

C 2
2177 b

186 Quad.

B d β
71

+

Μεγαλα Εγκωμια
STULTITIE LAUS.

DE SID. ERASMI
Rot. Declamatio
in laudem
STULTITIE

Lipsie
Apud Christianum Emmerich.
1702.

DESIDERII ERASMI
ROTHERODAMI

ΜΟΡΙΑΣ ΕΓΚΟ-
ΜΙΟΝ,

five
DECLAMATIO
in

LAUDEM STULTITIÆ,

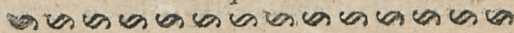
quæ ob

Sermonis elegantiam,
Argumenti amœnitatem

&

Exemplarium inopiam,
rursus

*In lucem publicam prodire
voluit æque ac debuit*

LIPSIAE,

Sumptibus Christiani Emmerichii,

Anno MDCCLII.

Phaedrus L. III. Fabul. Aesop.

Suspicione si quis errabit
sua

Et rapiet ad se quod erit com-
mune omnium,

Stulte nudabit animi con-
scientiam;

Huic excusatum me velim
nihilominus;

Neque enim notare singu-
los mens est mihi,

Verum ipsam vitam & mo-
res hominum ostendere.

193898930

PRÆFATIO.

ERASMUS ROTERODAMUS,

THOMÆ MORO SUO,

S. D.

Superioribus diebus cum me ex Italia in Angliam reciperem, ne totum hoc tempus, quo equo fuit insidendum, (I) ἀμύσσοις & illiteratis fabulis tereretur, malui mecum aliquoties vel de communibus studiis nostris aliquid agitare, vel amicorum (quos hic ut doctissimos, ita suabissimos reliqueram) recordatione frui. Inter hos tu, mi More, vel imprimis occurrebas. Cujus equidem absentis absens memoria, non aliter frui solebam, quam presentis presens consuetudine consueveram: quæ, dispeream, si quid unquam in vita contigit mellitius. Ergo quoniam omnino aliquid agendum duxi, & id tempus ad seriam commentationem parum videba-

A 2

cap.

¶, Indoctis.

PRAEFATIO.

tur accommodatum, visum est Moria
 encomium ludere. (1.) Quae Pallas istuc
 tibi misit in mentem inquires? Primum
 admonuit me Mori cognomen tibi genti-
 le, quod tam ad Moria vocabulum acce-
 dit, quam es ipse a re alienus. Es autem vel
 omnium suffragiis alienissimus. Deinde
 suspicabar, hunc ingenii nostri lusum, tibi
 praecipue probatum iri, propterea quod
 soleas hujus generis iocis, hoc est, nec in-
 doctis, ni fallor, nec usque quaque insulsis,
 impendio delectari: Et omnino in com-
 muni mortalium vita, (2.) Democritum
 quendam agere. Quanquam tu quidem,
 ut pro singulari quadam ingenii tui per-
 spicacitate, longe lateque a vulgo dissenti-
 re soles, ita pro incredibili morum suavi-
 tate facilitateque, cum omnibus (3) omni-
 um horarum hominem agere Et potes, Et
 gaudes. Hanc igitur Declamatiunculam
 non solum ludens accipies, ceu (4) μνη-
 μοσυρον tui sodalis, verum etiam tuen-
 dam

1. Alludit ad Homeri consuetudinem
 qui subinde inducit Palladem Heroas
 suos monentem. vid. U. A.
2. Philosophum qui quicquid esset in vita
 mortalium deridebat.
3. Id est, qui nunquam moroso est ani-
 mo. vid. Chiliades.
4. Pignus memoriae causa relictum.

PRÆFATIO.

dam suscipies, utpote tibi dicatam, jam-
 que tuam, non meam. Etenim non deerunt
 fortasse vitilitigatores, qui calumnientur,
 partim leviore esse nugas, quam ut Theo-
 logum deceant, partim mordaciores, quã
 ut Christiana conveniant modestiæ: nos-
 que clamitabunt, veterem Comœdiam,
 aut Lucianum quempiam referre, atque
 omnia mordicus arripere. Verum quos
 argumenti levitas, & ludicrum offendit,
 cogitent velim, non meum hoc excmp!um
 esse, sed idem iam olim a magnis auctori-
 bus factitatum, cum ante tot secula (1) Κορ-
 τροχοπονομαχιστον lusit Homerus, Ma-
 ro Culicem & Moretum, Nucem Obidius;
 Cum Busiridem laudavit Polycrates, &
 hujus castigator Isocrates, Injustitiã Glau-
 co. Thersten & quarta nam Febrim Pha-
 vorinus, Calbitium Synesius, Muscam &
 Parasiticam Lucianus. Cum Seneca Clau-
 dii lusit (2) ἀποδέωσι, Plutarchus
 Grylli cum Vlysse dialogum, Lucianus &
 Apuleius asinum, & nescio quis Grunnii
 Corocotta porcelli testamentum, cuius &
 divus meminuit Hieronymus. Proinde si
 videbitur, singant isti me latrunculis inte-
 rim animi causa lusisse, aut si malint,

A 3 equi-

1. Pugnam Ranarum & Murum.
2. Relationem in Deorum numerum.

PRÆFATIO.

equitasse in arundine longa. Nam quæ
 tandem est iniquitas, cum omni vite in-
 stituto suos lusus concedamus, studiis nul-
 lum omnino lusum permittere, maxime si
 nugæ seria ducant, atque ita tractentur
 ludicra ut ex his aliquanto plus frugis re-
 ferat lector, non omnino naris obese, quam
 ex quorundam tetricis ac splendidis ar-
 gumentis? Veluti cum alius diu consar-
 sinata oratione rhetorice, aut philoso-
 phiam laudat, alius Principis alicuius
 laudes describit, alius ad bellum adversus
 Turcas movendum adhortatur, alius fu-
 zuræ prædicit, alius novas de lana capri-
 na comminiscitur quasiunculas. Ut enim
 nihil nugacius, quam seria nugatorie
 tractare, ita nihil festivius, quam ita tra-
 ctare nugas, ut nihil minus, quam nu-
 gatus fuisse videaris. De me quidem ali-
 orum erit iudicium. Tamen si, nisi plane me
 fallit (I) Φιλοῦτια. Stultitiam laudavi-
 mus, sed non omnino stulte. Iam vero ut de
 mordacitatis cavillatione respondeam,
 semper hac ingenii libertas permessa fuit,
 ut in communem hominum vitam, sali-
 bus luderent impune, modo ne licentia
 exiret in rabiem. Quo magis admiror
 his temporibus aurium delicias, quæ ni-
 bil

¶ Amor mei ipsius.

PRÆFATIO.

bil iam fere nisi solennes titulos ferre possunt, Porro nonnullos adeo prapostere religiosos videas, ut vel gravissima in Christum convitia ferant citius, quam Pontificem, aut Principem levissimo ioco aspergi praesertim siquid (I) πρὸς τὰ ἄλ-
 Φιτα attinet. At enim qui vitas hominum ita taxat, ut neminem omnino perstringat nominatim, queso, utrum is mordere videtur, an docere potius, ac monere? Alio-
 qui quot obsecro nominibus ipse me taxo? Præterea qui nullum hominum genus prætermittit, is nulli homini, vitis omni-
 bus iratus videtur. Ergo si quis extiterit, qui sese laesum clamabit, is aut conscientiam prodet suam, aut certe mestum. Lusi hoc in genere multo liberius ac mordacius Divus Hieronymus, ne nominibus quidem aliquoties parcens. Nos præterquam quod a nominibus in totum abstinemus, ita præterea stilum temperavimus, ut cordatus lector facile sit intellecturus, nos voluptatem magis, quam morsum quasisse. Neque enim ad juvenalis exemplum, occultam illam scelerum sentinam usquam movimus, Et videnda magis quam fœda recensere studuimus. Tum si quis est, quem nec ista placare possunt,

A 4

sunt,

1. Ad farinas, i. e. ad reditus.

PRÆFATIO.

*fuit, is saltem illud meminert, pulchrum
esse a stultia vituperari : quam cum lo-
quentem fecerimus, decoro persone ser-
viendum fuit. Sed quid ego hæc tibi,
patrono tam singulari, ut causas etiam
non optimas, optime tamen tueri possis?
Vale disertissime More, & Moriam tuam
suaviter defende. Ex rure. V, Idus
Junias.*

MO₇

F

ΜΟΡΙΑΣ ΕΓΚΟΜΙΟΝ,

id est,

STULTITIÆ LAUS,

Erafmi j Roterodami j Declamatio.

STULTITIA LOQUITUR.

VTeunque de me vulgo mor- *Stulto-*
tales loquuntur, neque enim *rum ri-*
sum nescia, quam male audiat *sus.*

Stultitia etiam apud stultissi-
mos, tamen hanc esse, hanc, inquam, esse
unam, quæ meo numine Deos atque ho-
mines exhilaro, vel illud, abunde ma-
gnum est argumentum, quod simul atque
in hunc coetum frequentissimum dictura
prodii, sic repente omnium vultus nova
quadam atque insolita hilaritate enitue-
runt, sic subito frontem exporrexistis,
sic lato quodam & amabili applausistis
risu, ut mihi profecto, quotquot undique
præsentes intueor, pariter Deorum Ho-
mericorum nectare, non sine (1) Nepen-
the, temulenti esse videamini, cum ante-
hac tristes ac solliciti sederitis, perinde
quasi nuper e Trophonii specu reversi.
Ceterum quemadmodum fieri consuevi,

A 5

us

1. Herba qua vino infuso lætitiã parit.

ut cum primum sol formosum illud & aureum os terris ostenderit, aut ubi post asperam hyemem, novum ver blandis aspirarit Fayoniis, protinus nova rebus omnibus facies, novus color ac plane juventa quædam redeat, ita vobis me conspecta, mox alius accessit vultus. Itaque quod magni alioqui Rhetores, vix longa diuque meditata oratione possunt efficere, nempe ut molestas animi curas discutiant, ideo solo statim aspectu præstiti.

*Oratio-
nis argu-
men-
tum*

Quamobrem autem hoc insolito cultu prodierim hodie, jam audietis, si modo non gravabimini dicenti præbere aures; non eas sane, quas sacris concionatoribus, sed quas fori circulatoribus, scurris ac morionibus, consuevistis arrigere, quasque olim Midas ille noster exhibuit Pani. Lubitum est enim paulisper apud vos Sophistam agere, non quidem huius generis, quod hodie nugas quasdam anxias inculeat pueris, ac plusquam muliebrem rixandi pertinaciam tradit; sed veteres illos imitabor, qui quo infanem Sophorum appellationem vitarent, Sophistæ vocari maluerunt. Horum studium erat, Deorum ac fortium Virorum laudes encomiis celebrare. Encomium igitur audietis, non Herculis, neque Solonis, sed meum ipsius, hoc est, Stultitiæ.

Jam

ENCOMIUM MORIÆ. 3

Jam vero non hujus facio sapientes istos, qui stultissimum & insolentissimum esse prædicant, si quis ipse laudibus se ferat. Sit sane, quam volent stultum, modo decorum esse fateantur. Quid enim magis quadrat, quam ut ipsa Moria suarum laudum sit buccinatrix, & (1) αὐτὴ ἑαυτὴν αὐλῆ; Quis enim me melius exprimat quam ipsa me? Nisi si cui forte notior sim, quam egomet sum mihi. Quanquam ego hoc alioqui, non paulo etiam modestius arbitror, quam id quod optima ac sapientum vulgus factitat, qui perverso quodam pudore, vel Rhetorem quempiam palponem, vel poetam vaniloquum, subornare solent, eumque mercede conductum, a quo suas laudes audiant, hoc est, mera mendacia, & tamen verecundus interim ille, pavonis in morem pennas tollit, cristas erigit, cum impudens assentator nihili hominem diis æquiparat, cum absolutum omnium virtutum exemplar proponit, a quo sciat ille se plus quam (2.) δις διὰ πασῶν abesse, cum corniculam alienis convestit plumis : eum

Laus
sui-
psius.

Lauda-
tores
condu-
cti.

A 6 (3)

1. Ipsa sui ipsius Tibicina sit Proverbiuz.
2. Bis per omnia. Proverbialis locutio
i. e. multum. Vio. Chiliades.

(1) τὸν αἰθίοπα λευκάζει, denique cum
 (2) ἐκ μύας τὸν ἐλέφαντα ποιεῖ. Postre-
 mo sequor tritum illud vulgi proverbium,
 quo dicitur is recte laudare sese, cui
 nemo alius contigit laudator. Quanquam
 hic interim demiror mortalium ingrati-
 tudinem dicam, an segnitiam? quorum
 cum omnes me studiose colant, meam-
 que libenter sentiant beneficentiam, ne-
 mo tamen tot jam seculis extitit, qui gra-
 ta oratione Stultitiæ laudes celebrarit,
 cum non defuerint, qui Busirides, Phala-
 rides, Febres quartanas, Muscas, Calvi-
 tia, atque id genus pestes, accuratis ma-
 gnaq; & olei & somni jactura elucubra-
 tis laudibus vexerint. A me extempora-
 riam quidem illam & illaboratam, sed
 tanto veriore[m] audietis orationem.

*Invisio
Oratio-
rum.*

Id quod nolim existimetis ad ingenii
 ostentationem esse confictum, quemad-
 modum vulgus oratorum facit. Nam ii,
 sicuti nostis, cum orationem totis trigin-
 ta annis elaboratam, nonnunquam &
 alienam proferunt, tamen tribuo sibi qua-
 si per lusum scriptam, aut etiam dicta-
 tam esse deierant. Mihi porro semper

1. *Æthiopem de albo.* Proverbium de eo,
 qui frustra laborat.

2. *Ex musca Elephantem facit.* Prover-
 bium.

ENCOMIUM MORIÆ. 5

gratissimum fuit, (1) ὅτι κεν ἐπ' ἀκαρ-
ρίμων γλώττων ἐλθῆναι dicere. At ne quis
iam a nobis expectet, ut juxta vulgarium
istorum Rhetorum consuetudinem, me
ipsam finitione explicem, porro ut divi-
dam, multo minus. Nam utrumque
ominis est inauspicati, vel sine circum-
scribere eam, cujus numen tam late pate-
at; vel fecare, in cujus cultum omne
rerum genus ita consentiat. Tametsi
quorsum tandem attinet mei velut um-
bram atque imaginem finitione repræ-
sentare, cum ipsam me coram præsentem
præsentem oculis intueamini? Sum ete-
nim uti videtis, vera illa largitrix (2) ἐλάων,
quam Latini stultitiam, Græci Μωρίαν
appellant.

Quamquam quid vel hoc opus erat *Stulti-
tialate-
re ne-
quit.*
cere, quasi non ipso ex vultu fronteque,
quod aiunt, satis quæ sim præ me feram,
aut quasi si quis me Minervam, aut Sophi-
am esse contendat, non statim solo possit
obtutu coargui, etiam si nulla accedat ora-
tio, minime mendax animi speculum,
Nullus apud me fucis locus, nec aliud
fronte simulo, aliud in pectore premo.
Sumque mei undique simillima, adeo ut
nec ii me dissimulare possunt, qui maxi-

A 7

me

1. Quicquid in linguam intempesivam
venit. 2. Bovorum.

me Sapientiæ personam ac titulum sibi vendicant, (1) καὶ ἐν τῇ πορφύρᾳ πιδυχοῖ καὶ ἐν τῇ λεοντῇ ὄνοι obambulant. Quamvis autem sedulo fingant, tamen aliunde prominentes auriculæ Midam produnt. Ingratum me hercle & hoc hominum genus, qui, cum maxime sint nostræ factionis, tamen apud vulgum cognominis nostri sic pudet, ut id passim aliis magni probri vice objiciant. Proinde istos cum sint (2) μωρότατοι re, ceterum Sophi ac Thales videri velint, nonne jure optimo (3) μωροσόφους illos appellabimus?

Oratorum affectatio.

Visum est enim hac quoque parte nostri temporis Rhetores imitari, qui plane Deos esse sese credunt, si hirudinum ritu bilingues appareant, ac præclarum facinus esse ducant, latinis orationibus subinde græculas aliquot voculas, velut emblemata intertexere, etiam si nunc non erat his locus. Porro si defunt exotica, e putribus chartis quatuor aut quinque prisca verba eruunt, quibus tenebras offundant lectori, videlicet, ut, qui intelligunt, magis ac magis sibi placeant: qui non

1. *Et in purpura Simie & in Leonina pelle.* asini Proverb.

2. *Stultus*

3. *Stultos Sapientes,*

ENCOMIUM MORIÆ. 7

non intelligunt, hoc ipso magis adinirentur, quo minus intelligunt. Quandoquidem est sane & hoc nostratum voluptatum genus non inelegans, quam maxime peregrina maxime suspicere. Quod si qui paulo sunt ambitiosiores, arrideant tamen & applaudant, atque a fini exemplo (1) τὰ ὄλα κινῶσι, quo ceteris probe intelligere videantur, (2) ἢ ταῦλα δὴ μὲν/α. Nunc ad institutum recurro.

Nomen igitur habetis viri. Quid ad- *Stulti-*
dam epitheti? Quid nisi stultissimi? Nam *tie no-*
quo alio honestiore cognomine Mystras *men &*
suos compellet Dea Stultitia? Sed quoni- *genus.*
am non perinde multis notum est, quo genere prognata sim, id iam Musis bene juvantibus exponere conabor. Mihi vero neque Chaos, neque Orcus, neque Saturnus, neque Iapetus, aut alius id genus obsoletorum ac putrium Deorum quispian pater fuit. Sed (3) Πλάτων, ipse *Platō*
unus, vel invitis Hesiodo & Homero, at- *laus.*
que ipso adeo Iove, (4) πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. Cujus unius nutu, ut olim; ita nunc quoque sacra profanaque omnia sursum ac deorsum miscentur. Cujus arbitrio

1. *Aures morient.* 2. *Atque hæc sunt hæc.* Ex Aristophanis Pluto.

3. *Deus divitiarum.* 4. *Pater hominum & Deorum.*

bitrio bella, paces, imperia, consilia, iudicia, comitia, connubia, pacta, foedera, leges, artes, ludicra, seria, (iam spiritus me deficit) breviter, publica privataque omnia mortalium negotia administrantur. Citra cuius opem, totus ille poëticorum Numinum populus, dicam audacius, ipsi quoque Dii selecti, aut omnino non essent, aut certe (1) οἰκόςιοι sane quam frigide victitarent. Quem quisquis iratum habuerit, huic ne Pallas quidem fati auxilii tulerit. Contra, quisquis propitium, is vel summo Jovi, cum suo fulmine mandare laqueum possit, (2) τὰς παρὰ εὐχόμεαι εἶναι. Atque hic quidem me progeniuit non e cerebro suo, quemadmodum tetricam illam ac torvam Palladem Iupiter, verum ex (3) Neotete nympha multo omnium venustissima, pariter ac festivissima. Neque rursus id tristi illi alligatus coniugio: quomodo faber ille claudus natus est; verum quod non paulo suavius (4) ἐν Φιλότητι μιχθεῖς, quemadmodum noster ait Homerus. Genuit autem, ne quid erretis, non Aristophani-

1. *Domi cœnarent*, i. e. Sacrificiis carerent. Ex Luciani Libro de Sacrificiis.

1. *Hujus patriæ esse gloriæ*. Ex Homero:

3. *Ἰσθμῶν*.

4. *In amore mixtus*.

ENCOMIUM MORIÆ. 9

phanicus ille Plutus, iam capularis, iam oculis captus, sed quondam integer adhuc calidusque inventa neque inventa solum, verum multo magis nectare, quod tum forte in Deorum convivio largius ac meracius hauserat.

Quod si locum quoque natalem requiritis, (quando quidem id hodie vel in primis ad nobilitatem interesse putant, quo loco primos edideris vagitus) ego nec in erratico Delo, nec in undoso mari, nec (1) ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι sum edita, sed in ipsius Insulis, fortunatis, ubi (2) ἀστραπὴ καὶ ἀνὴροῖα omnia proveniunt. In quibus neque labor, neque senium, neque senium, neque morbus est nullus, nec usquam in agris asphodelus, malva, squilla, lupinumve, aut faba, aut aliud hoc genus nugarum conspicitur. Sed passim oculis, simulque naribus adblaudiuntur moly, panace, nepenthes, amaracus, ambrosia, lotus, rosa, viola, hyacinthus, Adonidis hortuli. Atque in his quidem nata deliciis, nequaquam a fletu sum auspicata vitam, sed protinus blande arrisimatri. Iam vero non invideo (3) τῶ ὑπάλω κρονίω, capram altricem, cum me
duæ

1. In specubus cavis. Ex Homero.

2. Inseminata & inarata. Ex Homero.

3. Summo Jovi.

duæ lepidissimæ nymphæ suis aluerint
mammis, (1) Methe Baccho progenita, &

Stultitia (2) Apædia Panos filia.

comites. Quas hic quoque in ceterarū comitum
ac pedisequarum mearum consortio viden-
tis. Quarum me Hercle nomina, si voletis
cognoscere, ex me quidem non nisi Græ-
ce audietis. Hæc nimirum quam sublati
superciliis conspicamini, (3) Φιλανθία
est. Huic, quam velut arridentibus ocu-
lis, ac plaudentem manibus videtis (4)
Κολακία nomen. Hæc semisomnis ac
dormitanti similis (5) Λήθη vocatur. Hæc
cubito utroque innitens, confertisque ma-
nibus, (6) Μισοπονία dicitur. Hæc, ro-
seo revincta ferto, & undique delibuta un-
guentis, (7) Ήδονη. Hæc lubricis & huc
atque illuc errantibus luminibus, (8) Άνο-
α dicitur. Hæc nitid acute, probeque
faginato corpore (9) Τρυφή nomen ha-
bet. Videtis & Deos duos, puellis admix-
tos, quorum alterum (10) Κῶμον vocant,
alterum (11) νήγρελον Τ πνον. Hujus, in-
quam, famulitii fidelibus auxiliis genus
omne

1. *Temulentia.*

2. *Imperitia.*

3. *Amor sui ipsius.*

4. *Adulatio.*

5. *Oblivio.*

6. *Odiū laboris, i. pigritia.*

7. *Voluptas.*

8. *Amentia.*

9. *Delicia.*

10. *Deum condiſtorum.*

11. *Altissimum somnium.*

ENCOMIUM MORIÆ. 71

omne rerum mea subiiicio ditioni, ipsis
etiam imperans imperatoribus.

Genus, educationem, & comites au- *Stultitia*
distis. Nunc ne cui sine causa videar mi- *Dea*
hi Deæ nomen usurpare, quantis com-
moditatibus Deos simul & homines ad-
ficiam, quamque late meum pateat nu-
men, arrectis auribus accipite. Etenim
si non inscite scripsit quidam, hoc demum
esse Deum, juvare mortales, & si merito
in Deorum senatum asciti sunt qui vinum,
aut frumentum, aut unam aliquam hu-
iusmodi commoditatem mortalibus
ostenderunt, cur non ego iure, Deorum
omnium ἀλφα dicar, habearque, quæ
una omnibus largior omnia?

Principio quid esse potest vita ipsa vel *Stultitia*
dulcius vel preciosius? At hujus exordi- *causa*
um cui tandem acceptum ferri convenit, *propaga*
nisi mihi? Neque enim aut (1) ὄβριμο- *tionis*
πάρης hasta Palladis, aut (2) νεφελῆγε- *generis*
ρέτῃ Iovis ægis hominum genus vel pro- *humanū*
gignit, vel propagat. Verum ipse Deum
pater atque hominum Rex, qui totum
nutu tremefactat olympum, fulmen illud
trifidum ponat oportet, & vultum illum
Titanicum, quo, cum lubet, Deos o-
mneis territat, planeque histrionum more
alig-

1. Potente patre prognatæ.

2. Nubes cogentis.

aliena fumenda misero persona, si quan-
 do velit id facere, quod nunquam non
 facit, hoc est, (1] παιδοποιεῖν. Iam vero
 Stoici se Diis proximos autumant. At da-
 te mihi terque quaterque, aut si libet, sex-
 centies Stoicum, tamen huic quoque, si
 non barba insigne sapientiae, etiamsi cum
 hircis commune, certe supercilium erit
 ponendum, explicanda frons, abiicienda
 dogmata illa adamantina, ineptiendum
 ac delirandum aliquantisper. In summa,
 me, me inquam, sapiens ille accersat oportet,
 si modo pater esse velit. Et cur non
 apertius meo more vobiscum fabuler?
 Quæso num caput, num facies, num pe-
 ctus, num manus, num auris, quæ par-
 tes honestæ putantur, progenerant Deos
 aut homines? Non opinor, imo et pars
 adeo stulta, adeoque ridicula, ut nec no-
 minari citra risum possit, humani generis
 est propagatrix. Is demum est facere ille
 fons unde vitam hauriunt omnia verius,
 quam ille Pythagoricus (2) quaternio.
 Age vero, qui vir obsecro matrimonii
 capistro velit præbere os, si quemadmo-
 dum isti sapientes facere consueverunt,
 prius ejus vitæ incommoda secum per-
 pen-
 x. *Liberorum procreationi operam dare.*
 z. Pythagoras ex quatuor principiis o-
 mnia esse putabat.

ENCOMIUM MORIÆ. 23

penderit : aut quæ tandem mulier virum
 admissura sit, si partus periculosos labo-
 res, si educationis molestiam, vel norit,
 vel cogitarit? Porro si coniugiis debetis
 vitam, coniugium autem debetis (1)
 Ἀοίᾳ pedisequæ, mihi nimirum quid de-
 beatis intelligitis. Tum quæ semel hæc
 experta, denuo repetere velit, nisi (2) Ἄψ-
 ὐς præsens numen adfuerit? Neque ve-
 ro id Venus ipsa vel reclamante Lucretio
 unquam inficias iverit, sine nostri nu-
 minis accessione, suam vim mancam at-
 que irritam esse. Itaque ex nostro illo te-
 mulento ridiculoque lusu, proveniunt
 & superciliosi philosophi, in quorum lo-
 cum nunc successere, quos vulgus Mona-
 chos appellat, & purpurei Reges, & pii
 Sacerdotes, & ter sanctissimi Pontifices.
 Postremo totus etiam ille Deorum poe-
 ticorum coetus, adeo frequens, ut turbam
 vix iam ipse capiat olympus, tametsi spa-
 ciosissimus.

Ad sane parum sit mihi vitæ femina-
 rium, ac fontem deberi, nisi quicquid in
 omni vita commodi est, id quoque totum
 ostendero mei muneris esse. Quid autem
 hæc, num omnino videtur appellanda,
 si voluptatem detraxeris? Applausistis.
 Equi-

*Stultia
 debentur
 vitæ
 commo-
 da.*

1. Amentia.

2. Obivisionis.

Equidem sciebam neminem vestrum ita sapere, vel desipere magis, imo sapere potius, ut in hac esset sententia. Quanquam ne Stoici quidem isti voluptatem aspernantur, tametsi sedulo dissimulant milleque conviciis eam apud vulgus dilacerant, nimirum ut deterritis aliis, ipsi prolixius fruantur. Sed dicant mihi per Iovem, quæ tandem vitæ pars est, non tristis, non infestiva, non invenusta, non insipida, non molesta, nisi voluptatem, id est, stultitiæ condimentum adiunxeris? Cujus rei cum satis idoneus testis esse possit, ille nunquam satis laudat e Sophocles, cujus extat pulcherrimū illud de nobis elogium (1) ἐν τῷ Φρονεῖν γὰρ μηδὲν ἡδίστος βίῃ, tamen age, rem omnem singulatim aperiemus.

Infantia
stulta. Principio quis nescit primam hominis ætatem multo latissimam multoque omnibus gratissimam esse? quid est enim illud in infantibus, quod sic ex osculamur, sic amplectimur, sic fovemus, ut hostis etiam huic ætati ferat opem, nisi stultitiæ lenocinium, quod data opera prudens natura, recens natis adiunxit, ut aliquo voluptatis velut auctoramento, & educantium labores delinire queant, & tuenti-

In nihil sapienda vita jucundissima

ENCOMIUM MORIÆ 15

entium favores eblandiantur? Deinde *Adoles-*
 quæ succedit huic adolescentia, quam est *centia.*
 apud omnes gratiosa, quam illi candide
 favent omnes, quam studiose provehunt,
 quam officiose porrigunt auxiliares ma-
 nus? At unde quæso ista juventæ gratia?
 unde nisi ex me? cujus beneficio quam
 minimum sapit, atque ob id quam *Virilē*
 minime ringitur, Mentior, nisi mox ubi *etas.*
 grandiores facti per rerum usum ac disci-
 plinas virile quiddam sapere cœperint,
 continuo deflorescit formæ nitor, lan-
 guescit alacritas, frigescit lepos, labascit
 vigor. Quoque longius a me subducitur,
 hoc minus minusque vivit, donec succedat
 τὸ χαλεπὸν γήρας, id est, molesta sene-
 ctus, non jam aliis modo, verum etiam *Senectus*
 sibimet invisâ. Quæ quidem profum
 nulli mortalium foret tolerabilis, nisi rur-
 sum tantorum miserta laborum dextra
 adessem, & quemadmodum Dii poetarum
 solent pereuntibus aliqua Metamorphosi
 succurrere, itidem ego quoque jam capu-
 lo proximos denuo, quoad licet, ad pueri-
 tiam revocarem. Unde non abs re vul-
 gus eos (1) *παλιμπαιδας* appellare
 consuevit. Porro, si quis transformandi
 rationem requirat, ne id quidem celarim.
 Ad Lethes nostræ fontem, nam in Insu-

B

lis

1. Iterum pueros.

lis fortunatis oritur (siquidem apud inferos tenuis modo rivulus labitur) eos produco , ut simul atque illic longa potarint obliva , paulatim dilutis animi curis repubescant. At isti iam delirant , inquirunt , iam desipiunt. Esto sane. Sed istuc ipsum est repuerascere. An vero aliud est puerum esse , quam delirare , quam desipere ? An non hoc vel maxime in ea delectat aetate , quod nihil sapit ? Quis enim non ceu portentum oderit , atque execretur puerum virili sapientia ? astipulatur , & vulgo jactatum proverbium : *Odi puerulum praecoci sapientia*. Quis autem sustineret habere commercium aut consuetudinem cum eo sene , qui ad tantam rerum experientiam , parem animi vigorem , iudicii que acrimoniam adiunxisset : Itaque delirat senex meo mtere. Sed tamen delirus iste meus interim miseris illis curis vacat , quibus sapiens ille distorquetur. Interim non illepidus est compotor. Non sentit vitae tedium , quod robustior aetas vix tolerat. Nonnunquam cum sene Plautino ad tres illas literas revertitur , infelicissimus si sapiet. At interim meo beneficio felix , interim amicis gratus , nec congerro quidem infestivus. Quandoquidem & apud Homerum e

Ne-

ENCOMIUM MORIÆ. 117

Nestoris ore fluit oratio melle dulcior, cū
 Achillis sit amarulenta, & apud eundem
 senes in mœnibus confidentes, (1) τὴν
 λειπίον εἶπεν vocem edunt. Quo quidem
 calculo ipsam etiam superant pueritiam,
 suavem quidem illam, sed infantem, ac
 præcipuo vitæ oblectamento pura garru-
 litate carentem. Addite huc, quod pueris
 quoque gaudeant impensus senes ac pueri
 vicissim senibus delectentur. (2) ὡς αἰεὶ
 τὸν ὁμοιοῦ ἀγὰ θεὸς ὡς τὸν ὁμοιοῦ. Quid
 enim inter illos non convenit, nisi quod
 hic rugosior & plures numerat natales?
 Alioqui capillorum albor, os edentulum
 corporis modus minor, lactis appetentia,
 balbuties, garrulitas, ineptia, oblivio,
 incogitantia, breviter omnia cetera con-
 gruunt. Quoque magis accedunt ad se-
 nectam, hoc propius ad pueritiæ simili-
 tudinem redeunt, donec puerorum ritu,
 citra vitæ tædium, citra mortis sensum
 emigrant e vita.

Eatnunc, qui volet, & hoc meum be-
 neficium reliquorum Deorum Metamor-
 phosi comparet. Qui, quid irati faciant,
 non libet commemorare, sed quibus
 Bz quam

ultitia
 poten-
 tiffi-
 ma Dea-
 rum ju-
 ventam
 perpetu-
 am facit.

1. Gracilem. 2. Ut semper similem ducit
 Deus ad similem.

quam maxime propitii sunt, eos solent in arborem, in avem, in cicadam aut etiam in serpentem transformare: quasi vero non illud ipsum sit perire, aliud fieri. Ego vero hominem eundem optimæ ac felicissimæ vitæ parti restituo. Quod si mortales prorsus ab omni sapientiæ commercio temperarent, ac perpetuo mecum ætatem agerent, ne esset quidem ullum senium, verum perpetua iuventa fruerentur felices. An non videris tetricos istos & vel Philosophiæ studiis, vel seriis & arduis addictos negotiis, plerumque priusquam plane juvenes sint, jam consenuisse, videlicet curis, & assidua acrique cogitationum agitatione sensim spiritus & succum illum vitalem exhauriente? Cum contra Moriones mei pinguculi sint, & nitidi, & bene curata cute, plane (1) *Χῶργοι*, quod ajunt, *ἀναργάριοι* nunquam profecto senectutis incommodum ullum sensuri, nisi nonnihil, ut sit sapientum contagio inficerentur. Adeo nihil patitur hominum vita, omni ex parte beatum esse. Accedit ad hæc vulgati proverbii non leve testimonium, quod dictitant: *Stultitiam unam esse rem, qua & iuventam alioqui fugacissimam*

1670

¶ *Porci Acamanii. Proverb.*

Vemoretur, & improbam senectam pro-
cul arceat. Ut non temere de Brabantis
populari sermone jactatum sit,
Cum ceteris hominibus etas prudentiam
adferre soleat, hos quo propius ad sen-
ectam accedunt, hoc magis atque magis
stultescere. Atqui hac gente non est alia vel
 ad communem vitæ consuetudinē festivi-
 or, vel quæ minus sentiat senectutis tri-
 stitiam. His quidem, ut loco, ita & vitæ
 instituto confines sunt Hollandi mei, cur
 enim non meos appellem, usque adeo
 studiosos mei cultores, ut inde vulgo
 cognomen emeruerint? cujus illos adeo
 non pudet, ut hinc vel præcipue sese ja-
 ctitent. Eant nunc stultissimi mortales,
 & Medæas, Circes, Veneres, Auroras,
 & fontem nescio quem requirant, quo
 sibi juventam restituant, cum id sola præ-
 stare & possim & soleam! Apud me fue-
 rus est ille mirificus, quo Memnonis filia
 Tithoni avi sui juventam prorogavit.
 Ego sum Venus illa, cujus favore Phaon
 ille repubait, ita ut a Sapphone tantopere
 deamaretur. Meæ sunt herbæ, si quæ sunt,
 mea precamina, meus ille fons, qui non
 solum revocat elapsam adolescentiam,
 sed, quod est optabilius, perpetuam ser-
 vat. Quod si omnes huic sententiæ sub-

scribitis, adolescentia nihil esse melius, senectute detestabilius, quantum mihi debeatis, videtis opinor, quæ tantum bonum retineam, tanto excluso malo.

Diisul- Sed quid adhuc de mortalibus loquor?
tisia Cælum omne lustrate, & mihi meum
commē- nomen opprobret licebit, quicumque vo-
dabiles. let, si quem omnino Deorum reperit non
 insuavem & aspernabilem, nisi meo numine commendetur. Etenim cur semper ephebus & comatus Bacchus? Nempe quia vecors ac temulentus, convivii, saltationibus, choreis, lusibus vitam omnem transigens, ne tantulum quidem habet cum Pallade commercii. Denique tantum abest, ut sapiens haberi postulet, ut ludibriis ac jocis coli gaudeat. Neque proverbio offenditur, quod illi fatui cognomentum attribuit, id est huiusmodi, (1) *μωρόχ & μωρότερον*. Porro Morycho nomen verterunt, quod illum pro templi foribus sedentem, musto si quis; recentibus agricolarum lascivia consueverit oblinere. Tum autem quid non scommatum in hunc vetus jacit comœdia? O insulsus, inquit, Deum, & dignum qui ex inguine nasceretur. Ad quis non malit hic fatuus & insulsus esse, semper festi-
 vus

1. *Morycho stultior.* - vid. Chiliad.

nus, semper pubescens, semper omnibus
 lusus ac voluptatem adferens, quam vel
 (1) ἀγκυλομήτης ille Jupiter omnibus
 formidabilis, vel Pan suis tumultibus
 omnia senio vitians, vel favillis opple-
 tus Vulcanus ac semper officinæ labori-
 bus squalidus, aut Pallas etiam ipsa sua
 Gorgone & hasta terribilis, (2) καὶ
 αἰὲν ἐνορέωσα δριμύ. Cur semper puer
 Cupido? Cur? nisi quia nugator est,
 (3) καὶ μηδὲν ὕγιες neque facit, neque
 cogitat? Cur autrea Veneri semper ver-
 nat sua forma? Nimirum, quia mecum
 habet affinitatem, unde & patris mei
 colorem vultu refert, atque hac de causa
 est apud Homerum, (4) χρυσῆ ἀφρο-
 δίτη. Deinde perpetuo ridet, si quid mo-
 po poëtis credimus, aut horum æmulis
 statuariis. Quod numen unquam re-
 ligiosius coluere Romani, quam Floræ
 omnium voluptatum parentis? Quan-
 quam si quis etiam tetricorum Deorum
 vitam diligentius requirat ab Homero,
 reliquisque poëtis, reperiet stultitiæ ple-
 na omnia. Quid enim atlinet reliquo-
 rum facta commemorare, cum Jovis
 B 4 ipsi-

1. Profundi consilii.
2. Semper aspiciens torse.
3. Nihil sanum
4. Aurea Venus,

ipſius fulminatoris amores ac luſus probe noritis? cum ſevera illa Diana oblita ſexus, nihil aliud quam venetur, Endymionem interim deperiens, Verum illi ſua facinora a Momo audiant malim, a quo ſapientius quondam audire ſolebant. Sed hunc nuper irati una cum (1) A. te in terras præcipitem dederunt, quod ſapientia ſua felicitati Deorum importunus obſtreperet. Neque mortalium ullus exulem dignatur hoſpitio, tantum abeſt ut illi in Principum aulis ſit locus, in quibus tamen mea (2) Κολακία primas tenet, cui cum Momo non magis convenit, quam cum agno lupis. Itaque ſublato illo jam multo licentius ac ſuavius nugantur Dii, vere (3) ῥᾶν ἀγροντες, ut inquit Homerus, nullo videlicet cenſore. Quos enim non præbet jocos ficulnus ille Priapus? Quos non ludos exhibet furtis ac præſtigiis ſuis Mercurius? Quin & Vulcanus ipſe in Deorum conviviiſ. (4) Γελωτοποιὸν agere con-

1. Noxa. Hanc Homerus fingit a Jove in terram deturbatam, & hujus opera inter mortales diſſidia naſci.

2. Adulatio.

3. Beata viuentes,

4. Morionem.

confuevit, ac modo claudicatione, modo
 cavillis, modo ridiculis dictis exhilarare
 computationem. Tum & Silenus ille se-
 nex amator, (1) τὴν κόρδακα saltare so-
 litus, una cum Polyphemo (2) τὴν τρε-
 τανελὸ, Nymphis (3) τὴν γυμνοποδίαν
 saltantibus. Satyri semicapri (4) Atella-
 nas agitant. Pan insulsa quapiam can-
 tiuncula risum omnibus movet, quem
 ita malunt, quam ipsas audire musas, præ-
 cipue cum jam nectare cœperint made-
 re. Porro quid ego nunc commemo-
 rem, quæ probe poti Dii post convivium
 agitent? adeo me Hercle stulta, ut ipsa
 nonnunquam a risu temperare nequeam.
 At fatius est in his Harpocratis memi-
 nisse, ne forte nos quoque (5) Coryceus
 aliquis Deus ausculet, ea narrantes, quæ
 ne Momus quidem impune proloquitur
 us est.

Sed jam tempus est, ut ad Homericum *Stultitia*
 exemplar relictis cœlitibus vicissim in *innata*
 terram demigremus, quamquam ibi *homini*
 B 5 nihil *bus.*

1. Genus saltationis.
2. Vox ficta, quæ representatur saltatio
 Polyphemi.
3. Saltationis genus, a nuditate pedum dictum.
4. Choreas ab Atella urbe.
5. Id est, explorator. Proverbialis loquu-
 tio, de qua vide Chiliad.

nihil lætum, aut felix, nisi meo munere dispiciamus. In primis videtis quanta providentia natura parens, & humani generis opifex, illud caverit, ne usquam deesset stultitiæ condimentum? Etenim cum Stoicis definitioribus nihil aliud sit sapientia, quam duci ratione: contra stultitia, affectuum arbitrio moveri, ne plane tristis ac tetrica esset hominum vita. Jupiter quanto plus indidit affectuum quam rationis? quasi semiunciam compares ad assem. Præterea rationem in angustum capitis angulum relegavit, reliquum omne corpus perturbationibus reliquit. Deinde duos quasi tyrannos violentissimos uni opposuit: Iram, quæ præcordiorum arcem obtinet, atque adeo ipsum vitæ fontem, cor; & *Concupiscentiam*, quæ ad imam usque pubem latissime imperium occupat. Adversus has geminas copias quantum valeat ratio, communis hominum vita satis declarat, cum illa, quod unum licet, vel usque ad ravim reclamat, & honesti dictat formulas; verum hi laqueum regi suo remittunt, multoque odiosius obstropunt, donec iam his quoque fessus ultro cedit, ac manus dat.

Cete-

Ceterum quoniam viro administrandis rebus nato, plusculum de rationis unciola erat aspergendum, ut huic quoque pro virili consuleret, me hic sicut in ceteris inconsiliū adhibuit, moxque consilium dedi me dignum, nempe uti mulierem adjungeret: animal videlicet stultum quidem illud atque ineptum, verum ridiculum & suave, quo convictu domestico, virilis ingenii tristitiam, sua stultitia condiret atque edulcaret? Nam quod Plato dubitare videtur, utro in genere ponat mulierem, rationalium animalium, an brutorum, nihil aliud voluit, quam insignem eius sexus stultitiam indicare. Quod si qua forte mulier sapiens haberi voluerit, ea nihil aliud egerit quam ut bis stulta fit, perinde quasi bovem aliquis ducat ad (1) ceroma, invita reluctanteque, ut ajunt, Minerva. Conduplicat enim vitium; quisquis contra naturam virtutis fucum inducit, atque alio deflectit ingenium. Quemadmodum, juxta Græcorum proverbium, *simia semper est simia, etiam si purpura vestiatur*: Ita mulier semper mulier est, hoc est, stulta, quamcunque personam induerit. Neque vero mulierum genus

Mulieres
restul-
i.e.

B 3

usque

1. Unguentum quo ungebantur athletæ.

usque adeo stultum arbitror, ut eam ob-
 rem mihi succenseant, quod illis & ipsa
 mulier, & stultitia stultitiam attribuiam.
 Etenim si rem recta reputent via, hoc
 ipsum stultitiæ debent acceptum ferre,
 quod sint viris multis calculis fortuna-
 tiores. Primum formæ gratiam, quam il-
 læ merito rebus omnibus anteponunt,
 cuiusque præsidio in tyrannos etiam ipsos
 tyrannidem exercent. Alioquin unde nam
 horror ille formæ, hispida cutis, & barbæ
 sylva, plane senile quiddam in viro, nisi
 a prudentiæ vitio, cum foeminarum sem-
 per læves malæ, vox semper exilis, cutis
 mollicula, quasi perpetuam quandam a-
 dolescentiam imitentur? Deinde quid
 aliud optant in hac vita, quam ut viris
 quam maxime placeant? Nonne huc
 spectant tot cultus, tot fuci, tot balnea, tot
 computuræ, tot unguenta, tot odores, tot
 componendi, pingendi, fingendi vultus,
 oculos, & cutem, artes? Jam, num alio
 nomine viris magis commendatæ sunt,
 quam stultitiæ? Quid enim est, quod illi
 mulieribus non permittunt? At quo tan-
 dem auctoramento, nisi voluptatis? De-
 lectant autem foeminæ non alia re, quam
 stultitia. Id esse verum non ibit inficias,
 quisquis secum reputarit, quas vir cum
 mulie-

muliere dicat ineptias, quas agat nugas, quoties sceminea voluptate decreverit uti.

Habetis igitur primum & præcipuum vitæ oblectamentum, quo fonte proficiatur. Sed sunt nonnulli, cum primis autem senes, bibaces quidem illi magis quam mulierosi, qui summam voluptatem in computationibus constituunt. Equidem an sit ullum lautum convivium ubi mulier non adsit, viderint alii. Illud certe constat, citra stultitiæ condimentum, nullum omnino suave esse. Adeo ut sit desit, qui seu vera seu simulata stultitia risum moveat, (1) γελωτοποιῶν quempiam vel mercede conductum accersant, aut ridiculum aliquem parasitum adhibeant, qui ridendis, hoc est, stultis diceriis, silentium ac tristitiam computationis discutiat. Quorsum enim attinebat tot bellariis, tot lauticiis, tot cupediis onerare ventrem, nisi & oculi pariter & aures, nisi totus animus, risu, jocos, leporibus pasceretur? At istiusmodi tragematum ego sum architectrix unica. Quamquam illa ipsa jam in conviviis solennia, regem fortiri talis, lusitare tesseriis, (2) Philotesius invitare, cer-

Convi-
via ju-
cunda
facit
Moria.

B 7

tare

1. Morionem.

2. Est, quod vocamus *bibere* in salutem alterius.

tare (1) συμπεριφορῆς, ad (2) Myrtum canere, saltare, gesticulari, non a septem Græcia Tophis, verum a nobis ad humani generis salutem reperta sunt. Atqui omnium huiusmodi rerum ea natura est, ut quo plus habeant stultitiæ, hoc plus conferant vitæ mortalium, quæ si tristis sit, ne vita quidem appellanda videatur. Tristis autem evadat oportet, nisi cognatum tædium, hoc genus oblectamenti absterferis.

Amicia Sed erunt fortassis, qui hoc quoque
via sine voluptatis genus negligant, & in ami-
Stulti. corum charitate & consuetudine acquie-
scant, amicitiâ dictitantes unam rebus
omnia non omnibus anteponendam, quippe rem
est. usque adeo necessariam, ut nec aër, nec ignis, nec aqua magis. Rursum adeo jucundam, ut qui hanc de medio sustulerit, solem sustulerit, adeo denique honestam, si quid tamen hoc ad rem pertinet, ut nec ipsi Philosophi vereantur eum inter præcipua bona commemorare. Sed quid si doceo, me huius quoque tanti boni & puppina esse & proram? Docebo autem

1. *Circumlationibus* poculorum in orbem.
2. Cantaturus nuptum ab eo, qui prior cecinerat, accipiebat. Vid. Chiliad.

autem non (1) Crocodilitis, aut Soritis, Ceratinis aut aliis id genus Dialecticorum argutiis, sed pingui, quod ajunt, Minerva, rem digito propemodum ostendam. Age, connivere, labi, cæutire, hallucinari in amicorum vitiis, quadam etiam insignia vitia pro virtutibus amare, mirarique, an non stultitia videtur affine? Quid? cum alius exosculatur nævum in amica, alium delectat polypus Agnæ, cum filium Strabonem appellat petum pater quid, inquam, hoc est, nisi mera stultitia? Clament terque quaterque stultitiam esse: atqui hæc una *stultitia*, & *jungit, juncto; & servat amicos.* De mortalibus loquor, quorum *nemo sine vitiis nascitur; optimus ille est, qui minimis urgetur.* Cum interim inter sapien-

I. Genus est Sophismatis. quod Dialectici fingunt Crocodilum proposuisse mulieri cujus filium rapuerat: Si dixeris verum, inquit, quod sum factururus, reddam tibi filium. Illa respondit, non reddes, & petebat sibi reddi, quia verum dixisset. Imo, inquit Crocodilus si reddidero, non dixeris verum. De Sorite & Cornuto argumento seu Dilemmate vid, Logicos.

Capientes istos Deos, aut omnino non
 coalescit amicitia, aut tetrica quaedam &
 insuavis intercedit, nec ea nisi cum pau-
 cissimis, nam cum nullis dicere religio
 est, propterea quod maxima pars homi-
 num delipit, imo nullus est, qui non mul-
 tis modis deliret, & non nisi inter similes
 cohæret necessitudo. Quod si quando in-
 ter severos istos coierit mutua benevo-
 lentia, ea certe haudquaquam stabilis est,
 nec admodum duratura, nimirum inter
 morosos & plus satis oculatos, ut qui in
 amicorum vitiis tam cernunt acutum,
 quam aut aquila, aut serpens Epidaurius.
 At ipsi in propriis vitiis quam lippunt, &
 quam non vident manticam in tergo
 pendentem? Itaque cum ea sit hominum
 natura, ut nullum ingenium reperiatur
 non magnis obnoxium vitiis: adde tan-
 tam animorum ac studiorum dissimilitu-
 dinem, tot lapsus, tot errata, tot casus vitæ
 mortalis, quo pacto vel horam constabit
 inter Argos istos amicitia: jucunditas, ni-
 si accesserit ea, quam mire Græci (1) *εὐχ-
 οσύνη* appellant, hanc seu stultitiam, seu
 morum facilitatem vertas, licebit? Quid
 autem? an non Cupido ille omnis necessi-
 tudinis auctor & parens, prorsum ocu-
 lis captus est, cui quemadmodum

L. TCC

B. *Fatuitatem*.

(I) τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφαντα, itidem inter vos quoque efficit, ut suum cuique pulchrum videatur, ut cascus cascum, perinde ut pupus pupam, deamet. Hæc passim & fiunt & ridentur, sed tamen hæc ridicula jucundam vitæ glutinant copulantque societatem.

Porro quod de amicitia dictum est, id multo magis de conjugio sentiendum, quod quidem nihil est aliud, quam indivisa vitæ conjunctio. Deum immortalem! quæ non divortia, aut etiam divortiis deteriora passim acciderent, nisi viri foeminaeque domestica consuetudo, per adulationem, per jocum, per facilitatem, errorem, dissimulationem, meum unique satellitium, fulciretur alereturque? Papæ, quam pauca coirent matrimonia, si sponsus prudenter exquireret, quos lusus delicata illa, sicuti videtur, ac pudens virguncula jam multo ante nuptias luserit? Tum quanto pauciora cohærent inita, nisi plurima uxorum facta per viri vel negligentiam, vel stuporem laterent? Atque hæc quidem merito Stultitiæ tribuuntur: verum ea interim præstat, ut marito jucunda sit uxor, uxori jucundus maritus, ut

Conjugium infelix absque stultitia.

2. Illa, quæ minime sunt bona, bona tamen apparent.

tranquilla domus, ut maneat affinitas. Ridetur, cuculus, curruca; & quid non vocatur, cum mœchæ lachrymas labellis exorbet? At quanto felicius, sic errare, quam zelotypiæ diligentia cum sese conficere, tum omnia miscere tragœdiis?

*Nulla
societas
sine stul-
titia.*

In summa usque adeo nulla vitæ conjunctio sine me vel jucunda, vel stabilis esse potest, ut nec populus principem, nec servum herus, non heram pedisequa, nec discipulum præceptor, nec amicus amicum, nec maritum uxor, nec locator conductorem, nec contubernalis contubernalem, nec convictor convictorem diutius ferat, nisi vicissim inter sese nunc errent, nunc adulentur, nunc prudentes conniveant, nunc aliquo Stultitiæ melle sese delineant. Jam hæc scio videri maxima, sed audietis majora.

*Nemo
absque
eadem
sibi ipsi
sarius.*

Quæso num quemquam amabit, qui ipse semet oderit? Num cum alio concordabit, qui secum ipse dissidet? Num ulli voluptatem adferet, qui sibimet ipsi sit gravis ac molestus? Illud opinor nemo dixerit, nisi qui sit ipsa stultior Stultitia. Atqui si me excluderis, adeo nemo poterit alterum ferre, ut ipse etiam sibi quisque puteat, sua cuique sordeant, sibi quisque sit invisus. Quandoquidem id
mali

mali natura, non paucis in rebus noverca
 magis quam parens, mortalium ingeniis
 infevit, præcipue paulo cordatiorum, ut
 sui quemque poeniteat, admiretur aliena.
 Quo fit ut omnes dotes, omnis elegan-
 tia, decorque vitæ vitietur pereatque.
 Quid enim proderit forma, præcipuum
 Deorum immortalium munus, si putidi-
 tatis vitio contaminetur? Quid Juventa;
 si senilis tristitiæ fermento corrumpatur?
 Denique, quid in omni vitæ munere vel
 tecum, vel apud alios acturus es cum de-
 coro (*est enim non artis modo, verum et-
 iam omnis actionis caput decere quod
 agas*) nisi adsit dextra hæc Philantia, quæ
 mihi merito Germanæ est vice? Adæo
 strenue meas ubique partes agit. Quid
 autem æque stultum, atque tibi ipsi pla-
 cere? teipsum admirari? At rursus quid
 venustum, quid gratiosum, quid non in-
 decorum erit, quod agas, ipse tibi displicens?
 Tolle hoc vitæ condimentum,
 & protinus frigebit cum sua actione ora-
 tor, nulli placebit cum suis numeris musi-
 cus, explodetur cum sua gesticulatione
 histrio, ridebitur una suis cum musis poë-
 ta, serdebit cum arte pictor, esuriet cum
 pharmacis medicus. Postremo pro
 (r)

(1) Nireo Therfites, pro (2) Phaone Nestor, pro Minerva fus, pro facundo infans, pro urbano rusticus videberis. In tantum necesse est, ut sibi quoque quisque blandiatur, & assentatiuncula quapiam sibi prius commendetur, quam aliis possit esse commendatus. Denique cum *præcipua felicitatis pars sit, ut quod sis, esse velis*, nimirum totum hoc præstat compendio mea Philautia, ut neminem suæ formæ, neminem sui ingenii, neminem generis, neminem loci, neminem instituti, neminem patriæ poeniteat, adeo ut nec Hirlandus cum Italo, nec Thrax cum Atheniensis, nec Scytha cum Insulis fortunatis cupiat permutare. Et o singularem naturæ sollicitudinem! ut in tanta rerum varietate parva fecit omnia! Ubi dotibus suis non nihil detraxit, ibi plusculum Philautiæ solet addere, quanquam hoc ipsum stulte profecto dixi, cum hæc ipsa dos sit vel maxima. Ut ne dicam interim, nullum egregium facinus adiri, nisi meo impulsu, nullas egregias artes, nisi me aucto-

ro

1. Nireus pulcherrimus; Therfites turpissimus omnium, qui ad Trojam venerunt.
2. Phaon beneficio Veneris e sene juvenis factus; Nestor senex trium seculorum.

ENCOMIUM MORIÆ. 35

re fuisse repertas. An non omnium laudatorum facinorum seges ac fons est bellum?

Porro quid stultius, quam ob causas, nescio quas, certamen ejusmodi suscipere. unde pars utraque semper plus aufert incommodi, quam boni? Nam eorum qui cadunt, veluti Megarensium, (1) *ἔδειξ' λόγῳ*. Dein cum jam utrinque consistere ferratæ acies, & *rauco crepuerunt cornua cantu*, quis oro sapientum istorum usus, qui studiis exhausti, vix tenui frigidoque sanguine spiritum ducunt: crassis ac pingvibus opus est, quibus quam plurimum adsit audaciæ, mentis quam minimum. Nisi si quis Demosthenem militem malit, qui Archilochi sequutus consilium, vix conspectis hostibus, abjecto clypeo fugit tam ignavus miles, quam orator sapiens. Sed *consilium*, inquit, *in bellis plurimum habet momenti*. Equidem fateor in Duce, verum id quidem militare, non philosophicum, alioqui parasitis, lenonibus, latronibus, sicariis, agricolis, stupidis, obæratibus, & hujusmodi mortalium fece res tam præclara geritur, non philosophis lucernariis.

Qui

1. *Nulla ratio* habetur. Proverbium. Vid.

Chiliad.

*Bellum
ex stultitia
naturam*

*Philoso-
phos in-
utiles &
pernicio-
sos esse.
Reip.*

Qui quidem quam sint ad omnem
vitæ usum inutiles, vel Socrates ipse unus
Apollinis oraculo sapiens, sed minime
sapienter indicatus, documento esse pot-
est, qui nescio quid publice conatus age-
re, summo cum omnium risu discessit.
Quanquam vir is in hoc non usquequæ-
desipit, quod sapientis cognomen non
agnoscit, atque ipsi Deo rescribit, quod-
que censet Sapienti a Rep. tractanda
abstinendum esse, nisi quod potius mo-
nere debuerat, a sapientia temperandum
ei, qui velit in hominum haberi numero.
Deinde quid eundem accusatum ad cicu-
tam bibendam adegit, nisi sapientia?
Nam dum nubes & ideas philosophatur,
dum pulicis pedes metitur, dum culicum
vocem miratur, quæ ad vitam commu-
nem attinent, non didicit. Sed adest
præceptorum de capite periclitanti discipu-
lus Plato, egregius scilicet patronus, qui
turbæ strepitu offensus, vix dimidiatamil-
lam periodum pronunciare potuit. Iam
quid dicam Theophrasto? Qui progressus
in concionem protinus obmutuit, pe-
rinde quasi repente lupo conspecto. Qui
militem animasset in bello? Isocrates ob
ingenii timiditatem nec hiscere unquam
est ausus, M. Tullius eloquentiæ Ro-
manæ

manæ parens, semper indecora trepidatione, perinde quasi puer singultiens exordiri consuevit. Idque Fabius interpretatur cordati oratoris & periculum intelligentis argumentum. Verum cum hoc dicit, an non palam fatetur sapientiam obstare ad rem probe gerendam? Quid isti facient, cum res ferro geritur, qui tum metu exanimantur. cum nudis verbis est decertandum? Et post hæc celebratur, si Diis placet, præclara illa Platonis sententia, *beatas fore respublicas, si aut imperent philosophi aut philosophentur imperatores.* Imo si consules historicos, reperies nimirum nullos reipublicæ pestilentiores fuisse principes, quam si quando in philosophastrum aliquem aut literis addictum inciderit imperium. Cujus rei satis, opinor, faciunt fidem Catones: quorum alter insanis delationibus Reipublicæ tranquillitatem vexavit; alter libertatem Populi Romani, dum nimium sapienter vindicat, funditus subvertit. Adde his Brutos, Cassios, Gracchos, ac Ciceronem etiam ipsum, qui non minus pestilens fuit Romanorum Reipub. quam Demosthenes Atheniensem. Porro M. Antoninus ut donemus bonum Imperatorem fuisse (nam

(Nam id ipsum extorquere possum) fuit enim hoc ipso nomine gravis, atque inuisus civibus, quod tam Philosophus esset. Sed tamen, ut donemus fuisse bonum, at certe pestilentior fuit Reipublicæ tali relicto filio, quam fuerat sua administratione salutaris. Quandoquidem so-

Sapientes plerumque habent liberos stultos. let hoc hominum genus, qui se sapientiæ studio dediderunt, cum ceteris in rebus, tum præcipue in liberis propagandis infelicissimum esse, providente, opinor, natura, ne malum hoc sapientiæ inter mortales latius serpat. Itaque Ciceroni de genere fuisse filium constat, & sapiens ille Socrates liberos habuit matri similiores quam patri, ut non omnino pessime scripsit quidam, id est, stultos.

Ad omnia inepti sapientes. Sed utcunque ferendum, si tantum ad publica munia forent (ἵ) ὄνοι πρὸς λύραν, nisi ad omnem prorsus vitæ functionem nihilo essent dexteriores. Ad convivium adhibe sapientem! aut tristi silentio, aut molestis quæstiunculis obturbabit. Ad choream advoca! camelum saltare dices. Ad publicos ludos trahe! ipso vultu populi voluptatibus obstabit, & cogetur e theatro migrare sapiens Cato, quandoquidem supercilium non potest ponere. In col-
v. Asini ad lyram. Proverb. Hoc est, inepti atque inidonei.

colloquium inciderit, repente lupo in fabula. Si quid emendum, si contrahendum, breviter: si quid eorum agendum, sine quibus hæc quotidiana vita transigi non potest, stipitem dicas sapientem istum, non hominem. Usque adeo neque sibi, neque patriæ, neque suis usquam usui esse potest, propterea quod communium rerum sit imperitus & a populari opinione, vulgaribusque institutis longe lateque discrepet. Quae quidem ex re odium quoque consequatur necessum est, nimirum ob tantam vitæ atque animorum dissimilitudinem. Quid enim omnino geritur inter mortales non stultitiæ plenum, idque a stultis, & apud stultos? Quod si quis unus universis velit obstrepere, huic ego suaserim, ut Timonem imitatus, in solitudinem aliquam demigret atque ibi solus sua fruatur sapientia.

Verum ut ad id, quod institueram, revertar, quæ vis saxeos, quernos, & agrestes illos homines in civitatem coegit, nisi adulatio? Nihil enim aliud significat illa Amphionis & Orphei cithara. Quæ res plebem Romanam jam extremamolientem, in concordiam civitatis revocavit? Num oratio philosophica? **Minime.** Imo ridiculus ac puerilis apolo-

Stultitia Respublicas constituit.

C

logus

logus de ventre, reliquisque corporis
membris confectus. Idem valuit The-
mistoclis apologus consimilis de vulpe
& erinaceo. Quæ sapientis oratio tan-
tundem potuisset, quantum] comment-
tia illa cerva Sertori potuit, quantum
Laconis illius de duobus canibus, deque
vellendis equinæ caudæ pilis ridendum
modo dicti Sertorii commentum? Ut ne
quid dicam de Minoe, deque Numa, quo-
rum uterque fabulosis inventis stultam
multitudinem rexit. Hujusmodi nugis
commovetur ingens ac potens illa be-
lua, populus.

*Stulti-
tia Ref-
publica
confer-
vator.*

At rursum, quæ civitas unquam Pla-
tonis, aut Aristotelis leges, aut Socratis
dogmata recepit? Tum autem quæ res
Deciis persuasit, ut ultro sese Diis mani-
bus devoverent? Quid Q. Curtium in
specum traxit, nisi inanis gloria, dulcis-
sima quædam Siren, sed mirum quam a
sapientibus istis damnata? Quid enim
stultius, inquirunt, quam supplicem can-
didatum blandiri populo congiariis fa-
vorem emere, venari tot stultorum ap-
plausus, acclamationibus sibi placere, in
triumpho veluti signum aliquod populo
spectandum circumferri, æneum in foro
stare? Adde his nominum & cogno-
mi-

minum adoptiones. Adde divinos honores homuncioni exhibitos, adde publicis ceremoniis in Deos relatos etiam sceleratissimos tyrannos! Stultissima sunt hæc, & ad quæ ridenda non unus sufficiat Democritus. Quis negat? At qui hoc fonte nata sunt fortium Heroum facinora, quæ tot eloquentium virorum literis in cœlum tolluntur. Hæc Stultitia parit civitates, hæc constant imperia, magistratus, religio, consilia, judicia, nec aliud omnino est vita humana, quam Stultitiæ lusus quidam.

Jam vero ut de artibus dicam, quid tandem mortalium ingenia ad excogitandas prodendasque posteris, tot egregias, ut putant, disciplinas excitavit nisi gloriae sitis? Tantis vigiliis, tantis sudoribus, famam nescio quam, quæ nihil esse potest inanius, redimendam putarunt homines vere stultissimi. Sed interim Stultitiæ tot tam egregia vitæ commoda debetis, quodque est longe dulcissimum, aliena fruimini insania.

Ergo posteaquam mihi fortitudinis & industriæ laudem vindicavi, quid si prudentiæ quoque vindicem? Sed dixit aliquis eadem opera ignem aquæ miscas, licebit. Verum hoc quoque

C 2

*Artium
inven-
trix
Stulti-
tia.*

*Stulti
omni-
um
pru-
dentia-
suc-
sivi.*

successurum arbitror, si vos modo quod
 ante hæc fecistis, auribus atque animis
 favebitis. Principio si rerum usu constat
 prudentia, in utrum magis competet
 ejus cognominis honos, in sapientem,
 qui partim ob pudorem, partim ob ani-
 mi timiditatem nihil aggreditur, an in
 stultum, quem neque pudor, quo vacat,
 neque periculum, quod non perpendit,
 ab ulla re deterret? Sapiens ad libros ve-
 terum confugit, atque hinc mēras vocum
 argutias ediscit. Stultus adeundis comi-
 nusque periclitandis rebus, veram (ni
 fallor) prudentiam colligit. Id quod
 vidisse videtur Homerus, etiamsi cæcus,
 cum ait (1) *ῥεχθὲν δὲ τε νήπιος ἔγνω*. *Sunt*
enim duo præcipua ad cognitionem ve-
rum parandam obstacula, pudor qui fu-
rum offundit animo, & metus, qui offen-
so periculo, dehortatur ab adeundis fa-
cinoribus. At his magnifice liberat Stul-
 titia. Pauci mortales intelligunt ad quam
 multas alias quoque commoditates con-
 ducat, nunquam pudefcere & nihil non
 auderē. Quod si prudentiam accipere ma-
 lunt eam, quæ rerum iudicio constat, au-
 dite obsecro quam procul absint ab hac,
 qui hoc nomine sese venditant! Prin-
 cipio

1. *Factum etiam stultus cognovit.*

ENCOMIUM MORIÆ. 43

cipio constat res omnes humanas, velut Alcibiadis Silenos, binas habere facies nimium inter sese dissimiles. Adeo ut quod prima, ut ajuut, fronte mors est, si interius inspicias, vita sit; contra quod vita, mors: quod formosum, deforme: quod opulentum, id pauperrimum: quod infame, gloriosum: quod doctum, indoctum: quod robustum, imbecille: quod generosum, ignobile: quod latum, triste: quod prosperum, adversum: quod amicum, inimicum: quod salutare, noxium: breviter: *omnia repente versa reperies, si Silenum aperueris.* Id si cui forte nimis philosophice dictum videtur, age pinguiore, quemadmodum dici solet, Minerva planius faciam. Quis Regem non & opulentum, & dominum fatetur? Atqui nullis animi bonis instructus est, atqui nihil illi satis est, jam videlicet pauperrimus est. Tum animum habet plurimis addictum vitiis, jam turpiter servus est. Ad eundem modum in ceteris quoque philosophari liceret. Sed hoc exempli vice posuisse satis sit. At quorsum hæc? inquiet aliquis. Audite quo rem deducamus! Si quis histrionibus in scena fabulam agentibus personas detrahere conetur,

ac spectatoribus veras nativasque facies ostendere, nonne is fabulam omnem perverterit, dignusque habeatur, quem omnes e theatro, velut lymphatum saxis eijciant? Exorietur autem repentina nova rerum species, ut qui modo mulier, nunc vit: qui modo juvenis, mox senex, qui paulo ante Rex, subito Dama: qui modo Deus, repente homunculus appareat. Verum eum errorem tollere, est fabulam omnem perturbare. Illud ipsum figmentum & fucus est, quod spectatorum oculos detinet. Porro mortalium vita omnis quid aliud est, quam fabula quapiam, in qua alii aliis oblecti personis procedunt aguntque suas quisque partes, donec choragus educat e proscenio? Qui saepe tamen eundem diverso cultu prodire jubet, ut qui modo Regem purpuratum egerat, nunc servulum pannosum gerat. Adumbrata quidem omnia, sed hæc fabula non aliter agitur. Hic si mihi sapiens aliquis coelo delapsus, subito exorietur, clamitetque hunc quem omnes ut Deum ac dominum suspiciunt, nec hominem esse, quod pecudum ritu ducatur affectibus, servum esse infimæ sortis quod tam multis, tamque sædis do-

mi

minis sponte serviat. Rursum alium, qui Parentem extinctum luget, ridere jubet, quod jam demum ille vivere coeperit, cum alioqui vita hæc nihil aliud sit quam mors quædam. Porro alium stemmatis gloriantem, ignobilem ac nothum appellet, quod a virtute longe absit, quæ sola nobilitatis sit fons, atque ad eundem modum de ceteris omnibus loquatur, quæso quid is aliud egerit, nisi ut demens ac furiosus omnibus esse videatur? Ut nihil est stultius præpostera sapientia, ita perversa prudentia nihil imprudenterius. Siquidem perversè facit, qui sese non accommodat rebus præsentibus, foroque nolit uti, nec saltem legis illius convivalis meminerit, (1) ἢ πῖσι, ἢ ἀπῖσι, postuletq; ut fabula jam non sit fabula. Contra, vere prudentis est, cum sis mortalis, nihil ultra sortem sapere velle, cumque universa hominum multitudine vel connivere libenter, vel comiter errare. At istud ipsum, inquiunt Stultitiæ est. Haud equidem inficias iverim, modo fateantur illi vicissim hoc esse, vitæ fabulam agere.

Ceterum illudo Dii immortales! Ad
 eloquar ne, an fileam? Cur autem summâ
 fileam,

v. *Aut bibo, aut abi!*

pien- fileam, cum sit vero verius? Sed praesti-
am non terit fortassis in re tanta Musas ex Helico-
perbe- ne accersere, quas Poetae saepius ob me-
niri ras nugas advocare solent. Adeste igitur
nisi per paulisper Iovis filiae, dum ostendo, nec
Stulti- ad egregiam illam sapientiam ac felicitata-
tiam. tis, ut ipsi vocant, arcem, aditum esse
 cuiquam, nisi Stultitia duce. Jam pri-
 mum illud in confesso est, affectus om-
 nes ad Stultitiam pertinere: quandoqui-
 dem hac nota a stulto sapientem discer-
 unt, quod illum affectus, hunc ratio
 temperat: eoque Stoici perturbationes
 omnes ceu morbos a sapiente semovent:
 verum affectus isti non solum pædago-
 gorum vice funguntur ad sapientiae por-
 tum properantibus, verum etiam in om-
 ni virtutis functione, ceu calcaria sti-
 muliq; quidam adesse solent, velut ad bene
 agendum exhortatores. Quamquam hic
 fortiter reclamationis bis Stoicus Seneca, qui
 prorsus omnem affectum adimit sapienti.
 Verum cum id facit, jam ne hominem
 quidem relinquit, sed novum potius De-
 umquendam (1) *δυσίπργος*, qui nusquam
 nec extitit unquam, nec extabit: imo,
 ut apertius dicam, marmoreum
 hominis simulacrum constituit,
 stupidum, & ab omni prorsus hu-

III 2.

*Creat.

mano sensu alienum. Proinde si libet, ipsi suo sapiente fruantur, citraque rivalem ament licet, cumque eo vel in civitate Platonis, vel si malint, in idearum regione, vel in Tantalii inhabitent hortis. Quis enim non istiusmodi hominem ceu portentum ac spectrum fugitet horreatque, qui ad omnes naturæ sensus obsurduerit, qui nullis sit affectibus, nec amore, nec misericordia magis commoveatur, *quam si dura silex, aut stes Marpesia cautes*, quem nihil fugiat, qui nihil erret, sed ceu Lynceus quispiam nihil non perspiciat, nihil non ad amussim perpendat, nihil ignoscat, qui solus seipso sit contentus, solus dives, solus sanus, solus Rex, solus liber, breviter omnia solus, sed suo solius iudicio, qui nullum moretur amicum, ipse amicus nemini, qui Diis quoque ipsis non dubitet mandare laqueum, qui, quicquid in omni vita geritur, velut insanum damnet, rideatque? Atqui huiusmodi animal est absolutus ille sapiens. Quæso, si res agatur suffragiis, quæ civitas istiusmodi magistratum sibi velit, aut quis exercitus talem optet ducem? imo quæ mulier id genus maritum, quis convivator ejusmodi convivam, quis servus cali-

talibus moribus dominum vel optet, vel ferat? Quis autem non malit vel unum quemvis de media stultissimorum hominum plebe, qui stulto stultis vel imperare possit, vel parere, qui sui similibus placeat, sed quam plurimis, qui comis sit in uxorem, jucundus amicis, bellus conviva, convictor facilis, postremo qui nihil humani a se alienum putet? Sed me quidem jam dudum istius sapientis piget. Quare ad reliqua commoda sese recipiat oratio.

Sola Agedum, si quis velut e sublimi specula
stulti- circumspectat, ita ut Jovem interdum
tia so- Poetae facere praedicant, quot calamitati-
batur bus hominum vita sit obnoxia, quam mi-
homi- sera, quam sordida nativitas, quam labo-
mes in riosa educatio, quot injuriis exposita pue-
ri & ritia, quot sudoribus adacta juvenus,
miseriis quam gravis senectus, quam dura mortis
necessitas, deinde in omni vita, quot mor-
borum agmina infestent, quot immine-
ant casus, quot ingruant incommoda,
quam nihil usquam non plurimo felle
tinctum, ut ne commemorem ista, quae
homini ab homine inferuntur mala;
quod genus sunt, paupertas, carcer,
infamia, pudor, tormenta, insidiae,
proditio, convitia, lites, fraudes? Sed
ego

ENCOMIUM MORIÆ 49

ego jam plane (1) τὸν ἀμμον ἀναμε-
 τρεῖν aggredior. Porro quibus admissis
 ista commeruerint homines, aut quis De-
 us iratus eos in has miseras nasci coege-
 rit? non est mihi fas in praesentia proloqui.
 Verum ista qui secum perpendat, nonne
 Milesiarum virginum probabit exem-
 plum, etiamsi miserandum? At quinam
 potissimum sibi vitæ tædio fatum accer-
 siverit? Nonne sapientiae confines? Inter
 quos, ut interim Diogenes, Xenocrates,
 Catones, Cassios, ac Brutos sileam, Chi-
 ron ille cum immortalem esse liceret, ul-
 tro mortem præoptavit. Videtis opi-
 nor, quid futurum sit, si passim sapiant
 homines: nempe altero luto, altero figu-
 lo Prometheo opus fore. Verum ego
 partim per ignorantiam, partim per in-
 cogitantiam, nonnunquam per oblivio-
 nem malorum, aliquando spem bono-
 rum, aliquoties nonnihil mellis volupta-
 tibus aspergens, ita tantis in malis succur-
 ro, ut ne tum quidem libeat vitam relin-
 quere, cum exacto Parcarum stami-
 ne, ipsa jam dudum eos relinquit vita,
 quoque minus sit causæ, cur in vita
 manere debeant, hoc magis juvet vi-
 vere, tantum abest, ut ullo vitæ tædio
 gangantur. Mei nimirum muneris est,

C 6

quod

Ε. ΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΗΝ ΜΟΡΤΙΝ.

quod passim Nestorea senecta senes videtis, quibus jam ne species quidem hominis superest, balbos, deliros, edentulos, canos, calvos, vel ut magis Aristophanicis eos describam verbis, (1) ῥυπῶντας, κυφῆς, ἀθλίης, ῥυσῆς, μαδιῶντας, νωδῆς, καὶ ψωλῆς, tamen usque adeo vita delectari, adeoque (2) νεανίζειν, ut alius tingat canos, alius apposititia coma calvitium dissimulet, alius dentibus utatur mutuo fortassis a sue quopiam sumptis, hic in puellam aliquam misere depereat, & amatoris ineptis quemvis etiam superet adollescentulum. Nam ut capulares jam, meraque silicernia, teneram aliquam juvenculam ducant uxorem, eamque & indotatam, & aliis usui futuram, id adeo frequens, ut propemodum & laudi datur. Sed multo etiam suavius, si quis animadvertat anus, longo jam senio mortuas, adeoque cadaverosas, ut ab inferis redisse videri possint, tamen illud semper in ore habere, (3) Φῶς ἀγαθὸν: adhuc catulire, atque, ut Græci dicere solent, (4) καπεῖν, & magna mercede conductum aliquem Phaonem

in-
 1. Squalidos, incurvos, miseros, rugosos,
 calvos, edentulos & verpos. 2. Jvenes
 3. Lumen bonum i. vita bona est. (agere.)
 4. Hircorum more libidinari.

inducere, fucis assidue vultum oblinere, nusquam a speculo discedere, infimæ pubis sylvam vellere, vietas ac putres ostentare mammas, tremuloque gannitu languentem sollicitare cupidinem, potitare, misceri puellarum choris, literulas amatorias scribere. Ridentur hæc ab omnibus tanquam, uti sunt, stultissima: at ipsæ sibi placent, & in summis interim versantur deliciis, totasque sese melle perungunt, meo videlicet beneficio felices. Porro quibus hæc deridicula videntur, illud secum expendant velim, utrum satius ducant huiusmodi stultitia vitam plane mellitam exigere, an trabem, ut ajunt, suspensio querere. Porro, quod hæc vulgo putantur infamiae obnoxia, istud nihil ad stultos meos, qui malum hoc aut non sentiunt; aut si quid sentiunt, facile negligunt. Si saxum in caput incidat, id vere malum sit. Ceterum pudor, infamia, probrum, maledicta, tantum adferunt noxæ, quantum sentiuntur. Si sensus absit, ne mala quidem sunt. Quid lædit, si totus populus in te sibilat, modo tute tibi plaudas? Atque ut id liceat, sola Stultitia præstat.

Sed mihi videor audire reclamantes philosophos. Atqui hoc ipsum est, in-
quiunt miserum, Stultitia teneri, erra-
re,

C 7

*Disci-
plinas
inutiles
esse &
noxias.*

re, falli, ignorare. Imò hoc est hominem esse. Porro miserum cur vocent, non video, quandoquidem sic nati estis, sic instituti, sic conditi, ea est communis omnium fors. Nihil autè miserum, quod in suo genere constat, nisi forte quis hominem deplorandum existimet, qui neque volare possit cum avibus, neque quaternis ingredi pedibus cum reliquo peculiarum genere, neque cornibus sic armatus quemadmodum tauri. Verum is eadem opera, equum etiam bellissimum infelicem vocabit, quod neque grammaticam didicerit, neque placentis vescatur, taurum miserum, quod ad palastricam sit inutilis. Igitur ut equus imperitus grammaticæ, miser non est: ita nec homo stultus infelix, propterea quod hæc cum illius natura cohærent. Verum rursus urgent Logodædali. Est, inquiunt, homini peculiariter addita disciplinarum cognitio, quarum administrandis id, quod natura diminutum est, ingenio penset. Quasi vero ullam veri faciem habeat, naturam, quæ in culicibus, atque adeo in herbis ac flosculis tam sollicitè vigilaverit, in uno homine dormitasse, ut disciplinis opus esset, quas (1) Theutus ille humano

ge-

1. Deus Ægyptiorum.

ENCOMIUM MORIÆ. 53

generi infensus genius, in fumam perniciem excogitavit, adeo non utiles ad felicitatem, ut illi quoque ipsi officiant, ad quod proprie repertæ dicuntur, ut eleganter arguit apud Platonem, Rex ille prudentissimus de literarum invento. Igitur Disciplinæ cum reliquis humanæ vitæ pestibus irreperunt, iisdem auctoribus, a quibus, omnia flagitia proficiuntur, puta Dæmonibus, quibus hinc nomen etiam inventum, quasi *δαίμωνες*, hoc est, scientes appelles. Siquidem simplex illa aurei seculi gens, nullis armata disciplinis, solo naturæ ductu, instinctuque vivebat. Quorsum enim opus erat Grammatica, cum eadem esset omnibus lingua, nec aliud sermone petebatur, nisi ut alius alium intelligeret? Quis usus Dialectices, ubi nulla erat pugnantium inter se sententiarum dimicatio? Quis Rhetoricæ locus, cum nullus alteri negocium faceretur? Quorsum requireretur Legum Prudentia, cum abessent mali mores, ex quibus haud dubie bonæ leges prognatæ sunt? Porro religiosiores erant quam ut impia curiositate, arcana naturæ, siderum mensuras, motus, effectus, abditas rerum causas scrutarentur, nefas esse

rati

rati ; si homo mortalis , ultra sortem suam sapere conaretur. Jam quid extra cœlum esset , inquirendi dementia ne in mentem quidem veniebat. At labente paulatim ætatis aureæ puritate , primum a malis , ut dixi , geniis inventæ sunt artes , sed pauca , atque hæ quidem a paucis receptæ. Postea sexcentas addidit Chaldæorum sup erstitio , & Græcorum ociosa levitas , meras ingeniorum cruces adeo ut vel una Grammatica abunde satis sit ad perpetuam vitæ carnicinam.

Maxime in precio artes sunt mini-me sapientes

Quamquam inter has ipsas Disciplinas , hæ potissimum in precio sunt , quæ ad sensum communem , hoc est , ad Stultitiam , quam proxime accedunt. Esuriunt Theologi , frigent Physici , ridentur Astrologi , negliguntur Dialectici. Solum (1) *ιατρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιν ἄλλων.* Atque in hoc ipso genere , quo quis indoctior , audacior , incogitantiorque , hoc pluris sit etiam apud torquatos istos Principes. Atqui Medicina , præsertim ut nunc a compluribus exercetur , nihil aliud est quam assentationis particula , non minus profecto quam Rhetorica. Secundum hos proximus datur locus

1. Medicus enim multis aequi valet aliis.

ENCOMIUM MORIÆ. 55

locus Leguleis, & haud scio an primus, quorum professionem, ne quid ipsa pronunciem, velut asininam Philosophi magno consensu ridere solent. Sed tamen horum asinorum arbitrio maxima minimaque negotia transiguntur. His latifundia crescunt, cum Theologus interrim excussis totius Divinitatis scriniis, lupinum arrodit, cum cimicibus ac pediculis assidue bellum gerens. Ut igitur feliciores sunt artes, quæ majorem habent cum Stultitia affinitatem, ita longe felicissimi sunt hi, quibus prorsus licuit ab omnium Disciplinarum commercio abstinere, solamque naturam ducem sequi, quæ nulla sui parte manca est, nisi forte mortalitatis fortis pomeria transilire velimus. *Odis natura fucos, multoque felicius provenis, quod nulla sit arte vitatum.*

Agedum, an non videtis ex uno quoque reliquorum animantium genere ea que felicissime degere, quæ sunt a Disciplinis alienissima, nec ullius magisterio nisi naturæ ducuntur? Quid Apibus aut felicius, aut mirabilius? At his ne corporis quidem omnes sensus adsunt. Quid simile in extruendis ædificiis reperiat Architectura? Quis

Ant. mala ea felicissima que sunt a Disciplinis alienissima.

unquam Philosophus similem instituit rempublicam? Rursum Equus quoniam humanis sensibus affinis est, & in hominum contubernium demigravit, humanarum item calamitatum est particeps. Quippe qui non raro, dum vinci pudet in certaminibus, ducit ilia, & in bellis, dum ambit triumphum, confoditur, simulque cum fessore terram ore momordit. Ut ne commemorem interim lupata frena, aculeata calcaria, stabuli carcerem, scuticas, fustes, vincula, fessorem, breviter omnem illam servitutis tragediam, cui se ultro addixit, dum fortes viros imitatus impensius hostem ulcisci studet. Quanto optabilior Muscarum & Avicularum vita, ex tempore soloque naturæ sensu degentium, modo per hominum insidias liceat? Quæ si quando caveis inclusæ assuescant humanas sonare linguas, mirum quam a nativo illonitore degenerent. Adeo *modis omnibus latius est, quod natura condidit, quam quod fucabit ars.* Proinde nunquam satis laudari Gallum illum Pythagoram, qui cum unus omnia fuisset, philosophus, vir, mulier, Rex, privatus, piscis, equus, rana, opinor etiam spongia, tamen nullum ani-

ma

ENCCMIUM MORIÆ 17

mal judicavit calamitosius homine, pro-
pterea quod cetera omnia naturæ finibus
essent contenta, solus homo sortis suæ li-
mites egredi conaretur.

Rursum inter homines, Idiotas multis *Stultis*
partibus anteponit doctis ac magnis. Et *omni-*
Gryllus ille non paulo plus sapuit, quam *um*
(1) πολυμήτης Ὀδυσσεύς, qui maluerit in *felicis-*
hara grunnire, quam cum illo tot miseris *simis,*
objici casibus. Ab his mihi non dissen-
tire videtur Homerus, nugarum pater,
qui cum mortales omnes subinde (2)
δειλῆς καὶ μοχθηρῆς appellat, tum
Ulysses illum suum sapientis exemplar
sæpenumero (3) δῦσευον vocat, Pari-
dem nusquam, nec Ajacem, nec Achillem.
Quamobrem id tandem? Nisi quod il-
le vaser & artifex nihil non Palladis con-
silio agebat, nimiumque sapiebat, a na-
turæ ductu quam longissime recedens.
Ut igitur inter mortales, ii longissi-
me absunt a felicitate, qui sapientiæ stu-
dent, nimirum hoc ipso bis stulti,
quod homines nati cum sint, tamen
obliti conditionis suæ, Deorum im-
mortalium vitam affectant, & gigan-
tum exemplo, Disciplinarum machi-
nis,

1. Multi consilii Ulysses 2. Miseros, & ca-
lamitosos, 3. Graviter suspirantibus.

nis, naturæ bellum inferunt, ita quam minime miseri videntur ii, qui ad brutorum ingenium stultitiamque quam proxime accedunt, neque quicquam ultra hominem moliuntur. Age experiamur, num hoc quoque non Stoicis Enthymematis, sed crasso quoque exemplo queamus ostendere. Ac per Deos immortales, estne quicquam felicius isto hominum genere, quos vulgo moriones, stultos, fatuos, ac bliteos appellant, pulcherrimis, ut equidem opinor, cognominibus? Rem dicam prima fronte Stultam fortassis atque absurdam, sed tamen unam multo verissimam. Principio vacant mortis metu, non mediocri per Jovem malo. Vacant conscientie carnicina. Non territantur manium fabulamentis. Non expavescunt spectris ac lemuribus, non torquentur metu impendentium malorum, non spe futurorum bonorum distenduntur. In summa non dilacerantur millibus curarum, quibus hæc vita obnoxia est. Non pudefcunt, non verentur, non ambiunt, non invident, non amant. Denique si propius etiam ad brutorum animantium insipientiam accesserint, ne peccant quidem auctoribus Theologis. Hic mihi
jam

jam expendas velim stultissime sapiens,
 quot undique solitudinibus noctes
 diesque discrucietur animus tuus, conge-
 ras in unum acervum universa vitæ tuæ
 incommoda, atque ita demum intelliges,
 quantum malis meos fatuos subduxerim.
 Adde huc, quod non solum ipsi perpetuo
 gaudent, ludunt, cantillant, rident, verum
 etiam ceteris omnibus quocumque sese
 verterint, voluptatem, jocum, lusum, ri-
 sumque adferunt, velut in hoc ipsum a
 Deorum indulgentia dati, ut humanæ
 vitæ tristitiam exhilararent. Unde fit,
 ut cum aliis in alios varius sit affectus,
 hos omnes ex æquo tanquam suos agno-
 scant, expetant, pascant, foveant, comple-
 ctantur, succurrant, si quid acciderit: im-
 pune permittant, quicquid vel dixerint,
 vel fecerint. Adeoque nemo illis no-
 cere cupit, ut feræ quoque belluæ ab illo-
 rum injuria temperent, sensu quodam
 innocentiae naturali. Sunt enim vere
 sacri Diis, præcipue mihi, ideoque non
 injuria hunc honorem omnes illis ha-
 bent.

Princi-

Quid? quod summis etiam Regibus *pibus*
 adeo sunt in deliciis, ut nonnulli sint *gratio-*
 his neque prandere, nec ingredi, nec *res me-*
 omnino vel horam durare possint. *viones*

Ne-sapient-
sibus,

Neque vero paulo intervallo hos bliteos
 suis illis tetricis sophis anteponunt: quos
 tamen ipsos aliquot honoris gratia solent
 alere. Cur autem anteponant, nec ob-
 scurum arbitror, nec mirum videri debet,
 cum sapientes illi nil nisi triste soleant ad-
 ferre Principibus, suaque doctrina freti,
 non vereantur aliquoties auriculas tene-
 ras mordaci radere vero; Moriones au-
 tem id præstent, quod unum undecunque
 Principes modis omnibus aucupantur,
 jocos, risus, cachinnos, delicias. Jam acci-
 pite & hanc non aspernamdam stultorum
 dotem, quod soli simplices ac veridici
 sunt! Quid autem veritate laudatius?
 Quamquam enim Alcibiadeum apud Pla-
 tonem Proverbium, veritatem vino pue-
 ritiaque tribuit, tamen omnis ea laus mi-
 hi peculiariter debetur, vel Euripide teste,
 cujus extat illud celebre de nobis dictum,
 (1) *μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει*. Fatuus quic-
 quid habet in pectore, id & vultu præ se
 fert, & oratione promit. At sapientum
 sunt duæ illæ lingvæ, ut idem memi-
 nit Euripides, quarum altera verum
 dicunt, altera, quæ pro tempore judi-
 carint oportuna. Horum est nigrum
 in candida vertere, & eodem ex ore
 frigidum pariter & calidum efflare,
 lon-

1, *Stulta enim stultus dicit.*

longeque aliud conditum habere in pectore, aliud sermone fingere. Porro in tanta felicitate, tamen hoc nomine Principes mihi videntur infelicissimi, quod deest, a quo verum audiant, & assentatores pro amicis habere coguntur. Sed abhorrent a verò Principum aures, dixerit aliquis, & hac ipsa de causa sapientes istos fugitant, quod vereantur, ne quis forte liberior existat, qui vera magis, quam iucunda loqui audeat. Ita quidem res habet, *in óisa Regibus veritas*. Sed tamen hoc ipsum mire in fatuis meis usu venit, ut non vera modo, verum etiam aperta convitia cum voluptate audiantur, adeo ut idem dictum, quod si a sapientis ore profiscatur, capitate fuerat futurum: a morione profectum, incredibilem voluptatem pariat. *Habet enim genuinam quandam delectandi vim veritas, si nihil accedat quod offendas; verum id quidem solis fatuis Dii dederunt, iisdem ferme de causis hoc hominum genere mulieres gaudere solent impensius, utpote ad voluptatem & nugas natura propensiores. Proinde quicquid cum huiusmodi factitarint, etiamsi nonnunquam serium nimis, il-*

læ tamen jocum ac lusum interpretantur, ut est ingeniosus, præsertim ad prætexenda commissa sua, sexus ille.

Dum fatui felices, miserrimi sapientes. Igitur ut ad fatuorum felicitatem redeam, multa cum jucunditate peracta vita, nullo mortis vel metu, vel sensu, recta in campos Elysios demigrant, & illic pias atqve ociosas animas lusibus suis delectaturi. Eamus nunc, & quemvis etiam sapientem cum hujus morionis sorte conferamus. Finge jam mihi quod huic opponas exemplar sapientiæ, hominem qui totam pueritiam atqve adolescentiam in perdiscendis Disciplinis contriverit, & svavissimam vitæ partem, perpetuis vigiliis, curis, sudoribus perdiderit, ne in reliqua quidem omni vita vel tantillum voluptatis degustarit, semper parcus, pauper, tristis, tetricus, sibi ipsi iniquus ac durus, aliis gravis & invisus, pallore, macie, valetudine, lippitudine confectus, senio canicieqve multo ante diem contracta, ante diem fugiens e vita. Quamquam quid refert quando moriatur istiusmodi, qui nunquam vixerit? Habetis egregiam illam sapientis imaginem.

ENCOMIUM MORIÆ.

At hic rursus obganniunt mihi (1) *Refel-*
luntur.
Stoici,
Et di-
stingui-
turdu-
plex in-
saniam.
 oi ἐκ τῆς σοῦς βάρβαροι. Nihil, inqui-
 unt, miserius insania. Sed insignis Stul-
 titia, vel insania proxima est, vel ipsa
 potius insania. Quid enim aliud est in-
 sanire, quam errare animo? Sed isti tota
 errant via. Age hunc quoque syllogis-
 mum dissipemus, Musis bene fortunanti-
 bus. Argute quidem isti, verum quem-
 admodum apud Platonem docet Soera-
 tes, ex una Venere secta duas, & ex uno
 Cupidine dissecto duos faciens: itidem &
 istos Dialecticos decebat insaniam ab insa-
 nia distinguere, si modo ipsi sani videri
 vellent. Neque enim protinus omnis insania
 calamitosa est. Alioqui non dixisset Hora-
 tius:

An me ludit amabilis insania?

neque Plato Poetarum, Vatum, & aman-
 tium furorem inter præcipua vitæ bona
 collocasset: nec Vates illa laborem Ae-
 neæ vocasset insanum. Verum est du-
 plex insaniæ genus: alterum quod ab in-
 feris diræ ultrices submitunt, quoties
 immixtis anguibus, vel ardorem belli,
 vel inexplebilem auri sitim, vel dedeco-
 rosum ac nefarium amorem, vel parricid-
 ium, incestum, sacrilegium, aut a-

D liam

I. Rana ex Patria, i.e. Stoici.

liam id genus pestem aliquam in pectora
 mortalium invehunt, sive cum nocentem
 & conscium animum, feriis ac ter-
 ricularum facibus agunt. Est alterum
 huic longe dissimile, quod videlicet a
 me proficiscitur, omnium maxime exoptandum.
 Id accidit, quoties jucundus quidam
 mentis error, simul & anxii illis curis
 animum liberat, & multijuga voluptate
 delibutum reddit. Atqui hunc menti
 errorem ceu magnum quoddam Deorum
 munus, ad Atticum scribens, optat
 Cicero, nimirum quo tantorum
 malorum sensu carere posset. Neque
 perperam sensit Argivus ille, qui hactenus
 insaniebat, ut totos dies solus desideret
 in theatro, ridens, plaudens, gaudens,
 quod crederet illic miras agi tragedias,
 cum nihil omnino ageretur, cum in
 ceteris vitæ officiis probe sese gereret,
 jucundus amicis, comis in uxorem, *posset
 qui ignoscere servis, Et signo lesæ non
 insanire lagene.* Hunc ubi cognatorum
 opera datis pharmacis morbo
 levasset, sibique jam totus esset red-
 ditus, hunc in modum cum amicis
 exoptulans: *Pol! me occidistis amici.
 Non servastis, ait, cui sic extorta bo-*

hu

ENCOMIUM MORIÆ 65

*Lupias, Et demptus per vim mentis
 gratissimus error.* Et merito quidem:
 errabant enim ipsi, atque elleboro ma-
 gis opus habebant, qui tam felicem ac
 jucundam insaniam, ceu malum ali-
 quod, existimarent potionibus expellen-
 dam. Quanquam illud equidem nondum
 statui, num quivis sensus, aut mentis er-
 ror, insaniam nomine sit appellandus.
 Neque enim si cui lippienti mulus asinus
 esse videatur: aut si quis indoctum car-
 men veluti doctissimum admiretur, is
 continuo videbitur insanire: Verum si
 quis non sensu tantum, sed animi judi-
 cio fallatur, idque præter usitatum mo-
 rem ac perpetuo, is demum insaniam cen-
 sebitur affinis esse, veluti si quis quoties
 asinum audierit rudentem, arbitretur se
 se miros symphoniscos audire, aut si
 quis pauperculus infimo loco natus
 Cræsum Lydorum Regem esse se credat.
 Sed hoc insaniam genus, si, quemadmo-
 dum fere fit, vergat ad voluptatem, non
 mediocrem delectationem adfert, tum
 iis qui eo tenentur, tum illis, quibus
 est hoc animadversum, nec tamen
 eodem insaniunt. Nam hæc insaniam
 species multo laus patet, quam vul-
 D 2 gus

gus hominum intelligit. Sed vicissim infans insanum ridet, ac mutuam sibi voluptatem invicem ministrant. Neque raro fieri videbitis, ut major infans, vehementius rideat minorem.

*Amabile
insania
genus.*

Verum hoc quisque felicior, quo pluribus desipit modis, Stultitia iudice, modo in eo genere insanix maneat, quod nobis est peculiare, quod quidem usque adeo late patet, ut haud sciam, an ex universa mortalium summa quempiam liceat reperire, qui omnibus horis sapiat, quique non aliquo insanix genere teneatur. Quamquam hoc tantum interest, qui cucurbitam cum videt, mulierem esse credit, huic insano nomen ponunt, propterea quia perpauca id usu veniat. Verum ubi quis uxorem suam, quam cum multis habet communem, plusquam Penelopen esse deierat, sibi que majorem in modum plaudit, feliciter errans, hunc nullus insanum appellat, propterea quod passim maritis hoc ac idere videant. Ad hunc ordinem pertinent & isti, qui prævenerat ferarum omnia contemnunt, atque incredibilem animi voluptatem percipere se prædicant, quoties foedum illum cornuum cantum audierint

dierint, quoties canum ejulatus. Opior etiam cum excrementa canum odorantur, illis cinnamomum videri. Deinde quæ suavitas, quoties fera lanianda est? Tauros & verveces humi plebi laniare licet, feram nisi a generoso secari nefas. Is nudo capite, inflexis genibus, gladio ad id destinato, neque enim quovis idem facere fas est, certis gestibus, certa membra, certo ordine religiose fecat. Miratur interim, perinde ut in re nova sacraque, circumstans tacita turba, quamvis spectaculum hoc plus milles viderit. Porro cui contigerit e belua nonnihil gustare, is vero existimat sibi non parum nobilitatis accedere. Itaque cum isti assidua ferarum insectatione atque esu, nihil aliud assequantur, nisi ut ipsi propemodum in feras degenerent, tamen interea regiam vitam agere se putant. Et his simillimum genus eorum, qui insatiabili ædificandi studio flagrant, nunc rotunda quadratis, nunc quadrata rotundis permutantes. Neque vero finis ullus, neque modus, donec ad extremam redactis inopiam, nec ubi habitent, nec quid edant, supersit. Quid tum postea? Interim annos aliquot summa cum vo-

auptate peregerunt. Ad quos mihi quidem proxime videntur accedere qui novis & arcanis artibus, rerum species vertere moliantur, ac terra marique quintam quandam essentiam venantur. Hos adeo lactat mellita spes, ut neque laborum, neque impensarum unquam pigeat, miroque ingenio semper aliquid excogitant, quo sese denuo fallant, sibi que ipsi gratam faciant imposturam, donec absumptis omnibus, non sit quomam fornaculam instruant. Non desunt tamen jucunda somniare somnia, ceteros pro viribus ad eandem felicitatem animantes. Cumque jam prorsus omni spe destituuntur, superest tamen una sententia, abunde magnum solatium, *In magnis & voluisse sat est.* Ac tum vitæ brevitatem incusant, ut quæ magnitudini negotii non suffecerit. Porro afeatores non nihil addubito, num in nostrum collegium sint admittenti. Sed tamen stultum omnino ridiculumque spectaculum est, quoties videmus nonnullos usque adeo addictos, ut simul atque strepitum tesserarum audierint, protinus illis cor saliat, palpitetque. Deinde cum semper illiciente vincendi spe, omnium facultatum naufragium fecerint, in aleæ scopu-
 luna:

lum illisa nave, non paulo formidabilio-
rem (1) Malea, vixque nudi emerferint,
quosvis potius fraudant quam victorem,
ne scilicet viri parum graves habeantur.
Quid? cum senes jam & cæcutes, vi-
treis etiam oculis luscitant? Postremo
cum jam iusta chiragra contudit articu-
los, vicarium etiam merce le conducunt,
qui pro se talos in pyrgum mittat? Suavis
quidem res, nisi quod hic ludus plerum-
que solet in rabiem evadere, jamque ad
furias, non ad me pertinere.

Ceterum illud hominum genus haud *Stulta*
dubie totum est nostræ farinae, qui mira- *Super-*
culis ac prodigiis gaudent mendacis, *stitio*
vel audiendis vel narrandis, nec ulla fa-
tietas talium fabularum, cum portentosa
quædam; de spectris, de lemuribus, de
larvis, de inferis, de id genus millibus
miraculorum commemorantur: *quo*
quo longius absunt a vero, hoc & cre-
duntur libentius, & incundiore pru-
ritu titillant aures. Atque hæc qui-
dem non modo ad levandum hora-
rum tedium mire conducunt, verum
etiam ad quæstum pertinent, præci-

D 4 pue

1. Proverbialis loquutio. Malea fuit pro-
montorium Laconiae præternavigan-
tibus periculosissimum.

pue sacrificis & concionatoribus. His
 rursum adfines sunt ii, qui sibi stultam
 quidem, sed tamen iucundam persua-
 sionem induerunt, futurum, ut si ligne-
 um, aut pictum aliquem Polyphemum
 Christophorum aspexerint, eo die non
 sint perituri, aut qui sculptam Barbaram
 præscriptis verbis salutarit, sit incolumis
 e prælio rediturus, aut si quis Eras-
 mum certis diebus, certis cereolis, cer-
 tisque preculis convenerit, brevi sit di-
 ves evasurus. Jam vero Georgium et-
 iam Herculem invenerunt, quemadmo-
 dum & Hyppolitum alterum. Hujus
 equum phæderis ac bullis religiosissime
 adornatum tantum non adorant, ac sub-
 inde novo quopiam munusculo demer-
 rentur, per hujus æream galeam dejerare,
 plane regium habetur. Nam quid
 dicam de iis, qui sibi fictis scelerum con-
 donationibus, suavissime blandiuntur,
 ac purgatorii spacia veluti clepsydris me-
 tiuntur, secula, annos, menses, dies,
 horas, tanquam e tabula Mathema-
 tica, citra ullum errorem dimetien-
 tes. Aut de iis, qui magis quibus-
 dam notulis ac preculis, quas pius
 aliquis impostor, vel animi causa,
 vel ad quæstum excogitavit, freti ni-
 hil

ENCOMIUM MORIÆ. 71

hil sibi non pollicentur, opes, honores, voluptates, saturitates, valetudinem perpetuo prosperam, vitam longævam, senectam viridem, denique proximum Christo apud superos confessum, quem tamen nolint, nisi admodum sero contingere, hoc est, cum hujus vitæ voluptates invio eos ac mordicus retinentes, tamen deseruerint, tam succedant illæ cœlitum delicia. Hic mihi puta negotiator aliquis, aut miles, aut judex, objecto ex tot rapinis unico nummulo, universam vitæ Lernam semel expurgatam putat, totque perjuriam, tot libidines, tot ebrietates ac rixas, tot caedes, tot imposturas, tot perfidias, tot proditones exultat velut ex pacto redimi, & ita redimi, ut jam liceat ad novum scelerum orbem de integro reverti. Quid autem stultius iis, imo quid felicius, qui septem illis sacrorum psalmorum versiculis quotidie recitatis, plusquam summam felicitatem sibi promittunt? Atque hos magicos versiculos Dæmon quispiam, facetus quidem ille, sed inutilis magis quam callidus, Divo Bernardo creditur indicasse, sed arte circumventus miser. Et hæc tam stultitia, ut me ipsam propemodum pudeat,

D s

ta-

tamen approbantur, idque non a vulgo modo, verum etiam a religionis professoribus. Quid jam? nonne eodem fere pertinet, cum singulae regiones suam aliquam peculiarem vindicant Divum: curque in singulos singula quaedam partiuntur, singulis suos quosdam culturae ritus attribuunt, ut hic in dentium cruciati succurrat, ille parturientibus dexter adsit, alius rem furto sublatam restituat: hic in naufragio prosper affulgeat, ille gregem tueatur: atque item de ceteris. Nam omnia percensere longissimum fuerit. Sunt qui singuli pluribus in rebus valeant, praecipue Deipara Virgo, cui vulgus hominum plus prope tribuit, quam Filio.

*Tem-
plorum
dona-
ria
Stulti-
tie ar-
gumen-
ta.* Verum ab his Divis quid tandem petunt homines, nisi quod ad Stultitiam attinet? Agedum inter tot anathemata, quibus templorum quorundam parietes omnes, ac testudinem ipsam refertam conspiciatis, vidistisne unquam qui Stultitiam effugerit, qui vel pilo sit factus sapientior? Alius enatavit incolumis. Alius ab hoste perfossus vixit. Alius e praelio, pugnantibus ceteris, non minus feliciter quam fortiter aufugit. Alius in crucem subactus, favore Divi cuspiam furibus amici, decidit, ut non-

nuli

nullos etiam male divitiis onustos perge-
 ret exonerare. Alius perfracto carcere
 fugit. Alius irato medico a febre reva-
 luit. Alii potum venenum alvo soluta,
 remedio, non exitio fuit, idque non ad-
 modum lata uxore, quæ operam & im-
 pensam luserit. Alius everso plastro,
 equos incolumes domum abegit. Alius
 oppressus ruina vixit. Alius a marito
 deprehensus elusit. Nullus pro depulsa
 Stultitia gratias agit. Adeo svavis quæ-
 dam res est nihil sapere, ut omnia potius
 deprecentur mortales, quam Moriam.
 Sed quid ego hoc superstitionum pelagus
 ingredior?

Non mihi si lingua & centum sint, ora quæ
centum,

Ferrea vox, omneis fatuorum edolvere
formas,

Omnia Stultitiæ percurrere nomina
possim,

usque adeo omnis omnium Christia-
 norum vita istiusmodi delirationibus
 undique scatet: quas ipsas tamen sacri-
 fici non gravatim & admittunt & alunt,
 non ignari quantum hinc lucelli solet
 accrescere. Inter hæc, si quis odio-
 sus sapiens exoriatur, succinatque id,
 quod res est, non male peribis, si be-

ne vixeris : peccata redimis , si nummulo addideris odium malefactorum , cum lachrimas , vigiliis , precationes , jejunia , ac totam vitæ rationem commutaris. Divus hic tibi favebit , si vitam illius æmulaberis. Hæc , inquam , atque id genus alia : si sapiens ille obganniat , vide a quanta felicitate repente mortali-um animos in quem tumultum retraxerit ? Ad hoc collegium pertinent , qui vivi , quæ funeris pompa velint efferrî , tam diligenter statuunt , ut nominatim etiam præscribant , quot tædas , quot pullatos , quot cantores , quot luctus histriones velint adesse , perinde quasi futurum sit , ut aliquis hujus spectaculi sensus ad ipsos sit rediturus , aut ut pudeant defuncti , nisi cadaver magnifice defodiatur , haud alio studio , quam si adiles creati ludos aut epulum edere studeant.

*Alterius generis stulti-
tia, Nobilium,
Doctorum,
&c.* Equidem tametsi propero , tamen haud possum istos silentio prætercurrere , qui cum nihil ab infimo cerdone differant , tamen inani nobilitatis titulo mirum quam sibi blandiuntur. Alius ad Æneam , alius ab Brutum , alius ad Arcturum genus suum refert. Ostendunt undique sculptas & pictas majorum imagines. Numerant proavos atque atavos , & antiqua
cogno-

ENCOMIUM MORIÆ. 75

cognomina commemorant, cum ipsi non multum absint a muta statua, pene iis ipsis, quæ ostentant signis, deteriores. Et tamen hac tam svari Philautia felicem prorsum vitam agunt. Neque desunt æque stulti, qui hoc beluarum genus, perinde ut Deos suspiciunt. Sed quid ego de uno aut altero genere loquor, quasi vero non passim hæc Philautia plurimos ubique miris modis felicissimos efficiat? cum hic quavis simia deformior, sibi plane Nireus videtur. Alius simul atque tres lineas circino duxerit, prorsum Euclidem sese putat. Hic *ὄνος πρὸς λύραν*, & quo deterius nec ille sonat, quo mordetur gallina marito, tamen alterum Hermogenem esse se credit. Est autem illud longe suavissimum insaniam genus, quo nonnulli quicquid ulli suorum dotis adest, eo non aliter atque suo gloriantur. Qualis erat ille bis beatus apud Senecam dives, qui narraturus historiolum quampiam, servos ad manum habebat, qui nomina suggererent non dubitaturus vel in pugilum certamen descendere, homo aliouin adeo imbecillus, ut vix viveret, hac re fretus, quod multos haberet domi servos egregie robustos. Porro de artium professoribus, quid attinet

commemorare? quando peculiaris est horum omnium Philantia, adeo ut reperias citius, qui velit agello paterno, quam ingenio cedere, verum præcipue Histriorum, Cantorum, Oratorum, ac Poetarum, quorum quo quisque est indoctior, hoc sibi placet insolentius, hoc sese magis jactat ac dilatat. Et inveniunt similes labra lactucas, imo, quo quicquam est ineptius, hoc plures admiratores nanciscitur, ut pessima quæque semper plurimis arrident, propterea quod maxima pars hominum, ut diximus, Stultitiæ obnoxia est. Proinde si quis est imperitor, & sibi ipsi multo jucundior est, & pluribus admirationi, quid est quod is veram eruditionem malit, primum magno constaturam, deinde reddituram & putidiorem & timidiorum, postremo multo paucioribus placituram?

*Singulis Gens
tibus sua
Philantia ac
Stultitia.* Jam vero video naturam, ut singulis mortalibus suam, ita singulis Nationibus ac pene Civitatibus communem quandam inesse Philantiam: atque hinc fieri, ut Britanni præter alia, formam, musicam, & lautas mensas proprie sibi vindicent: Scoti, nobilitate, & regni affinitatis titulo, neque non
dia

ENCOMIUM MORIÆ. 77

dialecticis argutiis sibi blandiantur : Galli morum civilitatem sibi fumant : Parisienses, Theologicæ scientiæ laudem, omnibus prope submotis, sibi peculiari- ter arrogant : Itali bonas literas & elo- quentiam asserant, atque hoc nomine sibi suavissime blandiantur omnes, quod soli mortaliū barbari non sint. Quo- quidem in genere felicitatis, Romani primas tenent, ac veterem illam Ro- mam adhuc jucundissime somniant. Veneti nobilitatis opinione sunt felices; Græci tanquam disciplinarum aucto- res, veteribus illis laudatorum heroum titulis sese venditant. Turcæ totaque illa vere barbarorum colluvies etiam religionis laudem sibi vindicat, Chri- stianos perinde uti supersticiosos irri- dens. Ac multo etiam suavius Jædæi dum Messiam suum constanter expe- ctant ac Mosē suum hodieque mor- dicus tenent. Hispani bellicam gloriam nulli concedunt : Germani corporum proceritate, & magiæ cognitione sibi placent.

Ac ne singula persequar, videtis opi- nor, quantum ubique voluptatis pari- at singulis & universis mortalibus Phi- lautia, cui prope par est Assentatio so-

*Aduka-
tio res
salu-
berri-*

ior. ma.

ror. Nihil enim aliud Philautia, quam cum quis ipse sibi palpatur. Idem si alteri facias, Κολακίη fuerit. At hodie res quædam infamis est Adulatio, sed apud eos, qui rerum vocabulis magis, quam rebus ipsis commoventur. Existimant cum Adulatione fidem male coherere: quod multo secus sese habere, vel brutorum animantium exemplis poterant admoneri. Quid enim cane adulantius? at rursum quid fidelius? Quid sciuro blandius? at hoc quid est homini magis amicum? Nisi forte vel asperi leones, vel immitis tigres, vel irritabiles pardi magis ad vitam hominum conducere videntur. Quanquam est omnino perniciofa quædam Adulatio, qua nonnulli perfidiosi & irrisores, miseros in perniciem adigunt. Verum hæc mea ab ingenii benignitate, candoreque quodam proficiscitur, multoque virtuti vicinior est, quam ea, quæ huic opponitur, asperitas, ac morositas inconcinna, ut ait Horatius, gravisque. Hæc dejectiores animos erigit, demulcet tristes, extimulat langventes, expergefacit stupidos, ægrotos levat, feroces mollit, amores conciliat, conciliatos retinet. Pueritiam ad capessenda studia literarum allicit, senes exhilarat,

Prin-

ENCOMIUM MORIÆ. 79

Principes citra offensam sub imagine laudis & admonet & docet. In summa, facit ut quisque sibi ipse sit jucundior & charior, quæ quidem felicitatis pars est vel præcipua. Quid autem officiosius, quam cum mutuum muli scabunt? Ut ne dicam interim hanc esse magnam illius laudatæ eloquentiæ partem, maiorem medicinæ, maximam poeticæ. Denique esse totius humanæ consuetudinis mel & condimentum.

Sed falli, inquam, miserum est; imo non falli miserrimum. Nimum enim desipiunt, qui in rebus ipsis felicitatem hominis sitam esse existimant. Ex opinionibus ea pendet. Nam rerum humanarum tanta est obscuritas varietasque, ut nihil dilucide sciri possit, quemadmodum recte dictum est ab Academicis meis, inter philosophos quam minimum insolentibus. Aut si quid sciri potest, id non raro officit etiam vitæ jucunditati. Postremo sic sculptus est hominis animus, ut longe magis fucis, quam veris capiatur, cuius rei si quis experimentum expositum & obvium quarat, conciones ac templa petat, in quibus si quid serium narratur, dormitant, oscitant, nauscant omnes.

Opinio-
ne pa-
scuntur
homi-
nes,
præfer-
tim in
sacris.

Quod

Quod si clamator ille; (lapsa sum, decla-
 mator dicere volebam,) ita ut sæpe faci-
 unt, anilem aliquam fabellam exor-
 diatur, expergiscuntur, erigun-
 tur, inhiant omnes. Item si quis sit Di-
 vus fabulosior & poeticus. Quod si ex-
 emplum requiris, finge hujus generis
 Georgium aut Christophorum, aut Bar-
 baram, videbitis hunc longe religiosius
 coli, quam Petrum, aut Paulum, aut
 ipsum etiam Christum. Verum hæc non
 hujus sunt loci. Jam quanto minoris
 constat hæc felicitatis accessio? Quando-
 quidem res ipsas aliquoties magno nego-
 tio pares oportet, vel levissimas, uti
 Grammaticen. At opinio facillime sumi-
 tur, quæ tamen tantundem aut amplius
 etiam ad felicitatem conducat. Age si
 quis patribus vescatur falsamentis, quo-
 rum alius nec odorem ferre possit, & ta-
 men huic ambrosiam sapiant, quæso
 quid interest ad felicitatem? Contra si
 acipenser alicui nauseam sapiat, quid re-
 feret ad vitæ beatitudinem? Si cui sit u-
 xor egregie deformis, quæ tamen marito,
 vel cum ipsa Venere certare posse vi-
 deatur, nonne perinde fuerit, ac si
 vere formosa foret? Si quis tabulam
 munio lutoque male oblitam, suspe-
 ctet,

ENCOMIUM MORIÆ. 81

et, ac demireretur, persuasum habens,
 Apellis aut Zeufidis esse picturam, nonne
 felicior etiam fuerit eo, qui eorum arti-
 ficum manum magno emerit, fortassis
 minus ex eo spectaculo voluptatis per-
 cepturus? Novi ego quendam mei nomi-
 nis, qui novæ nuptæ gemmas aliquot
 adulterimas dono dedit, persuadens, ut
 erat facundus nugator, eas non modo
 veras ac nativas esse, verum etiam singu-
 lari atque inæstimabili precio. Quæso,
 quid intererat puellæ, cum vitro non mi-
 nus jucunde pasceret & oculos, & ani-
 mum, nugas perinde ut eximium aliquem
 thesaurum conditas apud sese servaret?
 Maritus interim & sumptum effugiebat,
 & uxoris errore fruebatur, nec eam tamen
 sibi minus habebat devinctam, quã si ma-
 gno empta donasset. Num quid interesse
 censetis inter eos, qui in (1) specu illo
 Platonico variarum rerum umbras & si-
 mulacra demirantur, modo nihil deside-
 rent, neque minus sibi placeant: &
 sapientem illum, qui specum egressus,
 veras res aspicit. Quod si Mycillo Lu-
 cianico dives illud & aureum somnium
 perpetuo somniare licuisset, nihil erat
 cur aliam optaret seicitatem. Aut ni-
 hil

1. vid Platon. Reip. Lib. VII.

hīl igitur interest, aut si quid interest, potior etiam stultorum conditio. Primum quod iis sua felicitas minimo constat, id est, sola persuasivuncula. Deinde, quod ea fruuntur cum plurimis communiter.

*Stultitia
omnes
homines
curis
liberatur,
& felices
facit.*

Porro nullius boni jucunda sine socio possessio. Quis enim nescit quanta sapientum paucitas, si modo quisquam inveniatur? quanquam ex tot seculis Græci septem omnino numerant, quos me hercle, si quis accuratius excutiat, dispeream si vel semisapientem inveniet, imo si vel trientem viri sapientis. Proinde cum inter multas Bacchi laudes, illud habeatur, ut est, primarium, quod animi curas eluat, idque ad exiguum modo tempus: nam simul atque villum edormieris, protinus albis, ut ajunt, quadrigis recurrit animi molestia: quanto melius beneficium cum plenius, tum presentius, quæ perpetua quadam ebrietate, mentem gaudiis, deliciis, tripudiis, expleo, idque nullo negotio? Neque quemquam omnino mortalem mei muneris expertem esse sino, cum reliquæ numinum dotæ aliæ ad alios perveniant: Non ubivis pascitur generosum & lene merum, quod

ENCOMIUM MORIÆ, 83

quod curas abigat, quod cum spe divite
manet. Paucis contigit formæ gratia,
Veneris munus, paucioribus eloquentia,
Mercurij donum. Non ita multis ob-
tulerunt opes dextro Hercule. Imperium
non cuivis concedit Jupiter Homericus.
Sæpenumero Mavors neutris favet co-
piis. Complures ab Apollinis tripode
tristes discedunt. Sæpe fulminat Sa-
turnus. Phœbus aliquando jaculis pe-
stem immittit. Neptunus plures extin-
guit quam servat. Ut interim Væjoves
istos, Plutones, Atas, Pœnas, Febres, at-
que id genus, non Deos, sed carnifices
non commemorem. Ego sum una illa
Stultitia, quæ omneis ex æquo tam parata
beneficentia complector.

Nec vota moror, nec irascor, expō- *Beni-*
scens piamina, si quid ceremoniarum *gnissi-*
fuerit prætermisum. Nec cœlum ter- *ma*
ræ misceo, si quis reliquis invitatis Diis, *Deo-*
me domi relinquat. nec admittat ad nido- *rum*
rem illum victimarum. Nam ceterorum *Stulti-*
Deorum tanta in his est morositas, ut *tia ab*
prope majus sit operæ pretium, atque *omni-*
adeo tutius, illos negligere quam colere. *bus verè*
Quemadmodum sunt & homines *culta,*
nonnulli, tam difficiles, & ad læden-
dum irritabiles, ut prælliterit eos
pror-

prorsum alienissimos habere, quam familiares. At nemo, inquit, Stultitiæ sacrificat, neque templum statuit. Equidem demiror, ut dixi, non nihil hanc ingratitudinem. Verum hoc quoque pro mea facilitate boni consulo, quanquam hæc quidem desiderare possim. Quid enim est cur tusculum aut molam, aut hircum, aut suem requiram, cum mihi mortales omnes ubique gentium eum cultum persolvant, qui vel a Theologis maxime probari solet? Nisi forte Dianæ debeam invidere, quod illi humano sanguine litatur. Ego me tum religiosissime coli puto, cum passim, ut faciunt omnes, animo complectuntur, moribus exprimunt, vita representant. Qui quidem Divorum cultus, nec apud Christianos admodum frequens est. Quanta turba eorum, qui Deiparæ Virgini cereolum affigunt, idque in meridie, cum nihil est opus? Rursum quam pauci qui eandem vitæ castimonia, modestia, cœlestium rerum amore studeant æmulari? Nam is demum verus est cultus, longeque cœlitibus gratissimus. Præterea cur templum desiderem, cum orbis hic universus templum mihi sit, ni fallor pulcherimum? Ne-

Neque vero defunt Myſtæ, niſi ubi de-
ſunt homines. Nec jam uſque adeo
ſtulta ſum, ut ſaxeas ac coloribus fucatas
imagines requiram, quæ cultui noſtro
nonnunquam officiant, cum a ſtupidis &
pinguibus iſtis, ſigna pro Divis ipſis
adorantur. Nobis interim uſu venit,
quod ſolet iis, qui a vicariis ſuis extrudun-
tur. Mihi tot ſtatuas erectas puto, quot
ſunt mortales, vivam mei imaginem præ-
ſe ferentes, etiam ſi nolint. Itaque ni-
hil eſt quod reliquis Diis invidiam, ſi
aliis in angulis terrarum alii colantur,
idque ſtatis diebus: quemadmodum
Rhodi Phæbus, in Cypro Venus, Ar-
gis Iuno, Athenis Minerva, in Olympo
Iupiter, Tarenti Neptunus, Lampſaci
Priapus, modo mihi communiter orbis
omnis longe potiores victimas affidue
præbeat.

Atqui ſi cui videor hæc audacius quam *Com-*
verius dicere, agedum pauliſper ipſas ho- *munis*
minum vitas inſpiciamus, quo palam *homi-*
fiat, & quantum mihi debeant, & *num*
quanti me faciant maximi pariter ac *vita*
minimi. At non quorumlibet vitam *plena*
recenſebimus, nam id quidem per- *Stulti-*
longum, verum inſignium tantum, *tia.*
unde reliquos facile ſit æſtimare.

Quid

Quid enim attinet de vulgo, plebecula-
 que commemorare, quæ citra contro-
 versiam tota mea est? tot enim undique
 Stultitiæ formis abundat, tot indies no-
 vas comminiscitur, ut nec mille Demo-
 criti ad tantos risus suffecerint: quan-
 quam illis ipsis Democritis rursus alio
 Democrito foret opus. Quin etiam incre-
 dibile sit dictu, quos risos, quos ludos, quas
 delicias, homunculi quotidie præbeant su-
 peris. Nam hi quidem horas illas so-
 brias, & antemeridianas iurgiosis con-
 sultationibus, ac votis audiendis imper-
 tiunt. Ceterum ubi jam nectare ma-
 dent, neque lubet quicquam serium age-
 re, tum qua parte cœlum quam maxime
 prominet, ibi confident ac pronis fron-
 tibus quid agitent homines, speculantur.
 Nec est aliud spectaculum illis svavius.
 Deum immortalem, quod theatrum est
 illud? Nam ipsa nonnunquam in Deo-
 rum poeticorum ordinibus considerare
 soleo. Hic deperit in mulierculam,
 & quo minus adamatur, hoc amat im-
 potentius. Ille dotem ducit, non
 uxorem. Ille sponsam suam prosti-
 tuit. Alius zelotypus velut Argus ob-
 servat. Hic in luctu, pax! quam stul-
 ta dicit facitque? conductis etiam vel-
 ut

ENCOMIUM MORIÆ. 27

ut histrionibus, qui luctus fabulam peragant. Ille flet ad novercæ tumulum. Hic quicquid undecunque potest corrādere, id totum ventriculo donat, paulo post fortiter esuriturus. Hic somno & ocio nihil putat felicius. Sunt qui alienis obeundis negociis sedulo tumultuantur, sua negligunt. Est qui versuris atque are alieno divitem se esse putat, mox decocturus. Alius nihil arbitratur felicius, quam si ipse pauper hæredem locupletet. Hic ob exiguum, idque incertum lucellum, per omnia maria volitat, undis ac ventis vitam committens, nulla pecunia reparabilem. Ille mavult bello divitias quærere, quam tutum ocium exigere domi. Sunt qui captandis orbis senibus, putant quam commodissime ad opes perveniri. Neque desunt qui idem malint deamandis beatissimis aniculis aucupare, Quorum utriquetum demum egregiam de se voluptatem Diis spectatoribus præbent, cum ab ipsis, quos captant, arte deluduntur. Est omnium stultissimum ac sordidissimum negotiatorum genus, quippe qui rem omnium sordidissimam tractent, idque sordidissimis rationibus, qui cum passim mentiantur, pe-

E

jerent, furentur, fraudent, imponant, tamen omnium primos sese faciunt, propterea quod digitos habeant auro revinctos. Nec defunt adultores fraterculi, qui mirentur istos, ac venerabiles palam appellent, nimirum, ut ad ipsos aliqua male partorum portiuncula redeat. Alibi videas Pythagoricos quosdam, quibus usque adeo omnia videntur esse communia, ut quicquid usquam incustoditum nacti fuerint, id velut hæreditate obvenerit, æquo animo tollant. Sunt qui votis tantum divites sunt, & jucunda quædam sibi fingunt somnia, idque ad felicitatem satis esse putant. Nonnulli foris divites haberi gaudent, domi gnaviter esuriunt. Hic festinat quicquid habet profunderere, ille per fas nefasque congerit. Hic candidatus ambit populares honores, ille ad focum semet oblectat. Bona pars lites nunquam finiendas agitat, & hinc atque hinc certatim contendunt, ut prorogatorem judicem, & colluforem ditent advocatum. Hic rebus novandis studet, ille magnum quiddam molitur. Est qui Hierosolymam, Romam, aut divum Jacobum adeat, ubi nihil est illi negotii, domi relictis cum uxore liberis.

In summa, si mortalium innumerabiles tumultus eluna, quemadmodum Menippus olim despicias, putes te muscarum, aut culicum videre turbam inter se rixantium, bellantium, insidiantium, rapientium, ludentium, lascivientium, nascentium, cadentium, morientium. Neque satis credi potest, quos motus, quas tragœdias cieat tantulum animalculum, tanque mox periturum. Nam aliquoties vel levis belli, seu pestilentiae procella multa simul millia rapit ac dissipat.

Sed ipsa stultissima sum, planeque *Docti*
 gna, quam multis cachinnis rideat Demo- *quam*
 critus, si pergam popularium stultitiarum, *Stulti*
 & insaniarum formas numerare. Ad eos *& præ-*
 accingar, qui sapientiae speciem inter *sertim*
 mortales tenent, & aureum illum rimum, *Gram-*
 ut ajunt, aucupantur, inter quos Gram- *matici*
 matici primas tenent, genus hominum
 profecto, quo nihil calamitosius, nihil afflicti-
 tius, nihil æque Diis invisum foret, nisi
 ego miserrimæ professionis incommoda
 dulci quodam insaniae genere mitigarem.
 Neque enim πέντε κατόπισ, id est, quin-
 que tantum diris obnoxii sunt illi, quem-
 admodum indicat epigramma Græcum,
 verum sexcentis, ut qui semper famelici,
 fordidique in ludis illis suis, in ludis dixi,

imo in (1) *Φροντιστηρίοις*, vel pristinis
 potius, ac carnificinis inter puerorum
 greges, consenscant laboribus, obsur-
 descant clamoribus, foetore pœdoreque
 contabescant, tamen meo beneficio fit,
 ut sibi primi mortalium esse vi leantur.
 Adeo sibi placent, dum pavidam turbam
 minaci vultu voceque territant, dum fe-
 rulis virgis, lorisque conscidunt mise-
 ros, dumque modis omnibus suo arbi-
 tratu sæviunt, asinum illum Cumanum
 imitantes. Interim fordes illæ, mera
 mundiciæ videntur, pœdor amaricinum
 olet, miserrima illa servitus regnum esse
 putatur, adeo ut tyrannidem suam nolint
 cum Phalaridis aut Dionisii imperio com-
 mutare. Sed longe etiam feliciores sunt,
 nova quadam doctrinæ persuasione. Si-
 quidem cum plerique mera deliramenta
 pueris inculcent, tamen Dii boni! quem
 non illi Palæmonem, quem non Dona-
 tum pro se contemnunt? idque nescio
 quibus præstigiis mire efficiunt, ut stul-
 tis materculis & idiotis patribus tales vi-
 deantur, quales ipsi se faciunt. Jam ad-
 de & hoc voluptatis genus, quoties isto-
 rum aliquis Anchisæ matrem, aut
 voculam vulgo incognitam, in putri
 qua

x. Solitudinis locis.

quapiam charta deprehenderit, puta
 bubsecuam, bovinatorem, aut manti-
 culatorem, aut si quis vetusti saxi fra-
 gmentum, mutilis notatum literis, ali-
 cubi effoderit, o Iupiter! quæ tum exul-
 tatio! qui triumphus! quæ encomia! per-
 inde quasi vel Africam devicerint, vel
 Babylona ceperint. Quid autem cum
 frigidissimos & infulsissimos versiculos
 suos passim ostentant, neque desunt qui
 mirentur, jam plane Maronis animam
 in suum pectus demigrasse credunt. At
 nihil omnium suavius quam cum ipsi in-
 ter sese mutua talione laudant ac miran-
 tur vicissimque scabunt. Quod si quis
 alius verbulo lapsus sit, idque forte for-
 tuna hic oculatior deprehenderit,
 (1) ἡρόκλητος quæ protinus tragœdiæ, quæ
 digladiationes, quæ convicia, quæ in-
 vectivæ? Male propitios habeam om-
 nes Grammaticos, si quid mentior.
 Novi quendam πολυτεχνότατον, Gra-
 cum, Latinum, Mathematicum, Phi-
 losophum, Medicum, (2) καὶ ταῦτα
 βραχὺκόν, jam sexagenarium, qui cete-
 ris rebus omissis, annis plus viginti se
 torquet ac discruciat in Grammatica,
 prorsus felicem se fore ratus si tam
 diu liceat vivere, donec certo statuatur,

E 3

qvo-

1. ὁ Hercules. 2. Et regis felicitatē aquanīē.

quomodo distinguenda sint octo partes orationis, quod hactenus, nemo Græcorum aut Latinorum ad plenum præstare valuit. Perinde quasi res sit bello quoque vindicanda, si quis conjunctionem faciat dictionem ad adverbiorum jus pertinentem. Et hac gratia, cum totidem sint grammaticæ quot grammatici, imo plures: quandoquidem Aldus meus unus, plus quinque grammaticam dedit, hic nullam omnino quantumvis barbaram aut moleste scriptam prætermittit, quam non evolvat, excutiatque, nemini non invidens, si quid quantumlibet inepte moliat in hoc genere, misere timens, ne quis forte gloriam hanc præripiat, & pereant tot annorum labores. Utrum insaniam hanc vocare mavultis, an stultitiam? Nam mea quidem haud magni refert, modo fateamini meo beneficio fieri, ut animal omnium alioqui longe miserrimum, eo felicitatis evehatur, ut fortem suam neque cum Persarum Regibus cupiat permutare.

*Poetae
Rhetores.*

Minus mihi debent Poetae, tametsi velle professi meae sunt factionis, quippe liberum genus, ut habet pro-

ver-

verbiūm, quorum omne studium non alio pertinet, quam ad demulcendas stultorum aures, idque meris nugamentis, ac ridiculis fabulis. Et tamen his freti dictū mirum, ut cum sibi polliceantur immortalitatem, & Diis parē vitam, tum aliis eandem promittant. Huic ordini præ ceteris familiares (Ι)Φιλανθρία καὶ Κολακία, nec ab ullo mortaliū genere color neque simplicius, neque constantius. Porro Rhetores, quamquam nonnihil illi quidem prævaricantur, colluduntque cum Philosophis, tamen hos quoque nostræ factionis esse, cum alia multa, tum illud in primis arguit, quod præter alias nugas, tam accurate, tam multa de jocandi ratione conscripserunt. Atque adeo Stultitiam ipsam inter facetiarum species numerat, quisquis is fuit, qui ad Herennium dicendi artem conscripsit: Quodque apud Quintilianum, hujus ordinis longe principem, caput est de risu vel Iliade prolixius: tantum denique Stultitiæ tribuunt, ut sæpe numero, quod nullis argumentis dilui possit, risu tamen eludatur. Nisi si quis hoc arbitretur ad Stultitiam non pertinere, ridiculis dictis excitare cachinnos, idque arte.

*Scriptio-
res
omnes
stulti
ideoque
felices.*

E 4

Hujus

I. Amor sui ipsius & adulatione.

Hujus farinae sunt & isti, qui libris edendis famam immortalem aucupantur. Hic cum omnes mihi plurimum debent, tum praecipue qui meras nugas chartis illinunt. Nam qui erudite ad paucorum doctorum iudicium scribunt, quique nec Persium, nec Laelium iudicem recusant, mihi quidem miserandi magis, quam beati videntur, ut qui sese perpetuo torqueant. Addunt, mutant, adimunt reponunt, repetunt, recondunt, ostendant, nonum in annum premunt, nec unquam sibi satisfaciunt, ac futile praemium, nempe laudem, eamque perpaucorum, tanti emunt, tot vigiliis, somnique rerum omnium dulcissimi, tanta jaetura, tot sudoribus, tot crucibus. Adde nunc valetudinis dispendium, formae perniciem, lippitudinem, aut etiam caecitatem, paupertatem, invidiam, voluptatum abstinentiam, senectutem praeproperam, mortem praematuram, & si qua sunt alia ejusmodi. Tantis malis sapiens ille redimendum existimat, ut ab uno aut altero lippo probetur. At meus ille scriptor, quanto delirat felicius, dum nulla lucubratione, verum utcumque visum est animo, quicquid in calamum incidit, levi duntaxat

xat chartarum jactura, non ignarus fu-
 turum, ut, quo nugaciores nugas scri-
 pserit, hoc a pluribus, id est, stultis &
 indoctis omnibus probetur. Quid enim
 est negotii, tres illos doctos, si tamen ea
 legerint, contemnere? Aut quid valebit,
 tam paucorum sapientium calculus in
 tam immensa reclamantium turba? Sed
 magis etiam sapiunt, qui aliena pro suis
 edunt, & alieno magnoque partam la-
 bore gloriam, verbis in se transmovent,
 hoc videlicet freti, quod arbitrentur fu-
 turum, ut etiam si maxime coargu-
 antur plagii, tamen aliquanti tempo-
 ris usuram sint interim lucrifacturi.
 Videre est operæ precium, quam hi sibi
 placeant, cum vulgo laudantur, cum di-
 gito ostenduntur in turba, (1) ἄτος ἐστὶν
 ὁ θεὸς ἐκείνος, cum apud bibliopolas
 prostant, cum in omnium paginarum
 frontibus leguntur tria nomina, præser-
 tim peregrina, ac magicis illis similia.
 Quæ per Deum immortalem! quid aliud
 sunt quam nomina? Deinde quam a pau-
 cis cognoscenda, si mundi vastitatē respi-
 cias: tum a quanto paucioribus laudanda,
 ut sunt etiam indoctorum diversa palata.
 Quid? quod ea ipsa nomina non raro

E 5

con-

Hic est admirandus ille.

confiunguntur, aut e priscorum libris
 adoptantur? Cum alius sese Telemachum,
 alius Stelenum aut Laërtem: hic Polycratem,
 ille Trasymachum sese nominari gaudet,
 ut nihil jam referat, etiam si chamaleonti
 aut cucurbitæ, sive quemadmodum solent
 philosophi loqui, alpha aut beta librum
 inscribas. Illud autem lepidissimum,
 cum mutuis epistolis, carminibus,
 encomiis sese vicissim laudant,
 stulti stultos, indoctos indocti.
 Hic illius suffragio discedit Alcaeus,
 ille hujus Callimachus, ille huic est
 M. Tullio superior, hic illi Platone doctior.
 Nonnunquam etiam antagonistam
 quarunt, cujus æmulatione famam
 augeant. *Hinc scinditur incertum
 studia in contraria vulgus, donec
 uterque dux re bene gesta victor
 discedit, uterque triumphum agit.*
 Rident hæc sapientes, ut, veluti sunt,
 stultissima. Quis enim negat? Sed
 interim meo beneficio, suavem vitam
 agunt, ne cum Scipionibus quidem
 suos triumphos commutaturi. Quamquam
 docti quoque interim dum hæc magna
 cum animi voluptate rident, & aliena
 fruuntur infania, non paulum mihi
 debent, & ipsi quod inficiari

non possunt, nisi sint omnium ingratis-
simi.

Inter eruditos Iuris consulti sibi vel *Juris-*
primum vindicant locum, neque quis *consul-*
quam alius aequè sibi placet, dum Si- *ti &*
typhi saxum assidue volvunt, ac sexcen- *Diale-*
tas leges eodem spiritu contexunt, nihil *Etici*
refert quam ad rem pertinentes, dum- *stulii*
que glossematis glossemata, opiniones
opinionibus cumulantes efficiunt, ut
stultum illud omnium difficillimum esse
videatur. Quicquid enim laboriosum,
idem protinus & praclarum existimant.
Adjungamus his Dialecticos ac Sophi-
stas, hominum genus quovis aere Dodo-
nao loquacius, ut quorum unusquis
eum vicenis delectis mulieribus garruli-
tate decertare possit, feliciores tamen
futuri, si tantum linguaces essent, non
etiam rixosi, adeo ut de lana caprina
pertinacissime digladiantur & ni-
mium altereando plerumque verita-
tem amittant. Hos tamen sua phi-
lantia beatos reddit, dum tribus in-
structi syllogismis, incunctanter au-
dent quavis de re cum quovis ma-
num conferere. Ceterum pertinacia
reddit invictos, etiam si Stentorem op-
ponas.

E 6

Sub

*Philosophi,
Mashe-
matici
fuiti.*

Sub hos prodeunt Philosophi, barba-
pallioque verendi, qui se solos sapere
prædicant, reliquos omnes mortales,
umbras volitare. Quam vero svaviter
delirant, cum innumerabiles ædificant
mundos, dum solem, dum lunam, stellas,
orbis, tanquam pollice filove metiuntur,
dum fulminum, ventorum, eclipsi-
um ac ceterarum inexplicabilium re-
rum causas reddunt, nihil usquam hæsi-
tantes, perinde quasi naturæ rerum archi-
tectrici fuerint a secretis, quasive e-
Deorum consilio nobis advenerint:
quos interim natura cum suis conjectu-
ris, magnifice ridet. Nam nihil apud
illos esse comperti, vel illud satis ma-
gnum est argumentum, quod singulis
de rebus inexplicabilis inter ipsos est di-
gladiatio. Ii cum nihil omnino sciant,
tamen omnia se scire profitentur: cum-
que se ipsos ignorent, neque fossam ali-
quoties, aut saxum obvium videant, vel
quia lippunt plerique, vel quia peregrin-
antur animi, tamen ideas, universalia,
formas separatas, primas materias, quid-
ditates, eccetates, formalitates, in-
stantia videre se prædicant, res adeo
tenuës, ut neque Lynceus, opinor,
possit perspicere. Tum vero præci-
pue

pue profanum vulgus aspernantur, quoties triquetris, & tetragonis circulis, atque huiusmodi picturis mathematicis, aliis super alias inductis, & in labyrinthi speciem confusis, præterea literis velut in acie dispositis, ac subinde alio atque alio repetitis ordine, tenebras offundunt imperitioribus. Neque desunt ex hoc genere, qui futura quoque prædicant, consultis astris, ac miracula plus quam magica polliceantur, & inveniuntur homines fortunati, quibus hæc quoque credant.

Porro Theologos silentio transire *Theolo-*
fortasse præstiterit, (1) *ἢ αὐτὴν καὶ* *gi stulti.*
παραίνων πρὸς κινεῖν, nec hæc (2) Anagy-
rim tangere, utpote genus hominum mi-
re superciliosum atque irritabile, ne forte
turmatim sexcentis conclusionibus ado-
riantur, & ad palinodiam adigant, quod
si recusent, protinus hæreticam clami-
tent. Nam illico solent hoc terrere ful-
mine, si cui sunt parum propitii. Sane,
quanquam non alii sunt, qui minus li-
benter agnoscant meam in se benefi-

E 7

1. *Hanc Camarinam non movere.* Pro-
verbium de iis quæ non sine periculo
tractari possunt. Vid. Chiliad.

2. *Est frutex odore admodum gravi.* Pro-
verb.

centiam, tamen hi quoque non mediocribus nominibus obstricti sunt, dum felices sua Philantia perinde quasi ipsi tertium incolant coelum, ita reliquos mortales omnes, ut humi reptantes pecudes, et sublimi despiciunt, ac prope commiserantur, dum tanto magistralium definitionum, conclusionum, corollariorum, propositionum explicitarum & implicitarum agmine septi sunt, tot exuberant (1) *νερο Φυετοισ*, ut nec Vulcaniis vinculis sic possint irretiri, quin elabantur distinctionibus, quibus nodos omnes adeo facile secant, ut non Tenedia bipennis melius: tot nuper excogitatis vocabulis, ac prodigiosis vocibus scatent. Præterea dum arcana mysteria suo explicant arbitrato, qua ratione conditus ac digestus sit mundus. Per quos canes labes illa peccati in posteritatem derivata sit: quibus modis, qua mensura, quantum tempore in virginis utero sit absolutus Christus: quem admodum in synaxi accidentia subsistant sine domicilio. Sed hæc protracta. Illa demum magnis, & illuminatis, ut vocant, Theologis digna putant, ad hæc si quando incidant,

I. Subterfugis.

ENCOMIUM MORIÆ 101

expergiscuntur. Num quod instans in generatione divina? Num plures in Christo filiationes? Num possibilis propositio: Pater Deus odit filium? Num Deus potuerit suppositare mulierem, num diabolum, num alinum, num cucurbitam, num silicem? Tum quemadmodum cucurbita fuerit concionatura, editura miracula, figenda cruci? Et quid consecrasset Petrus, si consecrasset eo tempore, quo corpus Christi pendebat in cruce? Et num eodem tempore Christus hominibus dici potuerit: & num post resurrectionem edere aut bibere fas sit futurum, jam nunc famem sitimque præcavescentes? Sunt innumerabiles (1) λεπτολεσχίαι, his quoque multo subtiliores, de notionibus, relationibus, instantibus: de formalitatibus, de quidditatibus, eccitatibus, quas nemo possit oculis assequi, nisi tam Lynceus, ut ea quoque per altissimas tenebras videat, quæ nusquam sunt. Adde nunc his (2) γνώμας illas adeo παραδόξους, ut illa Stoicorum oracula, quæ paradoxa vocant, crassissima præ his videantur, & circumforanea, velut levius esse crimen, homines mille jugulare, quam femel

1, Subtiles nugæ, 2, Sententias.

semel in die dominico calceum pauperi
 consuere. Et potius esse committen-
 dum, ut universus orbis pereat una cum
 victu & vestitu, quod ajunt, suo, quam
 unicum quantumlibet leve mendacium
 dicere. Jam has subtilissimas subtilita-
 tes subtiliores etiam reddunt tot schola-
 sticorum viae, ut citius e Labyrinthis te-
 met explices, quam ex involucris Realium,
 Nominalium, Thomistarum, Alber-
 tistarum, Occanistarum, Scotistarum, &
 nondum omnes dixi sectas, sed prae-
 cipuas duntaxat. In quibus omnibus
 tantum est eruditionis, tantum difficul-
 tatis, ut existimem ipsis Apostolis alio
 spiritu opus fore, si cogantur hisce de re-
 bus cum hoc novo Theologorum gene-
 re conferere manus. Paulus fidem prae-
 stare potuit, at idem cum ait: *Fides est*
substantia rerum sperandarum, argu-
mentum non apparentium: parum ma-
 gistratim definivit. Idem ut charitatem
 optime praestitit, ita parum dialectice vel
 dividit, vel finit, in priore ad Corinthios
 epistola, cap. decimo tertio. Ac pie
 quidem illi consecrabant synaxim,
 & tamen rogati de termino a quo, &
 termino ad quem, de transsubstan-
 tiatione, de modo quo corpus idem

fit

fit in diversis locis, de differentia, quæ corpus Christi est in cælo, quæ fuit in cruce, quæ in sacramento synaxeos, quo puncto fiat transubstantiatio, cum oratio per quam ea fit, ut quantitas discreta sit in fluxu, non pari, sicut opinor, respondissent acumine, quo Scotidæ differunt hæc, ac definiunt. Noverant illi Jesu matrem, sed quis eorum tam philosophice demonstravit, quo modo fuerit ab Adæ macula præservata, quam nostri Theologi? Petrus accepit claves, & accepit ab eo, qui non committat indigno, & tamen an intellexerit, nescio, certe nusquam attingit subtilitatem, quo modo scientiæ clavem habeat is quoque, qui scientiam non habeat. Baptizabant illi passim, & tamen nusquam docuerunt, quæ sit causa formalis, materialis, efficiens, & finalis baptismi, nec characteris debilis, & indebilis apud hos ulla mentio. Adorabant quidem illi, sed in spiritu, nihil aliud frequentes, quam illud Evangelicum, *spiritus est Deus, & eos qui adorant eum in spiritu & veritate oportet adorare.* Verum haud apparet eis tum fuisse revelatum, una eademque adoratione adorandam imagunculam carbone delineatam in pariete, & Christum

flum ipsum, si modo duobus sit por-
rectis digitis, intonsa coma, & in umbo-
ne qui adharet occipitio, tres habeat no-
tas. Quis enim hæc percipiat nisi
xxxvi. annos totos in physicis, & ultra-
mundanis Aristotelis & Scoticis contrive-
rit? Identidem inculcant Apostoli gratiã;
at iidem nusquã distinguunt, quid inter sit
inter gratiam gratis datam, & gratiam
gratificantem. Hortantur ad bona ope-
ra, nec discernunt opus operans & opus
operatum. Passim inculcant charita-
tem, nec fecernunt infusam ab acquisita,
nec explicant, accidens ne sit, an substan-
tia, creata res an increata? Detestantur
peccatum, at emoriar, si potuerunt scien-
tificè definire, quid sit illud, quod pecca-
tum vocamus? nisi forte Scotistarum spi-
ritu fuerunt edocti. Nec enim adduci
possum, ut credam Paulum, e cuius unius
eruditione licet omnes aestimare, toties
damnaturum fuisse quæstiones, discepta-
tiones, genealogias, & ut ipse vocat (1)
λογωμαχίας, si eas percalluisset argutias,
præsertim cum omnes illius temporis
contentiones, pugnaeque rusticanæ fue-
rint & crassæ, si cum magistrorum no-
strorum plusquam Chrysippeis subtilita-
tibus

1. *Disceptationes de verbis.*

ENCOMIUM MORIÆ. 105

tibus conferantur. Quamquam homines modestissimi, si quid forte scriptum sit ab Apostolis indolentius parumque magistraliter, non damnant quidem, sed commode interpretantur: hoc videlicet honoris, partim antiquitati, partim Apostolico nomini deferentes. Et hercle parum æquum erat, res tantas ab illis requirere, de quibus ex præceptore suo, ne verbum quidem unquam audissent. Idem si eveniat in Chrystomo, Basilio, Hieronymo, tum sat habent adscribere: *non venetur.* Et illi quidem confutarunt Ethnicos Philosophos ac Judæos, suapte natura pertinacissimos, sed vita magis ac miraculis quam syllogismis, tum eos quorum nemo fuerit idoneus, vel unicum Scoti. *Quodlibetum* ingenio consequi. Nunc quis Ethnicus, quis hæreticus non continuo se dat tot tenuissimis subtilitatibus, nisi tam crassus, ut non affequatur, aut tam impudens, ut exhiberet, aut iisdem instructus laqueis, ut jam par sit pugna, perinde quasi magum cum mago committas, aut si gladio fortunato pugnet aliquis cum eo, cui gladius sit fortunatus: tum enim nihil aliud quam tela Penelopes retexeretur. Ac meo
qui-

quidem iudicio saperent Christiani, si pro
 pingvibus istis militum cohortibus, per
 quas jam olim ancipiti Marte bellige-
 rantur, clamosissimos Scotistas, & perti-
 nacissimos Occanistas, & invictos Al-
 bertistas una cum tota sophistarum ma-
 nu mitterent in Turcas & Saracenos:
 spectarent, opinor, & conflictum omni-
 um lepidissimum, & victoriam non an-
 te visam. Quis enim usque adeo frigi-
 dus, quem illorum non inflamment acu-
 mina? Quis tam stupidus, quem tales
 non excitent aculei? Quis tam ocula-
 tus, ut hæc illi non maximas offundant
 tenebras? Verum hæc omnia videor
 vobis propemodum joco dicere. Nec
 mirum sane, cum sint & inter ipsos
 Theologos melioribus instituti literis,
 qui ad has frivolas, ut putant, Theolo-
 gorum argutias nausæant. Sunt qui vel-
 ut sacrilegii genus execrentur, sum-
 mamque ducant impietatem, de rebus
 tam arcanis, & adorandis magis, quam
 explicandis, tam illoto ore loqui, tam
 profanis Ethnicorum argutiis di-
 sputare, tam arroganter definire, ac
 divinæ Theologiæ majestatem tam
 frigidis, imo sordidis verbis simul &
 sententiis conspurcare. At interim
 ipsi

ipsi felicissime sibi placent, imo plaudunt, adeo ut his svavissimis naniis, nocte dieque occupatis, ne tantulum quidem oculi supersit, ut Evangelium, aut Paulinas epistolas vel semel liceat evolvere. Atque interim dum hæc nugantur in scholis, existimant sese universam Ecclesiam, alióqui ruituram, non aliter syllogismorum fulcire tibicinibus, quam Atlas cœlum humeris sustinet apud Poëtas. Jam illud quantæ felicitatis esse putatis, dum arcanas literas, perinde quasi cereæ sint, pro libidine formant, ac reformant, dum conclusiones suas, quibus jam aliquot scholastici subscripserunt, plusquam Solonis leges videri postulant, & vel pontificiis decretis anteponendas, dumque veluti censores orbis ad palinodiam trahunt, si quid usquam cum explicitis & implicitis illorum conclusionibus, non ad amissim quadrarit, ac non secus atque ex oraculo pronunciant, hæc propositio scandalosa est, hæc parum reverentialis, hæc hæresin olet, hæc male tinnit, ut jam nec baptismus, nec Evangelium, nec Paulus aut Petrus, nec sanctus Hieronymus aut Augustinus imo nec ipse Thomas

(1)

(1) ἀριστοτελιώτατⓄ, Christianum efficiat, nisi Baccalauriorum calculus accesserit, tanta est in iudicando subtilitas. Quis enim sensurus erat, eum Christianum non esse, qui diceret has duas orationes, matula putes, & matula putet, rem ollam fervere, & ollam fervere, pariter esse congruas, nisi sapientes illi docuissent? Quis tantis errorum tenebris liberasset Ecclesiam, quos ne lecturus quidem unquam quisquam fuerat, nisi magnis sigillis isti prodidissent? Verum an non felicissimi, dum hæc agunt? Præterea dum inferiorum res omnes sic examussim de pingunt, tanquam in ea Republica complureis annos sint versati? Præterea dum pro arbitrio novos orbes fabricantur, addito denique latissimo illo pulcherrimoque, ne scilicet deesset ubi felices animæ commode vel spatium, vel convivium agitare, vel etiam pila ludere possent. His atque id genus bis mille nugis, horum capita adeo distenta differtaque sunt, ut arbitrer nec Jovis cerebrum æque gravidum fuisse, cum ille Palladem parturiens Vulcani securim imploraret. Quare nolite mirari, si videtis caput illorum tot fasciis tam diligenter obvinctum

in publicis disputationibus, alioquin enim plane dissilirent. Illud ipsa quoque nonnunquam ridere soleo, cum ita demum maxime sibi videntur Theologi, si quam maxime barbare spurceque loquantur, cumque adeo balbutiunt, ut a nemine nisi balbo possint intelligi, acumen appellant, quod vulgus non assequatur. Negant enim e dignitate sacrorum literarum esse, si grammaticorum legibus parere cogantur. Miramur vero majestas Theologorum, si solis illis fas est mendose loqui: quanquam hoc ipsum habent cum multis cerdonibus commune. Postremo jam Diis proximos sese ducunt, quoties quasi religiose Magistri nostri salutantur, in quo quidem nomine tale quiddam subesse putant, quale est apud Iudæos (1) *τῆς ἑξαμάχου*. Itaque nefas ajunt esse MAGISTER NOSTER secus quam majusculis scribere literis. Quod si quis præpostere Noster Magister dixerit, is semel omnem Theologi nominis perverterit majestatem.

Ad

1. *Quadriliterum*, Jehovah quod quatuor literis scribitur a quo Hebræos-

*Monachorum
stultitia
ac felicitas.*

Ad horum felicitatem proxime accedunt, ii, qui se vulgo Religiosos ac Monachos appellant, utroque falsissimo cognomine, cum & bona pars istorum longissime absit a religione, & nulli magis omnibus locis sint obvii. Iis non video quid possit esse miserius, nisi ego multis modis succurrerem. Etenim cum hoc hominum genus omne sic execrentur, ut fortuitum etiam occursum ominosum esse persuasum sit, tamen ipsi sibi magnifice blandiuntur. Primum summam existimant pietatem, si usque adeo nihil attigerint literarum, ut ne legere quidem possint. Deinde cum Psalmos suos, numeratos quidem illos, at non intellectos, asininis vocibus in templis derudunt, tum vero se putant Divorum aures multa voluptate demulcere. Et sunt ex his nonnulli, qui sordes ac mendicitatem magno vendunt, proque foribus magno mugitu panem efflagitant, imo in nullis diverforiis, vehiculis navibus non obturbant, non mediocri profecto reliquorum mendicorum jactura. Atque ad eum modum homines suavissimi, sordibus, incitia, rusticitate, impudentia, Apostolos (ut ajunt) nobis referant. Quid autem jucundius

dius, quam quod omnia faciunt ex præscripto? quasi mathematicis utentes rationibus, quas præterire piaculum sit. Quod nodos habeat calceus, quo colore cingula; vestis quot discriminibus varieganda, qua materia, quotque culmis latum cingulum, qua specie & quot modiorum capax cucullus, quot digitis latum capillitium, quot dormiendum horas? Atque hæc quidem æqualitas in tanta corporum & ingeniorum varietate, quam sit inæqualis, quis non perspicit? Et tamen his nugis non alios modo præ se nauci faciunt, verum invicem alios alios contemnunt, atque homines Apostolicam charitatem professi, ob aliter einctam vestem, ob colorem paulo fusciores, omnia miris tragœdiis miscunt. Ex his videas quosdam adeo rigide religiosos, ut summa veste, non nisi Cilicina utantur, intima Milesia: alios contra, qui superne linei sint, intime lanei. Rursum alios, qui pecuniæ contactum ceu aconitum horreant, nec a vino interim, nec a mulierum contactu temperantes. Denique mirum omnibus studium, nequid in ratione vitæ conveniat. Nec illud studio est, ut Christo similes sint, sed ut inter se dissimiles. Porro magna felicitatis pars est in cognomentis, dum hi funigeros appellari se gaudent, & inter hos alii Coletas, alii Mino-

F res,

res, alii Minimos, alii Bullistas. Rursum hi Benedictinos, illi Bernardinos, hi Brigidenfes, illi Augustinenses: hi Guilhelmitas, illi Jacobitas, quasi vero parum sit, dici Christianos. Horum magna pars in tantum suis nititur ceremoniis, & hominum traditiunculis, ut putet unum coelum parum dignum esse tantis meritis praemium, haud cogitantes futurum, ut Christis contemptis his omnibus, suum illud sit exacturus praecipuum, nempe charitatis: Alius ostentabit aqualiculum, omni piscium genere distentum. Alius psalmodum centum effundet modios. Alius jejuniorum myriadas annumerabit, & toties unico prandio pene disruptam imputabit alvum. Alius tantum ceremoniarum a cervum proferet, quantum vix septem onerariis navibus vehi possit. Alius gloriabitur sexaginta annos nunquam attactam pecuniam, nisi digitis duplici chirotheca munitis. Alius cucullam ingeret, adeo fordidam & crassam, ut nullus nauta suo dignetur corpore. Commemorabit alius se plusquam undecim lustris spongiae vitam egisse, semper eidem affixum loco. Alius raucam assiduo cantu vocem adducet. Alius lethargum solitudine contractum, alius linguam jugi silentio torpentem. At, Christus interpellatis, nunquam alioqui

fi-

finiendis gloriis, undenam hoc, inquiet, no-
 vum Judæorum genus? Unicam ego legem
 vere meam agnosco, de qua sola, nihil au-
 dio. Et olim palam, nulloque parabolarum
 utens involucro, paternam hæreditatem pol-
 licitus sum, non cucullis, præculis, aut ine-
 diis, sed fidei & charitatis officiis. Nec eos
 agnosco, qui sua facta nimis agnoscunt:
 isti, qui me quoque sanctiores videri volunt, (1)
 Abraxasiorum cœlos, si libet, occupent, aut
 ab his sibi novum extrui cœlū jubeant, quo-
 rum traditiunculas meis præceptis antepo-
 fuerunt. Cum hæc audient, & videbunt nau-
 tas & aurigas sibi præferri, quibus putatis
 vultibus sese mutuo contuebuntur? Sed inte-
 rim spe sua felices sunt non absque meo bene-
 ficio. Atque hos quidem quæquam a Repu-
 blica semotos, nemo tamē audet contemne-
 re, præcipue Mendicantes, propterea quod
 omnia omnium arcana teneant ex Confessi-
 onibus, quas vocant. Quæ tamen prodere ne-
 fas habent, nisi, si quando potest fabulis amœ-
 nioribus delectare se volunt, sed conjectu-
 ris modo rem indicant, tacitis interim no-
 minibus. Quod si quis hos crabrones irrita-
 rit, tum in popularibus concionibus pro-
 be ulciscuntur sese, & obliquis dictis
 hostem notant, adeo tecte, ut nemo

non intelligat, nisi qui nihil intelligit. Nec prius oblatrandi finem faciunt, quam in os offam objeceris. Age vero! quem tu mihi comcedium, quem circulatorum spectare malis, quam illos in concionibus suis Rhetorizantes omnino ridicule, sed tamen suavissime imitantes ea quæ Rhetores de dicendi ratione tradiderunt? Deum immortalem! ut gesticulantur, ut apte commutant vocem, ut cantillant, ut jactant sese, ut subinde alios atque alios vultus induunt, ut omnia clamoribus miscent! Atque hanc orandi artem ceu rem arcanam fraterculus fraterculo per manus tradit. Eam tamen mihi non est fas scire, tamen utcumque conjecturis sequar. Primo loco invocant, id quod a Pæeis mutuo sumpserunt: deinde dicturi de charitate, a Nilo Ægypti fluvio sumunt exordium; aut crucis mysterium enarraturi, a Babylonio dracone Bel feliciter auspicantur: aut de jejunio disputaturi, a duodecim zodiaci signis principium faciunt: aut de fide verba facturi, diu de quadratura circuli præloquuntur. Audivi ipsa quendam, eximie stultum, (erravi, doctum volebam dicere,) qui in concione celeberrima divinæ Triadis mysterium explicaturus, quo & doctrinam suam non vulgarem ostentaret, & Theologicis satisfacere auri-

bus,

ENCOMIUM MORIÆ. III

bus, nova prorsus ingressus est via, nimirum a literis, syllabis, & oratione, tum a concordia nominis & verbi, adjectivi nominis & substantivi, mirantibus jam plerisque, ac nonnullis Horatianum illud apud se mussitantibus: Quorsum hæc tam putida tendunt? Tandem huc rem deduxit, ut in grammaticorum rudimentis sic expressam ostenderet totius Triadis simulacrum, ut nemo Mathematicorum in pulvere posset evidentius depingere. Atque in hac oratione Θεολογώπειται & ille totos octo menses ita desudarat, ut hodie quoque magis caecutiatur quam talpæ, nimirum tota luminum acie ad ingenii cuspidem avocata. Verum hand pœnitet hominem cæcitatæ, ac parvo quoque putat emptam eam gloriam. Auditus est a nobis alius quidam octogenarius, adeo Theologus, ut in hoc Scotum ipsum renatum putes. Is explicaturus mysterium nominis Jesu, mira subtilitate demonstravit in ipsis literis latere, quicquid de illo dici possit. Etenim quod tribus duntaxat inflatur casibus, id manifestum esse simulacrum divini ternionis. Deinde quod prima vox Jesus, desinat in S, secunda Jesum in M, tertia Jesu in U, in hoc ἀρρητον subesse mysterium: nempe tribus literulis indicantibus eum esse summum, medium

dium, & ultimum. Restabat: mysterium his
 quoque retrusius, mathematica ratione. Jesus
 sic in duas aequales diffidit: portiones, ut sci-
 licet penthemimeres in medio resideret. De-
 inde docuit eam literam apud Hebræos esse
 W, quam illi Syn appellant: porro syn, Scoto-
 rum opinor lingua, peccatum sonat: atque
 hinc palam declarari, Jesum esse qui pec-
 catatolleret mundi. Hoc tam novum exordi-
 um sic inhiantes admirati sunt omnes, præ-
 cipue Theologi, ut parum abfuerit, quin il-
 lis acciderit, quod olim Niobæ, cum mihi
 propemodum evenerit, quod ficulno illi (1)
 Priapæ, qui magno suo malo, Canidiæ Saga-
 næque nocturna sacra spectavit. Nec inju-
 ria profecto: nam quando similem *Æsopodov*
 commentus est Demosthenes ille Grajus, aut
 Cicero Latinus? Illis vitiosum habebatur
 proœmium, quod a re foret alienius: quasi
 vero non ad istum modum exordiantur &
 subulci, natura videlicet magistra. At hi
 docti præambulum suum, sic enim vocant,
 ita demum eximie Rhetoricum fore ducunt,
 si nusquam quicquam habeat cum reliquo ar-
 gumento confine, ut auditor interim ad-
 mirans, illud secum murmuret: *quonunc se
 proripit ille?* Tertio loco ceu narrationis
 vice

x. Qui præ metu crepitum ventris emisit.

Vid. Horatium.

vice nonnihil ex Evangelio, sed cursim ac velut obiter interpretantur, cum id solum fuerit agendum. Quarto loco jam nova sumpta persona, quæstionem movent Theologalem aliquoties (1) ἔτε γῆς, ἔτε ἕρπονός αἰπτομένην. Atque id quoque ad artem arbitrantur pertinere. Hic demum Theologicum atollant supercilium, doctores solennes, doctores subtiles, doctores subtilissimos, doctores seraphicos, doctores cherubicos, doctores sanctos, doctores irrefragabiles, magna nomina auribus inculcantes. Tum syllogismos, majores, minores, conclusiones, corollaria, suppositiones frigidissimas ac plusquam scholasticas nugas apud imperitum vulgus jactitant. Superest jam quintus actus, in quo summum artificem præstare convenit. Hic mihi stultam aliquam & indoctam fabulam, ex Speculo opinor historiali, aut gestis Romanorum in medium adferunt, & eandem interpretantur allegorice, tropologice & anagogice. Atque ad hunc quidem modum Chimæram suam absolvunt, qualem nec Horatius unquam assequi potuit cum scriberet: *Humano capiti,* & c. Sed audierunt a nescio quibus, ingressum orationis sedatum, minimeque clamorosum esse oportere. Itaque principio sic exordiantur, ut nec ipsi vo-

F 4 cem!

1. Nec terram nec cælum tangentem.

cem propriam exaudiant, quasi referat dici, quod nullus intelligat. Audierunt nonnunquam ad concitandos affectus, exclamationibus utendum esse. Proinde presse aliqui loquentes, subinde repente vocem tollunt furioso plane clamore etiam cum nihil opus. Jures elleboro homini opus esse, perinde quasi nihil referat, ubi clames. Præterea, quoniam audierunt oportere sermonem in progressu fervere, in singulis partibus principiis utcumque sane recitatis, mox mira vocis contentione utuntur, etiam si res sit frigidissima, atque ita denique desinunt, ut spiritu defectos credas. Postremo didicerunt, apud Rhetores de risu fieri mentionem, eoque student & ipsi jocos quosdam aspergere, (1) ὡς φίλη ἀφροδίτη, quam plenos gratiarum, quanque in loco, ut plane (2) ὄνον πρὸς τὴν λύραν esse dicas. Mordent quoque nonnunquam, sed ita, ut titillent magis quam vulnerent. Nec unquam verius adulantur, quam cum maxime (3) παρρησιώζουσαι videri student. Denique tota actio est ejusmodi, ut jures eos a fo. i. circulatoribus didicisse, a quibus longe vincuntur. Quanquam utrique alteris usque adeo sunt similes, ut nemo dubitet, quin aut hi ab illis, aut illi ab his

1. o *Amica Venus.* 2. *Asinum ad lyram,* i. e. ineptum. 2. *Libere loqui.*

his Rhetoricen suam didicerint. Et tamen inveniunt hi quoque mea nimirum opera, qui cum hos audiunt, Demosthenes meros, ac Cicerones audire se putant. Quod genus sunt præcipue mercatores ac mulierculæ: quorum auribus unice placere student, quod illi nonnullam prædæ portiunculam de rebus male partis soleant impertiri, si commode fuerint palpati: illæ cum aliis multis de causis huic ordini favent, tum præcipue, quod in horum sinus soleant effundere, si quid in maritos stomachantur. Videtis opinor, quantopere mihi debeat hoc hominum genus, qui cum ceremoniolis, & nugis de ridiculis, clamoribusque tyrannidem quandam inter mortales exerceant, Paulos atque Antonios sese credunt.

Verum ego istos histriones tam ingratos beneficiorum meorum dissimulatores, quam improbos simulatores pietatis libenter relinquo. Jam dudum enim juvat de Regibus ac Principibus aulicis a quibus simplicissime color & ut dignum est, ingenuis ingenue nonnihil attingere. Qui quidem si vel semiunciam sani cordis haberent, quid esset horum vita tristius, aut æque fugiendum? Neque enim existimabit vel perjurio parricidioque parandum imperium, quisquis secum perpende-

F 5 rit,

*Principum
Stultitia.*

rit, quam ingens onus sustineat humeris, qui vere Principem agere velit: eum qui rerum gubernacula susceperit, publicum non privatū negocium gerere, nihil nisi de commodis publicis oportere cogitare: a legibus, quarū ipse & auctor & exactor est, nec latum digitū discedere: officialium omnium & magistratuum integritatem sibi præstandam esse: sese esse unum omnium oculis expositum, qui vel ceu sidus salutare, morum innocentia, maximam rebus humanis salutem possit adferre, vel veluti cometa letalis, summam perniciem invehere. Aliorum vitia neque perinde sentiri; neque tam late manare. Principem eo loco esse, ut si quid vel leviter ab honesto deflexerit, gravis protinus ad quam plurimos homines vitæ pestis serpat. Tum quod multa secum adferat Principium fortuna, quæ soleant a recto deducere, quod genus, deliciae, libertas, adulatio, luxus, hoc acrius vitandum, ac sollicitius ad vigilandum, necubi vel deceptus esset in officio. Postremo, ut insidias, odia, ceteraque vel pericula, vel metus omittam, capiti imminere, verum illum Regem, qui paulo post ab eo sit etiam de minimo quoque commisso rationem exacturus, idque tanto severius, quanto præ-

stantius gessit imperitum. Hæc, inquam, atque huiusmodi plurima, si Princeps secum perpenderet, perpenderet autem si saperet, is nec somnū, nec cibum, opinor, jucunde capere posset. At nunc meo mulere, has omnes curas Diis permittunt, ipsi se molliter curant, neque quæquam ad aurem admittunt, nisi qui jucunda loqui norit, ne quid animo solitudinis oboriatur. Se probe Principis partes omnes implese credunt, si venientur assidue, si bellos alant caballos, si suo commodo vendiderint magistratus ac præfecturas, si quotidie novæ rationes excogitentur, quibus civium opes attenuent & in suum convertant fiscum: verum id apposite repertis titulis, ut etiamsi sit iniquissimum, aliquam tamen æquitatis speciem præ se ferat. Addunt data opera nonnihil adulationis, quo populares animos, utcunque sibi devinciant. Fingite mihi nunc, quales sunt nonnunquam, hominem legum ignarum, publicorum commodorum pene hostem, privatis intentum commoditatibus, addictum voluptatibus, osorem eruditionis, osorem libertatis ac veri, nihil minus quam de Reipublicæ salute cogitantem, sed omnia sua libidine, suisque utilitatibus metientem. Deinde addite huic torquem auream, omnium, virtutum

cohærentium consensum indicantem, tum coronam gemmis insignitam, quæ quidem admoneat eum heroicis omnibus virtutibus oportere ceteris antecellere præterea sceptram, justitiæ, & undecunqve incorrupti pectoris symbolum, postremo purpuram eximiæ cujusdam in Rempublicam charitatis indicium. Hæc gestamina si præceps cum sua vita conferret, equidem futurum arbitror, ut plane pudeat ornatus sui, vereaturque, ne quis nasutus interpretes, totum hunc tragicum cultum, in risum jocumque vertat.

*Aulico-
rum
stulti-
tia*

Jam quid de Proceribus aulicis commemorem? quorum plerisque cum nihil sit addictius, servilius, infulsius, abjectius, tamē omnium rerum primos sese videri volunt. Hac una in re tamen modestissimi, quod contenti, aurum, gemmas, purpuram, reliquaque virtutum sapientiæ insignia corpore circumferre, rerum ipsarum studium omne concedunt aliis. Hoc abunde felices sibi videntur, quod Regem herum vocare liceat, quod tribus verbis salutare didicerint, quod norint civiles titulos subinde inculcare, Serenitatem, Dominationem, & Magnificentiam: quod egregie perfriuerint faciem, quod festiviter adulentur. Nam hæc sunt artes, quæ vere Nobilem & Aulic-

licum deceant. Ceterum si vitæ rationem omnem propius inspicias, nimirum meros (1) Phæacas invenies, sponfos & enelopes, reliquum carmen agnoscitis, quod Echo vobis melius referet quam ego. Dormitur in medios dies, ibi sacrificulus mercenarius ad lectum paratus, qui propemodum cubantibus adhuc sacrum expedite peragat. Mox ad jentaculum, quo vix peracto, jam interpellat prandium. Sub id alea, latrunculi, fortes, scurræ, moriones, scorta, lusus, inficetiæ. Interim una aut altera merenda. Rursum cœna, post hanc repotia, non una per Jovem. Atque ad hunc modum, citra ullum vitæ tædium elabuntur horæ, dies, menses, anni, secula. Ipsa nonnunquam saginatur ab eo, si quando viderim illos (2) *μεγαλοῦρῶντας*, dum inter nymphas una quæque hoc sibi videtur Diis propior, quo caudam longiorem trahit, dum procerum alius alium cubito protrudit, quo Jovi vicinior esse videatur, dum sibi quisque hoc magis placet, quo graviolem catenam collo bajulat, ut robur etiam, non opes tantum ostendet.

F 7

Ac

1. Ignavos & inertes homines, de quibus
Homerus in Odyss. 2. *Ostentantes se.*

*Epi-
scopi
Rulii.*

Ac Principum quidem institutum summi Pontifices, Cardinales & Episcopi, jam pridem gnauiter æmulantur, ac prope superant. Porro si quis perpendat, quid linea vestis ad-moneat, niveo candore insignis? nempe vitam undiquaque inculpatam. Quid sibi velit mitra bicornis, utrumque fastigium eodem cohibente nodo? puta Novi pariter ac Veteris Instrumenti absolutam scientiam. Quid manus chirothecis communis? puram & ab omni rerum humanarum contagio immunem sacramentorum administrationem. Quid pedum? nimirum crediti gregis vigilantissimam curam. Quid prælata crux? videlicet omnium humanorum affectuum victoriam. Hæc, inquam, atque id genus alia multa, si quis perpendat, nonne tristem ac sollicitam vitam egerit? At nunc bellè faciunt, cum sese pascunt. Ceterum ovium curam aut ipsi Christo mandant, aut in *Fratres*, quos vocant, ac *Vicarios* rejiciunt. Neque vel nominis sui recordantur, quid sonet Episcopi vocabulum, nempe laborem, curam, sollicitudinem. Verum in irretiendis pecuniis, plane Episcopos agunt, (1) ἡ δ' ἀλαοκοπή.

Ad

*Neque caca Speculatio. Hemist. Home-
ricam.*

Ad eundem modum Cardinales si cogitent sese in Apostolorum locum successisse, eadem ab ipsis requiri, quæ illi præstiterunt, deinde non dominos esse, sed administratores spiritualium dotium, de quibus omnibus sint paulo post exactissime reddituri rationem. Imo si vel in cultu paulisper philosophentur, atque ita secum cogitent, quid sibi vult hic vestitus candor? Nonne summam & eximiam vitæ innocentiam? Quid interior purpura? nonne flagrantissimum in Deum amorem? Quid rursus exterior sinuosa capacitate diffuens, ac totam etiam Reverendissimi complectens mulam, quanquam una vel camelo contegendo suffecerit? Nonne charitatem latissime sese pandentem ad subveniendum omnibus, hoc est, ad docendum, exhortandum, consolandum, increpandum, admonendum, componenda bella, resistendum improbis Principibus, & vel sanguinem libenter impendendum gregi Christiano, non solum opes. Quanquam quorsum omnino opes, pauperum Apostolorum vicem gerentibus? Hæc si perpenderent, inquam, nec eum locum ambirent & libenter relinquerent, aut certe vitam plane laboriosum, atque sollicitam agerent, cujusmodi veteres illi vixerunt Apostoli.

*Cardi-
nales
stulti.*

JACO

*Papa
stulti.*

Jam Summi Pontifices, qui Christi vices gerunt, si conentur ejusdem vitam æmulari, nempe paupertatem, labores, doctrinam, crucem, vitæ contemptum, si vel Papæ, id est, patris nomen, vel sanctissimi cognomen cogitent, quid erit in terris afflictius? aut quis eum locum omnibus erant facultatibus: emptum, gladio, veneno, omniqve vi tueatur? Quantum his abstulerit commoditatum, si semel incessiverit Sapientia? Sapientia dixi? Imò vel mica falis illius, cujus meminit Christus. Tantum opum, tantum honorum, tantum victoriarum, tot officia, tot dispensationes, tot vectigalia, tot indulgentias, tantum eorum, mulorum, satellitum, tantum voluptatum. Videtis quantas nundinas, quantam messem, quantum bonorum pelagus paucis sibi complexa. In quorum locum inducet vigiliis, jejunia, lachrymas, orationes, conciones, studia, suspiria, milleqve id genus miseros labores. Neqve vero negligendum illud, futurum ut tot scriptores, tot copistæ, tot notarii, tot advocati, tot promotores, tot secretarii, tot mulotribæ, tot equisones, tot mensarii, tot lenones, penè mollius quiddam addideram, sed vereor ne durius sit auribus. In summa: tam ingens hominum turba, quæ
Ro-

Romanam sedem operat; (lapsa sum, honorat sentiebam,) ad famem adigatur. Inhumanum quidem hoc, & abominandum facinus, at multo magis detestandum, ipsos etiam summos Ecclesiæ Principes, ac vera mundi lumina ad peram & baculum revocari. At nunc fere, si quid laboris est, id Petro & Paulo relinquunt, quibus abunde satis est ocii. Porro, si quid splendoris aut voluptatis, id sibi sumunt. Atque ita fit mea quidem opera, ut nullum pene hominum genus vivat mollius, minusque sollicitum, ut qui abunde Christo satis factum existiment, si mystico ac pene scenico ornatu, ceremonis, beatitudinum, reverentiarum, sanctitatum titulis, & benedictionibus, ac maledictionibus Episcopos agant. Priscum & obsoletum, nec horum omnino temporum, miracula edere: docere populum, laboriosum: sacras interpretari literas, scholasticum: orare, ociosum: lachrymas fundere, miserum ac muliebre: egere, sordidum: vinci, turpe, parumque dignum eo, qui vix Reges etiam summos, ad pedum beatorum admittit oscula: denique mori, inamabile: tolli in crucem, infame. Restant sola hæc arma ac benedictiones dulces, quarum meminit Paulus, atque harum quidem sunt sane quam benigni, interdictiones, suspensiones, aggra-

aggravationes, redaggravationes, anathematizationes, ultrices picturæ, ac fulmen illud terrificum, quo solo nutu mortalium animas vel ultra tartara mittunt. Quod ipsum tamen sanctissimi in Christo Patres, & Christi Vicarii, in nullos torquent acrius, quam in eos, qui instigante diabolo, Patrimonia Petri minuere atque arrodere conantur. Cujus cum hæc vox sit in Evangelio: *Reliquimus omnia, & sequuti sumus te*; tamen hujus patrimonium appellant agros, oppida, vectigalia, portoria, ditiones. Pro quibus dum zelo Christi accensi, ferro ignique dimicant, non absq; plurimo Christiani sanguinis dispendio, tum demum Ecclesiam Christi sponsam se credunt Apostolice defendere, fortiter profligatis, ut vocant, hostibus. Quasi vero ulli sint hostes Ecclesiæ perniciosiores, quam impii Pontifices qui & silentio Christum sinunt abolere, & quæstuariis legibus alligant, & coactis interpretationibus adulterant, & pestilente vita jugulant. Porro cum Christiana Ecclesia sanguine sit condita, sanguine confirmata, sanguine aucta, nunc perinde quasi Christus perierit, qui more suo tueatur suos, ita ferro rem gerunt. Cumque bellum res sit adeo immanis, ut feras, non homines deceat, adeo infana, ut Poetæ quoque fingant a Furiis immitti, adeo pestilens, ut universam morum

lucem

tuem simul invehat, adeo injusta, ut a pessimis latronibus optime soleat administrari, adeo impia, ut nihil cohæreat cum Christo, tamen omnibus omissis, hoc tantum agunt. Hic videas etiam decrepitos senes, juvenilis animi robur præstare, nec offendi sumptibus, nec fatigari laboribus, nec deterreri quicquam, si leges, si religionem, si pacem, si res humanas omnes sursum ac deorsum misceant. Neque desunt adulatores eruditi, qui istam manifestariam insaniam, zelum, pietatem, fortitudinem appellent, excogitata via, qua fieri possit, ut quis letale ferrum stringat adigatque in fratris sui viscera, manente nihilominus charitate illa summa, quam ex Christi præcepto, debet proximo Christianus.

Equidem incerta sum adhuc, utrum his *Episcopi* rebus exemplum dederint, an potius hinc *Germani* sumperint *Episcopi* quidam *Germanonia* perurum, qui simplicius, etiam omissis cultu, quam omissis benedictionibus, aliisque id genus *infani*, nus ceremoniis, plane satrapas agunt, & *vul-* adeo, ut propemodum ignavum, *pagus et-* rumque decorum *Episcopo* putent alibi, *iam Sa-* quam in acie, fortem animam Deo red- *cerdo-* dere. Jam vero vulgus sacerdotum, nefas *tum.* esse ducens, a præsulum suorum sancti-
monia

monia degenerare, euge! quam militariter pro jure decimarum, ensibus, jaculis, faxis, omniqve armorum vi belligerantur? quam hic oculati, si quid ex veterum literis possint elicere, quo plebeculam territent, & plusquam decimas deberi convincant? At interim non venit in mentem, quam multa passim legantur de officio, quod illi vicissim præstare populo debeant. Nec saltem admonet eos vertex rufus, sacerdotem omnibus hujus mundi cupiditatibus liberum esse oportere, neque quicquam nisi cœlestia meditari. Sed homines syaves, se suo officio probe perfunctos ajunt, si preculas illas suas utouneque permurmurarent, quas me hercle demiror, si quis Deus vel audiat, vel intelligat, cum ipsi fere nec audiant, nec intelligant, tum cum eas ore perstrepunt. Verum hoc quidem sacerdotibus est cum profanis commune, ut ad emolumentum messem vigilent omnes, neque quisquam ibi leges ignoret. Ceterum si quid sarcinæ, id prudenter in alienos humeros ejiciunt, & aliis alii tanquam pilam per manus tradunt. Siquidem laici quoque Principes, quemadmodum partes administrandi regni vicariis delegant, & vicarius item vicario tradit: ita pietatis studium omne plebi modestiæ causa reliquunt. Plebs in eos rejicit, quos Ecclesiasti-

COS

cos vocant, perinde quasi ipsis cum Eccl. sit nihil omnino sit commercii, quasi baptisimi votis nihil prorsus sit actum. Rursum sacerdotes qui sese vocant Seculares, quasi mundo initiati, non Christo, in regulares ontis hoc devolvunt, regulares in monachos, monachi laxiores in arctiores, omnes simul in mendicantes, mendicantes in Charthusienses, apud quos solos sepulta latet pietas, & adeo latet ut vix unquam liceat conspiceri. Itidem Pontifices in messe pecuniaria diligentissimi, labores illos nimium Apostolicos, in Episcopos relegant, Episcopi in Pastores, Pastores in Vicarios, Vicarii in Fratres Mendicantes. Hi rursus in eos retrudunt, a quibus ovium lana tondetur. Verum non est hujus instituti Pontificum ac Sacerdotum vitam excutere, ne cui videat satyram texere, non encomium recitare, neve quis existimet bonos Principes a me taxari, dum malos laudo. Sed hæc ideo paucis attingi, quo palam fieret, nullum esse mortalem, qui suaviter vivere possit, nisi meis initiatus sit sacris, meque propitiam habeat.

Nam id quo pacto fieri queat, cum ipsa *Stultis* etiam Rhamnusia, rerum humanarum for-*fortuna* tunatrix, mecum adeo consentiat, ut sapien-*sabes.* tibus istis semper fuerit inimicissima, contra stultis etiam dormientibus omnia commo-
da

da adduxerit? Agnoscitis Timotheum illum, cui hinc etiam cognomen & proverbium (1) ἡ εὐδοντος κέρτος αἰρεῖ. Rursum aliud (2) γλαυξ ἵπταται. Contra in sapientes quadrat illa, (3) ἐν τετραάδι γεννηθέντες, & equum habet Sejanum, & aurum Tolofanum. Sed desino (4) παρομιάζεσθαι, ne videar Erasmi mei commentaria suppilasse. Ergo ut ad rem. Amat fortuna parum cordatos, amat audaciores, & quibus illud placet (5) πᾶς ἐπρίφθω κύρος. At sapientia timidulos reddit, ideoq; vulgo videtis sapientibus istis cum paupertate, cum fame, cum fumo rem esse: neglectos, inglorios, in visis vivere: stultos affluere nummis, ad moveri Reipublicæ gubernaculis, breviter florere modis omnibus. Etenim si quis beatum existimet principibus placuisse viris & inter aureos illos ac gemmeos Deos versari, quid inutilius sapientia, imo quid apud hoc hominum genus damnatius? Si divitiæ parandæ sunt, quid

- 1. Dormientis rete capit.** De felicibus absque labore. **2. Noctua volat.** Prov. de quo Chiliad. Vid. **3. Quarta Luna nati.** Prov. de iis qui summis laboribus aliis multum profunt, sibi nihil. Vid. Chiliad. ut & de sequentibus. **4. Proverbiis uti.** **5. Facta est alea.** In audaces dicitur.

quid tandem lucri facturus est negociator, si, sapientiam secutus, perjurio offendetur, si in mendacio deprehensus erubescet, si anxios illos de furtis atque usuris sapientum scrupulos, vel tantuli faciet? Porro si quis honores atque opes ambiat Ecclesiasticas, & eas vel asinus, vel bubalus citius penetrabit, quam sapiens. Si voluptate ducaris, puellæ, maxima hujus fabulæ pars, stultis toto pe-
 ctore sunt addictæ, sapientem haud fecus ac scorpionum horrent fugiuntque. Denique quicumque paulo festivius ac lætius vivere parant, sapientem in primis excludunt, ac quodvis animal potius admittunt. Bre-
 viter: quoquo te veritas, apud Pontifices, Principes, Judices, magistratus, amicos, hostes, maximos, minimos, omnia præ-
 sentibus nummis parantur: quos uti contemnit sapiens, ita illum sedulo fugere consueverunt. Sed cum laudum mearum nullus sit modus neque finis, tamen oratio aliquando finem habeat necesse est. Itaque desinam dicere, sed si prius ostendero paucis, non deesse magnos auctores, qui me literis suis pariter ac factis illustrarint, ne cui forte stulte mihi soli videat placere, neve Legulei calumnientur, me nihil allegare. Ad ipsorum igitur exemplum allegabimus, hoc est, (1) εὐδὲν πρὸς ἕπθ.

I. Nihil ad rem.

Prin-

*Laus
stultitia
ex au-
toribus*

Principio illud omnibus vel notissimo proverbio persuasum est, *ubi res abest, ibi simulat onem esse optimam*. Eoque recte statim traditur hic versus pueris: *Stultitiam simulare loco sapientia summa est*. Vos jam ipsi coniecite quam ingens sit bonum Stultitia, cujus etiam fallax umbra, & imitatio sola tantum laudis meretur a doctis. Sed multo candidius pinguis ille ac nitidus Epicuride grege porcus, miscere stultitiam consiliis jubet, tametsi brevem non admodum scite addidit. Item alibi: *Dulce est desipere in loco*. Rursum alio in loco inavult *delirus, inersque videri, Quam sapere, & ringi*. Jam apud Homerum Telemachus, quem modis omnibus laudat Poeta, subinde *ἄτιος* appellatur, atque eodem pronomine tanquam felicitis ominis libenter pueros & adolescentes vocare solent tragici. Quid autem sacrum Iliadis carmen, nisi stultorum Regum & populorum continet æstus? Porro quam absoluta laus illa Ciceronis? *Stultorum plena sunt omnia*. Quis enim ignorat, *unumquodque bonum, quo latius patet, hoc esse præstantius?*

*Ex scri-
ptura.*

Atqui fortassis apud Christianos horum levis est auctoritas: proinde sacrarum quoque literarum testimoniis, si videtur, laudes nostras

nostras fulciamus, sive, ut docti solent, fundemus, principio veniam a Theologis præfatæ, ut nobis fas esse velint, deinde quoniam arduam rem aggredimur, & fortassis improbum fuerit, denuo Musas ex Helicone, ad tantum itineris revocare, præsertim cum res sit alienior, fortasse magis conveniet optare, ut interim, dum Theologum ago, perque has spinas ingredior, Scoti anima paulisper ex sua Sorbona in meum pectus demigret quovis histrice atque erinaceo spinosior, moxque remigret libebit, vel (1) *εις κόρακας*. Utinam & vultum alium liceat sumere, & ornatus addit Theologicus. Verum illud interim vereor, ne quis me furti ream agat; quasi clanculum Magistrorum nostrorum scrinia compilaverim, quæ tantum rei Theologicæ teneam. Sed non adeo mirum videri debet, si tam diutina, quæ mihi arctissima est, cum Theologis consuetudine non nihil arripui, cum ficulus etiam ille Deus Priapus, nonnullas Græcas voces, legente domino, subnotarit tenueritque: & Gallus Lucianicus longo hominum convictu sermonem humanum expedite calluerit. Sed jam ad rem bonis avibus! Scripsit Ecclesiasticus capite primo: *stultorum infinitus est numerus*. Cum numerum prædicat infinitum, nonne

G

mor-

1. *Ad corvos, i.e. malam crucem.*

mortales universos complecti videtur, præter pauculos aliquot quos haud scio, an cuiquam videre contigerit? Sed magis ingenue confitetur hoc Hieremias capite decimo: *Stultus*, inquit, *factus est omnis homo a sapientia sua*. Soli Deo tribuit sapientiam, universis hominibus stultitiam relinquens. Ac rursus paulo superius: *Ne gloriatur homo in sapientia sua*. Cur non vis hominem in sua sapientia gloriari optime Hieremia? Nimirum, inquiet, ob id, quia non habet sapientiam. Sed ad Ecclesiastem redeo. Hunc cum exclamat, *Vanitas vanitatum, & omnia Vanitas*, quid aliud sensisse creditis, nisi, quemadmodum diximus vitam humanam nihil aliud quam Stultitiæ ludicrum esse? nimirum Ciceronianæ laudi album addit calculum, cujus optimo jure celebratur illud quod modo retulimus: *Stultorum plena sunt omnia*. Rursus sapiens ille Ecclesiasticus, qui dixit, *Stultus mutatur ut luna, sapiens permanet ut sol*, quid aliud innuit, nisi mortale genus omne stultum esse, soli Deo sapientis nomen competere? Si quidem lunam, humanam naturam interpretantur, solem omnis luminis fontem, Deum. Huic adstipulatur, quod ipse Christus in Evangelio negat, quenquam appellandum bonum, nisi Deum unum. Porro, si

stul-

Stultus est, quisquis sapiens non est, & quisquis bonus, idem sapiens, auctoribus Stoicis, nimirum mortales omnes Stultitia complectatur necessum esse. Iterum Salomon capite decimo quinto: *Stultitia*, inquit, *gaudium stulto*, videlicet manifeste confitens, sine Stultitia nihil in vita suave esse. Eodem pertinet illud quoque: *Qui apponit scientiam, apponit dolorem, & in multo sensu multa indignatio*. An non idem palam confitetur egregius ille concionator, capite septimo? *Cor sapientum, ubi tristitia est, & cor stultorum, ubi leticia*. Eoque non satis habuit sapientiam perdiscere, nisi nostri quoque cognitionem addidisset. Quod si mihi parum habetur fidei, ipsius accipite verba, quæ scripsit capite primo: *Dedique cor meum ut scirem prudentiam atq; doctrinam, errorisque & stultitiam*. Quo quidem loco illud animadvertendum, ad Stultitiæ laudem pertinere, quod eam posteriore posuit loco. Ecclesiastes scripsit, & hunc scitis esse ordinem Ecclesiasticum, ut qui dignitate primus sit, is locum obtineat extremum, vel hic certe memor Evangelici præcepti. Sed Stultitiam præstantiorem esse sapientia, & Ecclesiasticus ille, quisquis fuit, liquido testatur, capite quadragesimo quarto, *cujus mehercle verba non prius proferam, quam*

(1) εἰσαγωγὴν meam, commoda respon-
 sione adjuveritis, ut faciunt apud Platonem
 hi, qui cum Socrate disputent. Ultra magis
 convenit recondere, quæ rara sunt & pre-
 ciosa, an quæ vulgata viliaque? Quid tace-
 tis? Etiam si vos dissimuletis, proverbium
 illud Græcorum pro vobis respondet (1) τὴν
 ἐπιθύρῃαις ὑδρίαν, quod ne quis impie reji-
 ciat, refert Aristoteles, Magistrorum no-
 strorum Deus. An quisquam vestrum tam
 stultus est, ut gemmas & aurum in via re-
 linquat? non hercle opinor. In abditissi-
 mis penetralibus, nec id satis, in munitis-
 simorum scriniorum secretissimis angulis,
 ista reponitis, cœnum in propatulo relin-
 quitis. Ergo si quod preciosius est, recon-
 ditur, quod vilius, exponitur, nonne
 palam est, sapientiam quam vetat abscon-
 di, viliores esse Stultitia quam recon-
 di jubet? Jam ipsius testimonii verba ac-
 cipite! Melior est homo qui abscondit
 Stultitiam suam, quam homo qui abscon-
 dit sapientiam suam. Quid? quod animi
 quoque candorem divinæ literæ stulto
 tribuunt, cum sapiens interim neminem
 sui similem putet? Sic enim intelligo id,
 quod scribit Ecclesiastes capite decimo: *Sed
 & in via stultus ambulans, cum ipse in-*
si-

1. Inductionem. 2. In ostiis Hydriam. De
 rebus vilibus dicitur. Vid. Chil.

inspiens sit, omnis stultos existimat. An non illud eximii cujusdam candoris est, omnes æquare tibi ipsi, cumq; nemo non magnifice de se sentiat, omnibus tamen tuas communicare laudes? Proinde nec puduit tantum Regem hujus cognominis, cum ait capite trigesimo: *Stultissimus sum virorum.* Neque Paulus ille magnus gentium doctor, Corinthiis scribens, stulti cognomen illibenter agnoscit, *Ut inspiens, inquit, dico: Plus ego.* Perinde quasi turpe sit vinci Stultitia. Sed interim obstrepunt mihi Græculi quidam, qui tot hujus temporis Theologorum, ceu cornicum oculos student configere, dum annotationes suas, veluti fumos quosdam aliis offundunt, cujus gregis si non Alpha, certe Beta meus est Erasmus, quem ego sapius honoris causa nomino. O vere stultam, inveniunt, & ipsa dignam Moria citationem! Longe diversa mens Apostoli, quam tu somnias. Nec enim hoc agit his verbis, ut ceteris stultior haberetur, verum cum dixisset: *Ministri Christi sunt, & ego;* seque veluti jactabundus in hac quoque parte æquasset ceteris, per correctionem adjecit: *Plus ego,* sentiens se non modo parem reliquis Apostolis in Evangelii ministerio, verum etiam aliquanto superiorem. Idque cum ita verum videri vellet, ne tamen ut arrogan-

gantius dictum offenderet aures, præmun-
 it, Stultitiæ prætextu: *Ut minus sapiens di-*
co, propterea quod sciret esse stultorum pri-
 vilegium, ut soli verum citra offensam pro-
 loquantur. Verum quid Paulus senserit cum
 hæc scriberet, ipsis disputandum relinquo.
 Egomagnos, pingues, crassos, & vulgo
 probatissimos Theologos sequor, cum
 quibus magna pars doctorum errare, (I)
ἢ τὸν δὶκα malit, quam cum istis trilin-
 guibus bene sentire. Neque quisquam illo-
 rum Græculos istos pluris facit, quam græcu-
 los: præsertim cum quidam gloriosus The-
 ologus, cujus ego nomen prudens suppri-
 mo, ne græculi nostri continuo græcum
 in illum scomma jacent *ἢ τὸν λῦρας*: ma-
 gistraliter & theologaliter hunc passum e-
 narrans, ab hoc loco. *Ut minus sapiens dico,*
plus ego, novum facit caput, & quod abs-
 que summa dialectica non poterat, novam
 addit sectionem, ad hunc interpretans mo-
 dum. Adducam enim ipsis verba, non so-
 lum in forma, verum etiam in materia. *Ut*
minus sapiens dico, id est, si videor vobis
 insipiens me pseudopostolis adæquan-
 do, adhuc videbor vobis minus sapi-
 ens, me eis præferendo. Quamquam idem
 paulo post, velut oblitus sui, alio delabitur.

Sed

I. per Jobem.

Sed cur anxie me unius exemplo tueor ? *Theolo-*
 cum hoc publicum jus sit Theologorum, cœ- *gi q̄dama*
 lum, hoc est, divinam scripturam, ceu pel- *fatue*
 lem extendere : cum apud divum Paulum *scriptu-*
 pugnent divinæ scripturæ verba, quæ suo lo- *ram in-*
 co non puguant, si qua fides illi (1) πεντω- *terpre-*
 γλώττω Hieronymo, cum Athenis forte con- *tantur.*
 spectum aræ titulum torqueret in argumen-
 tum fidei Christianæ, ac ceteris omissis,
 quæ causæ fuerant offectura, duo tantum ex-
 trema verba decerpserit, nempe hæc, *igno-*
to Deo, atque hæc quoque non nihil immu-
 tata: siquidem integer titulus sic habebat, *Di-*
is Asia, Europa, & Africa, Diis ignotis,
& peregrinis. Ad hujus, opinor exemplum
 passim jam (2) οἱ τῶν Θεολόγων παίδες,
 hinc atque hinc revulsa quatuor, aut quinque
 verbula, & si quid opus est etiam depravata,
 ad suam accommodant utilitatem, licet ea
 quæ præcedunt & consequuntur, aut nihil
 omnino faciant ad rem, aut reclamant quo-
 que. Quod quidem faciunt tam felici impu-
 dentia, ut sæpenumero Theologis invideant
 juriscōsulti. Quid enim illis jam nō succedat,
 postea quam magnus ille, pene nomen effu-
 tiverā, sed rursus metuo græcum prover-
 bium, ex Lucae verbis sententiam expresse-
 rit, tam consentaneam animo Christi,
 quam igni cum aqua convenit.

1. *Qui quinq. linguas novat.* G 4. Etc.
 2. *Theologorum filii,* i. Theologi.

Etenim cum immineret extremum periculum, quo tempore solent boni clientes maxime suis adesse patronis, & quanta valent ope (1) *συμμεχεῖν*, Christus hoc agens ut omnem hujusmodi præsidiorum fiduciam eximeret ex animis suorum, percontatus est eos, num quid rei defuisset usquam, cum illos emisisset a leo non instructos viatico, ut nec calceis muniret adversus spinarum & faxorum injuriam, nec peram adderet, adversus famem. Ubi negassent defuisse quicquam, adjecit: *Sed nunc, inquit, qui habet sacculū tollat, similiter & peram: & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium.* Cum tota Christi doctrina, nihil aliud inculcet quam mansuetudinem, tolerantiam, vitæ contemptum, cui non perspicuum, quid hoc loco sentiat? nempe ut magis etiam exarmet suos legatos, ut non tantum calceos negligant, & peram, verum & tunicam insuper abjiciant, nudique & profus expediti, munus Evangelicum aggrediantur, nihil sibi parent, nisi gladium, non istum, quo grassantur latrones, & parricidæ, sed gladium spiritus, in intimos quoque pectoris sinus penetrantē, qui semel affectus omnes sic amputat, ut nihil jam illis cordi sit, præter pietatem. At videte, quæso, quorsum hæc torqueat celebris.

i. *Una pugnare.* i. jurare.

bris ille Theologus ! Gladium interpretatur
 defensionem adversus persecutionem, saccu-
 lum sufficientem commeatus provisionem,
 perinde quasi Christus commutata in diver-
 sum sententia, quod oratores suos parum (1)
 βασιλικῶς instructos emisisse videretur, su-
 perioris institutionis palinodiam canat; Aut
 velut oblitus quod dixerat beatos fore, cum
 probris, cōtumeliis & suppliciis afficerentur,
 prohibens ne quando resisterent malo, mites
 enim beatos esse, non feroces, oblitus quod
 illos ad passerum & liliorum exemplum vo-
 carit, nunc adeo noluerit eos absq; gladio
 proficisci, ut eum vel tunica divendita jubeat
 emi, malitq; nudos ire quam nō accinctos ferro.
 Ad hæc, quemadmodū gladii nomine con-
 tineri putat, quicquid ad depellendam vim
 pertinet, ita marsupii titulo complectitur,
 quicquid ad vitæ pertinet necessitatem. At-
 que ita divinæ mentis interpretes Apostolos
 lanceis, balistis, fundis & bombardis instru-
 ctos educit ad prædicationem crucifixi. Lo-
 culis item, vidulis, & sarcinis onerat, ne forte
 non liceat illis e diversorio discedere, nisi im-
 pransis. Nec vel illud commovit hominem,
 quod enssem quem tantopere jusserat emi,
 mox idem objurgans jubeat recondi, quodq;
 nunquam fando sit auditum, Apostolos ensi-
 bus aut clypeis usos adversus vim ethnicorū,

1. Regie. G 5 uti-

utique usuros, si Christus hoc sensisset, quod hic interpretatur. Est alius, quem honoris causa non nomino, haudquaquam postremi nominis, qui e tentoriis, quorum meminit Habacuc, *Turbabuntur pelles terra Midian*, pellem fecerit Bartholomæi excoriati. Ipsa nuper interfuit dissertationi Theologica, nam id facio frequenter. Ibi cum quispiam exigere, quæ tandem esset divinarum literarum auctoritas, quæ juberet hæreticos incendio vinci, magis quam disputatione revinci, Senex quidam severus, & vel supercilio teste, Theologus, magno stomacho respondit, hanc legem tulisse Paulum Apostolum, qui dixerit: *Hæreticum hominem post unam & alteram correptionem debita*. Cuius ea verba identidem intonaret, & plerique demirarentur quid accidisset homini, tandem explanavit, de vita tollendum hæreticum. Risere quidam, nec deerant tamen quibus hoc commentum plane Theologicum videretur. Ceterum reclamantibus etiamnum nonnullis successit (1) Τενέδιος, quod ajunt, συνήγορος & auctor irrefragabilis. Accipite rem, inquit, Scriptum est maleficum, ne patiaris vivere; omnis hæreticus maleficus; ergo, &c. Mirari quotquot aderant hominis ingenium, & in eam sententiam itum est pedibus, & quidem

(1)

1. *Tenedius Patronus*, i. e. paucis causam agens.

(1) peronatis. Neque cuiquam venit in mentem legem eam ad sortilegos & incantatores, ac magos attinere, quos Hebræi sua lingua vocant *Mechasaphim* alioque fornicationem & ebrietatem capite punire oportuit.

Verum hæc stulte persequor, tam innumera, ut nec Chryssippi, nec Didymi voluminibus omnia comprehendi possint. Illud duntaxat admonitos volebam, cum hæc divinis illis magistris licuerint, mihi quoque plane *(2) iterum* *σοκίνῃ θεωλόγωι* par est dare veniam, si minus omnia ad amissim citavero. Nunc tandem ad Paulum redeo: *Libenter*, inquit, *infertis insipientes*, de sese loquens. Et rursus: *Velut insipientem accipite me* & non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia. Rursus alibi: *Nos*, inquit, *stulti propter Christum*, Audistis a quanto auctore quanta Stultitiæ præcœvia. Quid? quod idem palam Stultitiam præcipit, ut rem inprimis necessariam & oppido salutarem. *Qui videtur esse sapiens inter vos, stultus fiat, ut sit sapiens.* Et apud Lucam, duos discipulos, quibus se junxerat in via Jesus, *stultos* appellat. Illud haud scio, an mirum videatur, cum Deo quoque nonnihil Stultitiæ tribuit divinus ille Paulus: *Quod*

Ex Scri- ptura iterum laudes Stulti- tia de- pro- mun- tur.

G 6

stul-

- 1. Ocreis iis quibus gaudent rustici, ornatis
- 2. *Ficulina Tbselogo*.

Stultum est, inquit, Dei, sapientius est hominibus. Porro Origenes interpres obsistit, quominus hanc Stultitiam ad hominum opinionem possis referre: quod genus est illud, verbum crucis pereuntibus quidem Stultitiam. Sed quid ego frustra anxia, tot testimoniis hæc docere pergo, cum in Psalmis mysticis palam ipse Christus loquatur Patri: *Tu stultis insipientiam meam?* Neque vero temere est, quod Deo stulti tam impense placuerunt: opinor propterea, quod quemadmodum summi Principes nimium cordatos suspectos habent & invisos, ut Julius Brutum & Cassium, cum ebrium Antonium nihil metueret; utque Nero Senecam; Dionysius Platonem; contra crassioribus ac simplicioribus ingeniis delectantur: itidem Christus σοφῶς istos, suaque nitentes prudentia semper detestatur ac damnat: testatur id Paulus haudquaquam obscure, cum ait: *Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus:* cumque ait, *Deo visum esse, ut per stultitiam servaret mundum, quandoquidem per sapientiam restitui non poterat.* Quin ipse idem satis indicat, clamans per os Prophetæ: *Perdam sapientiam sapientium. & prudentiam prudentium reprobabo.* Rursum cum agit gratias, quod salutis mysterium celasset sapientes, parvulis autem, hoc est stultis, aperuisset. Nam græce pro parvulis est *ὑπὸ σοῖς*, quos opposuit σοφῶς. Huc pertinet quod pas-

passim in Evangelio Phariseos & Scribas, ac legum Doctores incessit, vulgus indoctum sedulo tuetur. Quid enim aliud est, *Va vobis Scribae & Pharisei* quam vae vobis sapientes? At parvulis, mulieribus, ac piscatoribus potissimum delectatus esse videtur. Quin & ex animantium brutorum genere, ea potissimum placent Christo, quae a vulpina prudentia quam longissime absunt. Eoque alino maluit insidere, cum ille, si libuisset, vel leonis tergum impune potuisset premere. Ac Spiritus ille sacer in columbae specie delapsus est, non aquilae aut milui. Praeterea cervorum, hinnulorum, agnorum crebra passim in divinis literis mentio. Adde! quod suos ad immortalam vitam destinatos, oves appellat. Quo quidem animante non est aliud insipientius: vel Aristotelico proverbio teste, (1) *προβατειον ἦθος*; quod quidem admonet ab ejus pecudis stoliditate sumptum, in stultos & bardos convicii loco dici solere. At qui hujus gregis Christus sese pastorem profitetur, quin etiam ipse agni nomine delectatus est, indicante eum Joanne, *ecce Agnus Dei!* cujus multa fit & in Apocalypsi mentio. Hæc quid aliud calamitant, nisi mortales omnes stultos esse, etiam pios? ipsum quoque Christum, quo stultitia mortalium subveniret, cum esset sapientia Patris, tamen

F 7

qvo-

I. Ovisium mos.

quodammodo stultum esse factum, eum hominis assumpta natura, habitu inventus est ut homo? quemadmodum & peccatum factus est, ut peccatis mederetur. Neque alia ratione mederi voluit, quam per Stultitiam crucis, per Apostolos idiotas, ac pingves: quibus sedulo Stultitiam præcipit, a sapientia deterrens, cum eos ad puerorum, liliorum, sinapis, & passerulorum exemplum provocat, rerum stupidarum ac sensu carentium, soloque naturæ ductu, nulla arte, nulla sollicitudine, vitam agentium. Præterea cum vetat esse sollicitos, quia essent apud præsides oratione usuri, cumque interdicit, ne scrutentur tempora vel momenta temporum, videlicet, ne quid fiderent suæ prudentiæ, sed totis animis ex ipso penderent. Eodem pertinet, quod Deus ille orbis architectus interminatur, ne quid de arbore scientiæ degustarent, perinde quasi scientia felicitatis sit venenum. Quamquam Paulus aperte scientiam veluti infantem & perniciosam improbat. Quem divus Bernardus, opinor, sequutus, montem eum in quo lucifer sedem statuerat, scientiæ montem interpretatur. Fortasse nec illud omittendum videatur argumentum, gratiosam esse apud Superos Stultitiam, quod huic soli datur errorum venia, sapienti non ignoscitur, unde qui veniam orant, etiam si

pru-

prudentes peccaverint, tamen Stultitiæ præ-
 textu patrociniq; utuntur. Nam sic Aaron
 fororis pœnam deprecatur in Numerorum,
 si satis commemini, libris. *Obsecro Domine*
mi ne imponas nobis hoc peccatum, quod
stulte commisimus! Sic & Saul apud David
 culpam deprecatur: *Apparet enim,* inqui-
 ens, *quod stulte egerim.* Rursum ipse David
 ita blanditur Domino: *Sed precor Domine,*
ut transferas iniquitatem serbi tui, quia stul-
te egimus: perinde quasi non impetraturus
 veniam, nisi Stultitiam & inscitiam obtende-
 ret. Sed illud acrius urget, quod Christus in
 cruce, cum oraret pro suis inimicis: *Pater*
ignosce illis! non aliam prætexuit excusatio-
 nem, quam imprudentiæ, *Quia nesciunt,* in-
 quit, *quid faciant.* Ad eundem modum Pau-
 lus scribens ad Timotheum: *Sed ideo misere-*
ricordiam Dei consecutus sum, quia igno-
rans feci in incredulitate. Quid est, *ignorans*
feci, nisi per Stultitiam feci, non maliciam?
 Quid est, *ideo misericordiam consecutus sum,*
 nisi non consecuturus, ni Stultitiæ patrocini-
 o commendatus? Pro nobis facit & mysti-
 cus ille Psalmographus, qui suo loco non ve-
 niebat in mentem, *Delicta juventutis meæ,*
& ignorantias meas ne memineris. Audistis
 quæ duo prætexat, nimirum ætatem,
 cui semper comes esse soleo, & igno-

rantias, idque numero multitudinis, ut ingentem Stultitiæ vim intelligeremus.

Christi-
anam
Relig.
stultiti-
am pr.
se ferre.

At ne, quæ sunt infinita persequar, utque summam dicam, videtur omnino Christiana Religio quandam habere cum aliqua Stultitia cognationem, minimeque cum sapientia convenire. Cujus rei si desideratis argumenta, primum illud animadvertite! pueros, senes, mulieres ac fatuos sacris ac religiosis rebus præter ceteros gaudere, eoque semper altariibus esse proximos, solo nimirum naturæ impulsu. Præterea videtis primos illos Religionis auctores, mire simplicitatem amplexos, acerrimos literarum hostes fuisse. Postremo nulli Moriones magis despere videntur, quam hi, quos Christianæ pietatis ardor semel totus arripuit: adeo sua profundunt, injurias negligunt, falli sese patiuntur, inter amicos & inimicos nullam discrimen, voluptatem horrent, inedia, vigilia, lachrymis, laboribus, contumeliis saginantur, vitam fastidiunt, mortem unice optant; breviter ad omnem sensum communem prorsus obstupuisse videntur, perinde, quasi alibi vivat animus, non in suo corpore. Quod quidem quid aliud est quam insanire? Quo minus mirum videri debet, si Apostoli musto temulenti sunt visi; si Paulus Judici Festo visus est insanire. Sed posteaquam semel τὴν λεοντὴν induimus, age doceamus & illud, felicitatem
Christi

ENCOMIUM MORIÆ. 151

Christianorum, quam tot laboribus expectant, nihil aliud esse, quam infantiæ stultitiæq; genus quoddam absit invidia verbis, rem ipsam potius expendite! Jam primum illud propemodum Christianis convenit cum Platoniceis animum immersum alligatumq; esse corporeis vinculis, hujusq; crassitudine præpediri, quo minus ea quæ vera sunt, contemplari fruiq; possit. Proinde Philosophiam definit esse mortis meditationem, quod ea mentem a rebus visibilibus ac corporeis abducatur, quod idem utiq; mors facit. Itaq; quam diu animus corporis organo probe utitur, tam diu sanus appellatur. Verum ubi ruptis jam vinculis, conatur in libertatem asserere sese, quasiq; fugam ex eo carcere meditatur, tum insaniam vocant. Id si forte contingit morbo vitioque organorum, prorsus omnium consensu infania est. Et tamen hoc quoq; genus hominum videmus futura prædicere, scire lingvas ac literas, quas ante nunquam didicerant, & omnino divinum quiddam præseferre. Neq; dubium est id inde accidere, quod mens a contagio corporis paulo liberior, incipit nativam sui vim exerere. Idem arbitror esse in causa, cur laborantibus vicina morte simile quiddam soleat accidere, ut tanquam afflati prodigiosa quædam loquantur. Rursum, si id eveniat studio pietatis, fortasse

nom

non est idem insaniam genus, sed tamen adeo confine, ut magna pars hominum meram insaniam esse judicet, præsertim cum pauculi homunciones ab universo mortalium coetu, tota vita dissentiant. Itaq; solet iis usu venire, quod juxta Platonicum figmentum opinor accidere iis, qui in specu vinciti rerum umbras mirantur, & fugitivo illi, qui reversus in antrum, veras res vidisse se prædicat, illos longe falli, qui præter miseræ umbras nihil aliud esse credant. Etenim sapiens hic commiseratur, ac deplorat illorum insaniam, qui tanto errore teneantur. Illi vicissim illum veluti delirantem rident, atq; ejiciunt. Itidem vulgus hominum ea quæ maxime corporea sunt maxime miratur, eaque prope sola putat esse. Contra pii, quo quicqve propius accedit ad corpus, hoc magis negligunt, totiq; ad invisibilium rerum contemplationem rapiuntur. Nam isti primas partes tribuunt divitiis, proximas corporis commodis, postremas animo relinquunt: quem tamen pleriq; nec esse credunt, quia non cernatur oculis. E diverso illi primum in ipsum Deum, rerum omnium simplicissimum toti nituntur: secundum hunc, & tamen in hoc quod ad illum quam proxime accedit, nempe animum, corporis curam negligunt, pecunias ceu putamina prorsus aspernantur ac fugitant. Aut si quid hujusmodi rerum tractare coguntur,

gra-

gravatim ac fastidientet id faciunt, habent tanquam non habentes, possident tanquam non possidentes. Sunt & in singulis rebus gradus multum inter istos diversi. Principio sensus tametsi omnes cum corpore cognitionem habent, tamen quidam sunt ex his crassiores, ut tactus, auditus, visus, olfactus, gustus: Quidam magis a corpore semoti, veluti memoria, intellectus, voluntas. Igitur, ubi se intenderit animus, ibi valet. Pii, quoniam omnis animi vis ad ea contendit, quæ sunt a crassioribus alienissima, in his velut obbrutescunt atque obstupescunt. Contra vulgus in his plurimum valet, in illis quam minimum. Inde est, quod audimus nonnullis divinis viris accidisse, ut oleum vini loco biberint. Rursum in affectibus animi quidam plus habent cum pingvi corpore commercii, veluti libido, cibi somnique appetentia, iracundia, superbia, invidia. Cum his irreconciliabile bellum piis, contra vulgus sine his vitam esse non putat. Deinde sunt quidam affectus medii, quasi que naturales, ut amor patriæ, charitas in liberos, in parentes, in amicos. His vulgus non nihil tribuit. At illi hos quoque student ex animo revellere, nisi quatenus ad summam illam animi partem assurgunt, ut jam paren-

parentem ament, non tanquam parentem, quid enim ille genuit, nisi corpus? quanquam hoc ipsum Deo Parenti debetur, sed tanquam virum bonum, & in quo luceat imago summæ illius mentis, quam unam summum bonum vocant, & extra quam nihil nec amandum, nec expetendum esse prædicant. Hac eadem regula reliqua item omnia vitæ officia metiuntur, ut ubiq; id quod visibile est, si non est omnino contemnendum, tamen longe minoris faciant, quam ea quæ videri nequeunt. Ajunt autem & in sacramentis atq; ipsis pietatis officiis corpus & spiritum inveniri. Velut in jejuniis non magni ducunt, si quis tantum a carnibus cœnaq; abstineat, id quod vulgus absolutum esse jejunium existimat, nisi simul & affectibus aliquid adimat, ut minus permittat iræ quam soleat, minus superbiæ: utque, ceu minus jam onustus mole corporea, spiritus ad coelestium bonorum gultum fruitionemq; enitatur. Similiter & in Synaxi, tametsi non est aspernandum, inquit, quod cæremoniis geritur, tamen id per se, aut parum est conducibile, aut etiam perniciosum, nisi id quod est spirituale accesserit, nempe hoc, quod signis illis visibilibus representatur. Representatur autem mors Christi, quam domitis, extinctis, quasiq; sepultis corporis affectibus, exprimere mortales oportet,

ut in novitatem vitæ resurgant, utque unum cum illo, unum item inter sese fieri queant. Hæc igitur agit, hæc meditatur ille pius. Contra vulgus sacrificium nihil aliud esse credit, quam adesse altaribus, idq; proxime, audire vocum strepitum, aliasq; id genus ceremoniales spectare. Nec in his tantum, quæ duntaxat exempli gratia proposuimus, sed simpliciter in omni vita refugit pius ab his, quæ corpori cognata sunt, ad æterna, ad invisibilia, ad spiritualia rapitur. Proinde, cum summa sit inter hos & illos omnibus de rebus dissensio, fit ut utriq; alteris insanire videantur. Quamquam id vocabuli rectius in pius competit, quam in vulgus, mea quidem sententia.

Quod quidem magis perspicuum fiet, si *Summa*
 quæ modo pollicita sum, paucis demō- *felicitas*
 straro, summum illud præmium nihil aliud *insania*
 esse quam insaniam quendam. Primum igitur *quæ-*
 existimate Platonem tale quiddam jam tum *dam.*
 somniasse, cum amantium furorem omnium felicissimum esse scriberet. Etenim qui vehementer amat, jam non in se vivit, sed in eo quod amat, quoque longius a se ipso digreditur, & in illud demigrat, hoc magis ac magis gaudet. Atque cum animus a corpore peregrinari meditatur, neque probe suis utitur organis, istud haud dubie furorem recte dixeris.

xeris. Alioqui quid sibi vult, quod vulgo etiam dicunt: Non est apud se; & d te reddi; & sibi redditus est? Porro quo amor est absolutior, hoc furor est major, ac felicior. Ergo quænam futura est illa cœlitum vita ad quam piæ mentes tanto studio suspirant? Nempe spiritus absorbebit corpus, utpote victor ac fortior. Idque hoc faciet facilius, partim quod jam olim in vita corpus ad huiusmodi transformationem repurgarit, atque extenuarit. Deinde spiritus a mente illa summa mire absorbebitur, quippe infinitis partibus potentiore. Ita, ut jam totus homo extra se futurus sit, nec aliaratione felix futurus, nisi quod extra sese positus patietur quiddam ineffabile a summo illo bono, omnia in se rapiente. Jam hæc felicitas quamquam tum demum perfecta contingit, cum animi receptis pristinis corporibus immortalitate donabuntur, tamen quoniam piorum vita nihil aliud est, quam illius vitæ meditatio, ac velut umbra quædam, fit ut præmii quoque illius aliquando gustum aut odorem aliquem sentiant. Id tamen si minutissima quædam stillula est ad fontem illum æternæ felicitatis, tamen longe superat universas corporis voluptates, etiamsi omnes omnium mortalium deliciae in unum conferantur, usque adeo præstant spiritualia corporalibus, invisibilia

visi-

visibilibus. Hoc nimirum est quod pollicetur Propheta? *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ preparabit Deus diligentibus se.* Atque hæc est Moriæ pars, quæ non aufertur commutatione vitæ, sed perficitur. Hoc igitur quibus sentire licuit, contingit autem per paucis, ii patiuntur quiddam dementiæ simillimum, loquuntur quædam non satis coherentia, nec humano more, sed dant sine mente sonum, deinde subinde totam oris specie vertunt. Nunc alacres, nunc dejecti, nunc lachrymant, nunc rident, nunc suspirant, in summa, vere toti extra se sunt. Mox ubi ad se redierint, negant se scire ubi fuerint, utrum in corpore, an extra corpus, vigilantes, an dormientes, quid audierint, quid viderint, quid dixerint, quid fecerint, non meminerunt, nisi tanquam per nebulam, ac somnium, tantum hoc sciunt se felicissimos fuisse, dum ita desiperent. Itaque plorant sese resipuisse, nihilque omnium malint, quam hoc insaniæ genus perpetuo insanire. Atque hæc est futuræ felicitatis tenuis quædam degustatiuncula.

Verum ego jam dudum oblita mei *Epilogus.*
 (1) ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶ. *Quantus.*
 quam si quid petulantius aut loquacius
 a me

x. Ultra limites salio. In digressiones.

a me dictum videbitur, cogitate & Stultitiam, & mulierem dixisse! Sed interim tamen memineritis illius Græcanici Proverbii, (1) *πολλάκις τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ κατακάρσιον εἶπεν*, nisi forte putatis, hoc ad mulieres nihil attinere. Video vos Epilogum expectare, sed nimium desipitis, siquidem arbitramini me, quid dixerim, etiamnum meminisse, cum tantam verborum farraginem effuderim. Vetus illud, (2) *μισῶ μνάμονα συμπόταν*. Novum hoc, (3) *μισῶ μνάμονα ἀκροατήν*. Quare valete, plaudite, vivite, bibite, Moria celeberrimi Mystæ!

1. *Sæpe & stultius opportune loquitur.*

2. *Odi memorem confidam.*

3. *Odi memorem auditorem.*

T E Λ Ο Σ.

f. c.

ll 2177

VD 18

ULB Halle 3
003 487 156

B.I.G.

Farbkarte #13

Centimetres

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

inches

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

RASMI

MI

ΕΓΚΩ-

Gymnasium

zu Quedlinburg

LETITIA,

ntiam,

nitatem

opiam,

rodire

huit

~~~~~

mmerichii,

II.